LIGJ
Nr. 61/2019

PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES SË FINANCIMIT NDËRMJET REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, REPUBLIKËS SË KOSOVËS DHE KOMISIONIT EVROPIAN PËR PROGRAMIN E VEPRIMIT TË BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR IPA II, SHQIPËRI–KOSOVË, 2014–2020, ALOKIMET E VITIT 2017

Në mbështetje të neneve 78, 83, pika 1, dhe 121, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet marrëveshja e financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, Republikës së Kosovës dhe Komisionit Evropian për programin e veprimit të bashkëpunimit ndërkufitar IPA II, Shqipëri–Kosovë, 2014–2020, alokimet e vitit 2017, sipas tekstit bashkëlidhur këtij ligji.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miratuar në datën 19.9.2019.

Shpallur me dekretin nr.11293, datë 3.10.2019, të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Ilir Meta

MARRËVESHJE FINANCIMI
KUSHTET SPECIFIKE

Komisioni Evropian, në vijim i referuar si "Komisioni" ose "pala", i cili vepron në emër të Bashkimit Evropian, në vijim i referuar si "Unioni", nga njëra anë, dhe Republika e Shqipërisë, dhe Kosova* e përfaqësuar nga Ministria e Integrimit Evropian, të referuara bashkërisht në vijim si "përfituesit e IPA II" ose të referuar veçmas si "përfitues i IPA II" ose "palët", nga ana tjetër, dhe të referuar bashkërisht si "palët", kanë rënë dakord për sa më poshtë:

Neni 1
Programi i Veprimit

1. Unioni bie dakord për të financuar dhe përfituesit IPA II bien dakord për të pranuar financimin e alokimit të Programit të Veprimit të vitit 2017, në vijim siç përshkruhet në shtojcën I:

** Ky emërtim nuk cenon qëndrimet në lidhje me statusin dhe është në pajtim me Rezolutën 1244/1999 dhe me Opinionin e Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë për Deklaratën e Pavarësisë të Kosovës.*

Programi i veprimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar Shqipëri–Kosovë për vitet 2015–2017

Numri i angazhimit global (CRIS): 2017/038-155

Ky program veprimi financohet nga buxheti i Unionit, duke u bazuar në Instrumentin e Asistencës së Paraaderimit (IPA II)[1].

Kostoja totale e vlerësuar e alokimit të vitit 2017 të këtij Programi Veprimi është 988 235 euro dhe maksimumi i kontributit të Unionit për këtë Program Veprimi është 840 000 euro.

Nga përfituesit IPA II nuk kërkohet kontribut financiar.

Neni 2

Periudha e ekzekutimit dhe periudha operacionale e zbatimit

Periudha e ekzekutimit të kësaj Marrëveshjeje Financiare, siç përcaktohet në nenin 1(1) të shtojcës II, është caktuar të jetë 12 vjet nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financiare.

Periudha e zbatimit operacional të kësaj Marrëveshjeje Financiare, siç përcaktohet në nenin 1(2) të shtojcës II, është 6 vjet nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financiare.

Neni 3

Adresat dhe komunikimi

Të gjitha komunikimet që lidhen me zbatimin e Marrëveshjes Financiare duhet të jenë në formë të shkruar, duhet t'i referohen shprehimisht Programit të Veprimit, siç parashikohet në nenin 1(1) dhe duhet të dërgohen në adresat si më poshtë:

a) Për Komisionin

Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësinë dhe Negociatat për Zgjerimin (DG NEAR) Directorate D
Rue de la Loi 15
B-1049 Brussels
Belgjikë
Adresa e *email*-it: NEAR-D4@ec.europa.eu

b) Për përfituesit e IPA II

Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme
Bulevardi "Gjergj Fishta", nr. 6
Tiranë, Shqipëri
Adresa e *email*-it: info@mfa.gov.al

Ministria e Integrimit Evropian
Godina e qeverisë, kati 9, zyra 905.910.
Rruga "Nënë Tereza", 10000, Prishtinë, Kosovë
Adresa e *email*-it: mei@rks-gov.net

Neni 4

Pika e kontaktit OLAF

Pikat e kontaktit e përfituesit IPA II që kanë kompetencat e duhura për të bashkëpunuar drejtpërdrejt me Zyrën Evropiane Kundër Mashtrimit (OLAF), me qëllim lehtësimin e aktiviteteve të OLAF-it, do të jenë: Z. Bejko Late, drejtori i Njësisë së Inspektimit Financiar i Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë të Shqipërisë (bejko.late@financa.gov.al) dhe z. Demush Shasha, Sekretar i Përgjithshëm në Ministrinë e Integrimit Evropian në Kosovë, (Demush.Shasha@rks-gov.net).

[1]Rregullorja (BE) nr. 231/2014, datë 11 mars, e cila krijon Instrumentin e Asistencës së Paraaderimit (IPA II) FZ L 77, 15.3.2014, f. 11.

Neni 5
Marrëveshjet Kuadër

Programi i veprimit do të zbatohet në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes Kuadër ndërmjet Komisionit Evropian dhe Republikës së Shqipërisë mbi marrëveshjet për zbatimin e asistencës financiare të Unionit për Shqipërinë nën Instrumentin e Asistencës së Paraaderimit (IPA II), i cili ka hyrë në fuqi më 16 prill 2015 dhe në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes Kuadër ndërmjet Komisionit Evropian dhe Kosovës mbi masat për zbatimin e asistencës financiare të Unionit për Kosovën nën Instrumentin e Asistencës së Paraaderimit (IPA II), i cili ka hyrë në fuqi në datën 16 prill 2015, përkatësisht (më poshtë e/të referuar/a si "Marrëveshje/t Kuadër).

Kjo Marrëveshje Financimi plotëson dispozitat e Marrëveshjeve Kuadër të lartpërmendura. Në rast konflikti midis dispozitave të Marrëveshjes së Financimit nga njëra anë, dhe dispozitave të Marrëveshjes Kuadër përkatëse nga ana tjetër, do të kenë përparësi këto të fundit.

Neni 6
Shtojcat

1. Kjo Marrëveshje Financimi përbëhet nga:

a) Këto Kushte specifike;

b) Shtojca I: Programi i Veprimit të Bashkëpunimit Ndërkufitar Shqipëri–Kosovë për vitet 2015–2017; vendimi zbatues i Komisionit C(2015)5238, datë 22 korrik 2015;

c) Shtojca IA: Programi IPA BNK Shqipëri–Kosovë;

d) Shtojca II: Kushtet e përgjithshme;

e) Shtojca III: Modeli i Raportit Vjetor BNK mbi zbatimin e asistencës IPA II (Neni 80 i Marrëveshjes Kuadër;

f) Shtojca IIIA: Modeli i raportit vjetor mbi zbatimin e asistencës IPA II, në përputhje me nenin 58 të Marrëveshjes Kuadër;

2. Në rast të një konflikti midis dispozitave të shtojcave nga njëra anë dhe dispozitave të kushteve speciale nga ana tjetër, do të kenë përparësi këto të fundit. Në rast konflikti midis dispozitave të shtojcës I dhe shtojcës IA, nga njëra anë dhe dispozitave të shtojcës II, nga ana tjetër, do të zbatohen këto të fundit. Në rast konflikti midis dispozitave të shtojcës I dhe shtojcës IA, do të zbatohen dispozitat e para.

Neni 7
Hyrja në fuqi

Kjo Marrëveshje Financimi hyn në fuqi datën në të cilën Komisioni merr njoftim nga vendi i fundit përfitues i IPA II, i cili konfirmon përfundimin e procedurave të brendshme të nevojshme për hyrjen në fuqi. Komisioni duhet të informojë përfituesit IPA II për datën e marrjes së këtij njoftimi. Nëse Komisioni nuk merr njoftim deri më 31 dhjetor 2018, Marrëveshja e Financimit nuk hyn në fuqi.

Kjo Marrëveshje është hartuar në tri kopje origjinale në gjuhën angleze, nga të cilat një do t'i dorëzohet Komisionit dhe dy të tjerat përfituesve IPA II.

Për përfituesin IPA II:	**Për Komisionin:**
Z. Ditmir Bushati	*Znj. Genoveva Ruiz Calavera*
Ministër për Evropën dhe Punët e Jashtme Koordinator Kombëtar i IPA-së	Drejtor e Komisioni Evropian DG NEAR/D

Datë: Datë:

Znj. Dhurata Hoxha
Ministre e Integrimit Evropian
Koordinatore Kombëtare e IPA-s

Datë:

SHTOJCA 1
PROGRAMI I VEPRIMIT TË BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR
SHQIPËRI–KOSOVË* PËR VITET 2015–'17

1. Identifikimi

Përfituesit	Shqipëria dhe Kosova
Referenca e Angazhimit Financiar CRIS/ABAC **Kontributi i Unionit** **Linja buxhetore**	2015/038-153 - euro 1,200,000.00 - 22.020401 2016/038-154 - euro 1,200,000.00 - 22.020401 2017/038-155 - euro 840,000.00 - 22.020401
Mënyra e menaxhimit **Strukturat përgjegjëse**	Menaxhim i drejtpërdrejtë nga Komisioni Evropian (Delegacioni i BE-së në Shqipëri) Për Shqipërinë: Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme Për Kosovën: Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
Afati për nënshkrimin e <u>Marrëveshjes/ve të Financimit</u> me vendet përfituese të IPA II (trepalëshe)	Për alokimin buxhetor të vitit 2015: deri më 31 dhjetor 2016 Për alokimin buxhetor të vitit 2016: deri më 31 dhjetor 2017 Për alokimin buxhetor të vitit 2017: deri më 31 dhjetor 2018
Afati për përfundimin e <u>prokurimeve dhe kontratat e grantit</u>	3 vjet pas datës së nënshkrimit të Marrëveshjes së Financimit (nënshkruar nga pala e fundit), me përjashtim të rasteve të renditura në nenin 189(2) të Rregullores Financiare
Afati për zbatimin operacional	6 vjet pas datës së nënshkrimit të Marrëveshjes së Financimit
Afati për zbatimin e Marrëveshjes së Financimit (datë në të cilën ky program duhet të jetë mbyllur dhe të jetë përfunduar angazhimi i fondeve), pas pranimit të llogarive)	12 vjet pas datës së nënshkrimit të Marrëveshjes së Financimit
Njësia e programimit	Drejtoria e Përgjithshme e Fqinjësisë dhe Negociatave për Zgjerim, Njësia D4
Njësia e zbatimit	Për Shqipërinë: Delegacioni i BE-së në Shqipëri, Seksioni Operacional

*) Ky emërtim nuk cenon qëndrimet në lidhje me statusin dhe është në pajtim me Rezolutën 1244/1999 dhe me Opinionin e Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë për Deklaratën e Pavarësisë të Kosovës.

2. Përshkrimi i programit të veprimit

2.1 Përmbledhje e përgjithshme i programit të bashkëpunimit ndërkufitar 2014–2020

Programi BNK Shqipëri-Kosovë 2014–2020 u miratua nga Komisioni me vendimin zbatues C(2014) 9574, të datës 11 dhjetor 2014. Programi i miratuar përbën strategjinë e bashkëpunimit BNK për rajonin kufitar, duke përcaktuar midis të tjerash, listën e zonave gjeografike të lejuara, kontekstin e zonës, prioritetet tematike të programit dhe alokimet treguese buxhetore për periudhën 7-vjeçare.

Programet BNK 2014–2020 shërbejnë, gjithashtu, si referencë për miratimin e programeve të veprimit BNK. Programi i veprimit BNK 2015–2017 synon sigurimin e asistencës për bashkëpunimin ndërkufitar në fushat tematike të parashikuara në programin 2014–2020 (siç tregohet në seksionin 2.2).

Lista e zonave gjeografike të lejuara

Zona e programit ndërkufitar mbulon një territor prej 8,335 km^2 me një popullsi që arrin në rreth 936.761 banorë, nga të cilët 76% jetojnë në territorin e Kosovës dhe 24% në anën shqiptare të zonës së programit. Gjatësia e vijës kufitare është 114 km. Në Shqipëri zonat përfituese përfshijnë rajonet e Kukësit dhe të Lezhës (8 bashki me një total prej 362 vendbanimesh), duke mbuluar 48% të zonës së programit. Në Kosovë, zonat përfituese përfshijnë Rajonin Ekonomik Perëndimor dhe Rajonin Ekonomik Jugor (12 bashki), duke mbuluar 52% të zonës së programit.

Konteksti i zonës së lejuar të bashkëpunimit ndërkufitar

Rajoni kufitar ka një ekonomi kryesisht agrare, me industrinë më të zhvilluar në anën e Kosovës, ndërsa rajonet shqiptare bazohen më shumë në bujqësi dhe shërbime. Sektori i bujqësisë ka një rëndësie shumë të madhe për zhvillimin ekonomik dhe për punësimin, duke qenë se një pjesë e madhe e popullsisë ende jeton në zonat rurale, pavarësisht lëvizjeve të fundit të konsiderueshme drejt zonave urbane. Aktiviteti i bujqësisë është kryesisht një aktivitet ekonomik familjar dhe i orientuar drejt mbijetesës edhe për shkak se fragmentimi i tokës është mjaft i lartë dhe madhësia e fermave bujqësore është mesatarisht 1.5 hektarë. Përmirësimi i infrastrukturës rurale dhe menaxhimi më i mirë i burimeve ujore janë prioritete të rëndësishme për të rritur produktivitetin e sektorit.

Konkurrenca dhe shkëmbimi i përvojës janë mjaft të ulëta në të gjithë zonën e programit dhe kërkojnë investime të mëtejshme, si kombëtare dhe ndërkombëtare për t'u zgjeruar. Aftësitë e punës nuk i përgjigjen kërkesës së tregut për shërbime dhe produkte me cilësi të lartë. Industria e lehtë, veçanërisht për përpunimin e ushqimit, ka potencial të konsiderueshëm për të përshpejtuar rritjen ekonomike. NMV-të dominojnë hartën e bizneseve, ndërsa rrjeti i biznesit dhe bashkëpunimi i biznesit përtej kufirit është ende i pashfrytëzuar. Prodhimet vendore kanë pak ose aspak qasje në tregjet rajonale dhe ndërkombëtare. Mekanizmat për mbështetjen e biznesit janë të dobëta dhe të pamjaftueshme, duke qenë pak më aktive në Kosovë.

Papunësia mbetet në një shkallë shqetësuese për popullatën e zonës së programit, sidomos në anën kosovare, ku ka një papunësi shumë më të lartë, veçanërisht në mesin e të rinjve, popullsinë rurale dhe grave (në disa zona ajo e tejkalon 50%). Shërbimet sociale janë pak të zhvilluara dhe në mënyrë të pabarabartë. Përmirësimi i sistemit arsimor në të gjitha nivelet është një përparësi e madhe për zonën e programit, veçanërisht në zonat rurale. Projektet e përbashkëta mund të ndërmerren për të krijuar një rrjet të qendrave të formimit profesional dhe të nxisë bashkëpunimin në të gjitha institucionet e arsimit të lartë, agjencitë kërkimore dhe organizatat. Avantazhet që vijnë nga gjuha e përbashkët duhet të shfrytëzohen edhe më tej në zhvillimin e kurrikulave arsimore.

Trashëgimia e pasur historike-kulturore-artistike e zonës është një vlerë e shtuar për zhvillimin ekonomik, por turizmi është ende një mundësi e humbur. Llojet e ndryshme të turizmit (malor, kulinar dhe agroturizmi) mund të zhvillohen; vendndodhjet historike dhe kulturore meritojnë një transparencë më të madhe dhe veçoritë tradicionale mund të promovohen më mirë.

Mbrojtja e mjedisit ka nevojë për konsideratë serioze. Shtimi i vlerave të burimeve natyrore është një çështje e rëndësishme për të rritur atraktivitetin e rajonit kufitar dhe për të përmirësuar cilësinë e jetës për qytetarët. Sfidat kryesore me të cilat përballen autoritetet lokale janë ulja e ndotjes, menaxhimi i mbetjeve urbane, cilësia e ujit të pijshëm, mbrojtja e tokës nga shkatërrimi natyror dhe artificial, procesi i planifikimit strategjik urban dhe përdorimi efikas i burimeve të energjisë.

Duke marrë parasysh aspektet problematike që ndikojnë në ekonominë e zonës dhe zhvillimin e saj të qëndrueshëm, programi do të fokusohet në prioritetet e mëposhtme tematike, ku nismat e bashkëpunimit ndërkufitar mund të ketë një vlerë të shtuar reale:

1. Mbrojtja e mjedisit, përshtatja dhe zbutja e ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i riskut;
2. Turizmi dhe trashëgimia natyrore dhe kulturore;
3. Rinia dhe arsimi, me fokus nxitjen e punësimit.

Përmbledhja e përvojës BNK të kaluar dhe në vazhdim, duke përfshirë mësimet e nxjerra

Në përgatitjen e këtij programi janë marrë në konsideratë rekomandimet kryesore nga vlerësimet e përkohshme dhe auditimet mbi programet BNK 2007–2013. Kështu, programet BNK 2014–2020 janë më të përqendruara në lidhje me numrin e prioriteteve tematike të adresuara dhe zonave të lejuara gjeografike, të cilat do të ndihmojnë në arritjen e një rezultati më të mirë dhe rritjes së ndikimit. Përveç kësaj, zbatimi i programeve BNK është thjeshtuar kryesisht duke pasur një autoritet të vetëm kontraktues dhe një paketë të vetme financiare për çdo program.

2.2 PËRSHKRIMI DHE ZBATIMI I PROJEKTEVE 2015-17

Aktiviteti 1	**Projektet e Bashkëpunimit Ndërkufitar**	**3,240,000 euro**

1. Përshkrimi i programit, objektivi dhe rezultatet e pritshme

Përshkrimi i programit

Në përputhje me prioritetet tematike të identifikuara në programin bashkëpunimit ndërkufitar 2014–2020, gjatë të periudhës 2015–'17, projektet në rajonin kufitar do të fokusohen, në: 1. Mjedis, nxitja e politikave të zbutjes dhe të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rreziqeve; 2. turizmi dhe trashëgimia kulturore dhe natyrore; dhe 3. rinia dhe edukimi me fokus gjenerimin e punësimit.

Objektivi

Objektivi i programit të veprimit për vitet 2015–'17 është të nxisë zhvillimin socioekonomik dhe të forcojë marrëdhëniet e fqinjësisë në zonën e programit nëpërmjet zbatimit të projekteve të bashkëpunimit ndërkufitar, si:

a) Projekte të përbashkëta për mbrojtjen e mjedisit; nxitjen e përdorimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore, efikasitetin e burimeve, burimet e energjisë së rinovueshme dhe ndryshimin drejt një ekonomie me karbon të ulët të sigurt dhe të qëndrueshëm; nxitjen e investimeve për të trajtuar rreziqet specifike, sigurimi i zbutjes së fatkeqësive dhe zhvillimi i sistemeve të menaxhimit të fatkeqësive dhe gatishmërive në raste emergjente;

b) Projekte të përbashkëta për të inkurajuar turizmin dhe për të nxitur trashëgiminë kulturore dhe natyrore;

c) Projektet e përbashkëta për hartimin dhe për zbatimin e skemave të arsimit dhe të trajnimit profesional dhe mbështetjen e nismave rinore.

Rezultatet e pritshme

a) Burimet mjedisore dhe biodiversiteti janë menaxhuar më mirë dhe janë promovuar.

b) Cilësia e shërbimeve dhe e produkteve të turizmit është përmirësuar dhe është më konkurruese; trashëgimia kulturore, historike dhe natyrore është mbrojtur më mirë dhe është promovuar;

c) Qasja në arsim për të rinjtë është përmirësuar; aftësitë janë forcuar për të përmbushur kërkesat e tregut të punës; shkëmbimet dhe bashkëpunimi i të rinjve është rritur.

Gjatë periudhës 2015–'17 Programi i Veprimit BNK do të kontribuojë në arritjen e objektivave të përgjithshëm dhe rezultatet e pritura të përcaktuara në programin BNK 2014–2020. Për detaje të mëtejshme shihni seksionin 3.2 të programit 2014–2020 BNK (shtojca 2: Vendimi i zbatimit të Komisionit C(2014) 9574, të datës 11 dhjetor 2014).

2. Supozimet dhe kushtet

Si kusht i nevojshëm për menaxhimin efektiv të programit, përfituesit duhet të sigurojnë funksionimin e zyrave dhe stafin e duhur për Sekretariatin e Përbashkët Teknik dhe Zyrën e Antenës.

Mospërmbushja e kërkesave të përcaktuara më sipër mund të çojë në kthim të fondeve në bazë të këtij programi dhe/ose rialokimin e fondeve të ardhshme.

3. Elementet thelbësore të programit

Granti: Thirrja për propozime: 3,240,000 euro

a) Kriteret thelbësore të përshtatshmërisë:

Aktivitetet e lejuara janë përcaktuar në seksionin 3.2 të programit të bashkëpunimit ndërkufitar 2014–2020. Lista e mëposhtme është një përmbledhje që tregon veprimet/projektet kryesore të lejuara:

- Fushatat e ndërgjegjësimit mjedisor; ndërhyrje infrastrukture mjedisore në shkallë të vogël dhe prokurimi i pajisjeve; sisteme monitorimi të integruara mjedisore; përgatitja e strategjive rajonale dhe planeve të veprimit për menaxhimin e mbetjeve të ngurta, erozionin e tokës dhe parandalimin dhe zvogëlimin e rreziqeve artificiale dhe fatkeqësive natyrore (p.sh., ripyllëzimin dhe shërbimet e emergjencave civile); studime të përbashkëta në fushën e energjisë efektive; projekte në shkallë të vogël të energjisë së rinovueshme.

- Ndërhyrje në shkallë të vogël rikonstruksioni, modernizimi dhe restaurimi për të lehtësuar tërheqjen turistike (p.sh., përmirësimin e vendeve potenciale turistike) dhe prokurimin e pajisjeve; zhvillimin e itinerareve tematike turistike të përbashkëta; promovimi i nismave të përbashkëta të turizmit; integrimi i trashëgimisë historike brenda ofertave turistike; hartat turistike (p.sh., historike dhe gastronomi); zhvillimin dhe promovimin e markave rajonale ekzistuese/të reja të produkteve tipike lokale (p.sh., produktet agroushqimore dhe të punës me dorë); promovimi i teknikave të reja të marketingut të turizmit (p.sh., përdorimi i TIK-ut dhe multimedia); organizimi i festivale lokale, panaire dhe konkurse.

- Nismat e vetëpunësimit dhe të fuqizimit të rinisë; mbështetje ndaj fillimit të bizneseve të reja; nisma të përbashkëta për të parandaluar braktisjen e shkollës; kurrikula të përbashkëta dhe programe trajnimi profesionale dhe arsimore për brezat e rinj; shkëmbime njohurish dhe trajnime për kualifikime të reja për mësuesit; aktivitetet e përbashkëta të agjencive të punësimit; aktivitetet e krijimit të rrjeteve (p.sh., turne sportive, festivale dhe veprimtari kulturore e muzikore).

Përfituesit duhet të jenë persona juridikë dhe të vendosur në një nga vendet përfituese të IPA II që merr pjesë në programin BNK.

Përfituesit potencialë mund të jenë: autoritetet lokale, qeveritë lokale dhe institucionet e tyre, shoqatat e bashkive, agjencitë e zhvillimit, organizatat mbështetëse të biznesit lokal, faktorët ekonomikë, si NVM-të, organizatat turistike dhe kulturore, OJQ-të, sindikatat e punës, institucionet e trajnimit teknik dhe profesional, organet dhe organizatat për mbrojtjen e natyrës, institucionet publike përgjegjëse për menaxhimin e ujit, shërbimet e zjarrit/emergjencave, shkollat, kolegjet, universitetet dhe qendrat kërkimore, duke përfshirë institucionet e trajnimit teknik dhe profesional.

b) Kriteret thelbësore të përzgjedhjes janë kapaciteti financiar dhe operacional i aplikantit.

c) Kriteret kryesore për financimin: janë relevanca, efektiviteti, qëndrueshmëria dhe fizibiliteti, dhe kosto-efektiviteti i veprimit.

d) Shkalla maksimale e bashkëfinancimit të BE-së për grante në bazë të thirrjeve është 85% e vlerës së lejueshme të projektit.

e) Shuma treguese e thirrjes/ve: të paktën 3,240,000 euro.

Strukturat përgjegjëse mund të vendosin për të publikuar më shumë thirrje për projektpropozime. Çdo thirrje për propozime do të ketë të njëjtët objektiva, rezultate dhe kritere thelbësorë lejueshmërie, përzgjedhje dhe kontraktimi, siç përshkruhet më sipër. Çdo kontratë granti do të financohet nga një angazhim buxhetor.

f) Data treguese për shpalljen e thirrjes/ve për propozime: paraprakisht në gjashtëmujorin e parë të vitit 2016.

3. BUXHETI

2015				2016				2017				Vendimi i financimit total
	Financimi i Unionit[1]	**Bashkëfinanci-mi i përfituesit/ve**	**Totali i shpenzimeve**		**Financi-mi i Unionit**	**Bashkëfinanci-mi i përfituesit/ve**	**Totali i shpenzim-eve**		**Financi-mi i Unionit**	**Bashkëfinanci-mi i përfituesit/ve**	**Totali i shpenzime-ve**	
Projektet BNK	1,200,000	211,765	1,411,765	Projektet BNK	1,200,000	211,765	1,411,765	Projektet BNK	840,000	148,235	988,235	3,240,000
në %	85	15	100		85	15	100		85	15	100	
TOTALI 2015	**1,200,000**	**211,765**	**1,411,765**	**TOTALI 2016**	**1,200,000**	**211,765**	**1,411,765**	**TOTALI 2017**	**840,000**	**148,235**	**988,235**	**3,240,000**

[*]Kontributi i Unionit është llogaritur në raport me shpenzimet e lejuara, e cila e bazuar në totalin e shpenzimeve të pranueshme, duke përfshirë shpenzimet publike dhe private. Shkalla e bashkëfinancimit të Unionit në nivelin e secilit prioritet tematik nuk duhet të jetë më pak se 20% dhe jo më e lartë se 85% të shpenzimeve të lejueshme.

[**]Bashkëfinancimi i prioriteteve tematike do të sigurohet nga përfituesit e granteve. Përfituesit e granteve duhet të kontribuojnë me një minimum prej 15% të kostos totale të lejueshme të projektit.

4. ZBATIMI

4.1 METODAT E ZBATIMIT DHE RREGULLAT E PËRGJITHSHME PËR PROCEDURAT E PROKURIMIT DHE FINANCIMIT

MENAXHIMI I DREJTPËRDREJTË:

Ky program do të zbatohet me menaxhim të drejtpërdrejtë nga Komisioni/nga delegacionet e Unionit, në përputhje me nenin 58(1)(a) të Rregullores Financiare dhe dispozitat e saj përkatëse të Rregullave të Zbatimit.

Prokurimi do të zbatojë rregullat e përcaktuara në pjesën II, titulli IV, kapitulli 3 të Rregullores Financiare nr. 966/2012, si dhe ato në pjesën II, titulli II, kapitulli 3 të Rregullores së Zbatimit.

Procedurat e dhënies së grantit do të respektojnë dispozitat e pjesës II, titulli IV, kapitulli 4 i Rregullores Financiare nr. 966/2012 dhe pjesa e II, titulli II kapitulli 4 të Rregullores së Zbatimit.

Sipas Rregullores Financiare, pjesët I dhe III të Rregullores Financiare zbatohen për veprimet e jashtme, përveç kur parashikohet ndryshe në pjesën II, titulli IV.

Komisioni mund të përdorë, gjithashtu, shërbimet dhe pajisje sipas Kontratave Kuadër, të lidhura në vijim të pjesës I të Rregullores Financiare.

5. MARRËVESHJET E MONITORIMIT TË PERFORMANCËS

Si pjesë e kuadrit të saj, matjes së performancës, Komisioni do të monitorojë dhe do të vlerësojë progresin drejt arritjes së objektivave specifikë të përcaktuar në Rregulloren e IPA II mbi bazën e treguesve të matshëm, të paracaktuar, të qartë, transparentë. Raportet e progresit të përmendura në nenin 4 të Rregullores së IPA II do të merren si pikë referimi në vlerësimin e rezultateve të asistencës IPA II.

Komisioni do të mbledhë të dhëna të performancës (ecuria, rezultatet dhe treguesit e rezultateve) nga të gjitha burimet, të cilat do të mblidhen dhe do të analizohen në aspektin e përcjelljes së progresit kundrejt objektivave dhe pikave kyçe të përcaktuar për secilin nga veprimet e këtij programi, si dhe në Dokumentin Strategjik Kombëtar.

Koordinatorët Kombëtarë IPA (NIPAC) do të mbledhin informacion mbi performancën e projekteve dhe programeve (ecuria, rezultatet dhe treguesit e rezultateve) dhe do të koordinojnë mbledhjen dhe paraqitjen e treguesve që rrjedhin nga burimet kombëtare.

Progresi i përgjithshëm do të monitorohet nëpërmjet mënyrave të mëposhtme: a) Sistemi i Monitorimit i orientuar drejt Rezultateve (ROM); b) monitorimi i vetë përfituesit IPA II; c) vetëmonitorimi i kryer nga delegacionet e BE-së; d) monitorimi i përbashkët nga Drejtoria e Përgjithshme për Zgjerim dhe Përfituesit IPA II, ku pajtueshmëria, koherenca, efektiviteti, efikasiteti dhe koordinimi në zbatimin e asistencës financiare do të monitorohen rregullisht nga një komision Monitorues IPA II, mbështetur nga KPM-ja, i cili do të sigurojë një proces monitorimi në nivel programi.

SHTOJCA I A

INSTRUMENTI PËR ASISTENCËN E PARAANËTARËSIMIT (IPA)
2014–2020

PROGRAMI IPA CBC SHQIPËRI–KOSOVË*
MIRATUAR MË 11.12.2014

PASQYRA E LËNDËS

PËRMBLEDHJE
Seksioni 1: Përmbledhje
1.1 Përmbledhje e programit

* Ky emërtim nuk cenon qëndrimet në lidhje me statusin dhe është në pajtim me Rezolutën 1244/1999 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe me Opinionin e Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë (GJND) për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

1.2 Përgatitje e programit dhe përfshirja e partnerëve
Seksioni 2: Zona e programit
2.1 Analiza e situatës
2.2 Konstatimet kryesore
Seksioni 3: Strategjia e programit
3.1 Argumentimi: Arsyetimi për strategjinë e përzgjedhur për fushat e ndërhyrjes
3.2 Përshkrimi i prioriteteve të programit
3.3 Çështjet horizontale dhe ndërsektoriale
Seksioni 4: Plani financiar
Seksioni 5: Dispozitat zbatuese

LISTA E SHTOJCAVE
SHTOJCA 1: SITUATA DHE ANALIZA SWOT - HYRJE

Përmbledhje

Titulli i programit	Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar Shqipëri–Kosovë, 2014–2020
Zona e programit	Shqipëri: Rajoni i Lezhës Rajoni i Kukësit Kosovë: Rajoni Ekonomik Perëndimor dhe Rajoni Ekonomik Jugor
Objektivi i përgjithshëm i programit	Forcimi i marrëdhënieve të mira të fqinjësisë dhe zhvillimi social-ekonomik i rajoneve kufitare, përmes vlerësimit të potencialeve turistike, zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik, social, mjedisor dhe gjithëpërfshirës, në lidhje me trashëgiminë e përbashkët kulturore dhe natyrore.
Prioritetet tematike të programit	PT1: Mbrojtja e mjedisit, promovimi i politikave të zbutjes dhe të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimit dhe menaxhimit të rreziqeve; PT2: Inkurajimi i turizmit dhe i trashëgimisë kulturore dhe natyrore; PT3: Investimi në rini, arsim dhe aftësi; PT4: Asistenca teknike.
Objektivat specifikë të programit	PT1: Mbrojtja dhe ruajtja e burimeve mjedisore; PT2: Promovimi i turizmit dhe vleftësimi i trashëgimisë kulturore dhe natyrore, si një mënyrë për të nxitur zhvillimin ekonomik; PT3: Integrimi social-ekonomik i të rinjve; PT4: Garantimi për zbatimin e efektshëm, efikas, transparent dhe në kohë të programit dhe rritja e ndërgjegjësimit.
Alokimi financiar 2014–2020	8,400,000.00 euro
Mënyra e zbatimit	Menaxhim i drejtpërdrejtë
Autoriteti kontraktues	Delegacioni i Bashkimit Evropian në Shqipëri, ABA Business Center, rr. "Papa Gjon Pali II", kati 17, Tiranë, Shqipëri, tel.: (+355) 4 222 8320 ose 223 0871-222 8479-223 4284
Autoritetet përkatëse në pjesëmarrjen e Përfituesve IPA II [Strukturat operuese]	**Shqipëri:** Ministria e Integrimi Evropian, Bulevardi "Dëshmorët e Kombit", sheshi "Nënë Tereza", 1010, Tiranë, Shqipëri Tel.: +355 4 22 286 45 Faks: + 355 4 22 562 67 **Kosovë:**

	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal për Kosovën Ndërtesa ish-Rilindja, 10000, Prishtinë, Kosovë Tel.: (+381) 38 213 380
SPT/Antena	Sekretariati i Përbashkët Teknik do të vendoset në Kukës, Shqipëri "Hotel Amerika", kati 2, Kukës, Shqipëri Antena do të vendoset në Prizren, Kosovë, "Remzi Ademaj", nr. 23, 2000, Prizren, Kosovë

Seksioni 1: Përmbledhje

Programi për bashkëpunimin ndërkufitar ndërmjet Shqipërisë dhe Kosovës do të zbatohet në kuadër të Instrumentit për Asistencën e Paraanëtarësimit (IPA II). IPA II mbështet bashkëpunimin ndërkufitar me synim nxitjen e marrëdhënieve të mira fqinjësore, inkurajimin e integrimit në BE dhe nxitjen e zhvillimit social-ekonomik. Dispozitat ligjore për zbatimin e tij janë përcaktuar në pjesët e mëposhtme të legjislacionit:

- Rregullorja (BE) nr. 231/2014 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e 11 marsit 2014, për themelimin e Instrumentit të Asistencës për Paraanëtarësimin (IPA II);
- Rregullorja (BE) nr. 236/2014 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e 11 marsit 2014, që përcakton rregulla dhe procedura të përbashkëta për zbatimin e instrumenteve të Unionit për financimin e veprimit të jashtëm;
- Rregullorja e Komisionit për Zbatimin (BE) nr. 447/2014, e 2 majit 2014, mbi rregullat specifike për zbatimin e Rregullores IPA II.

1.1 Përmbledhje e Programit

Programi ndërkufitar IPA ndërmjet Shqipërisë dhe Kosovës mbulon një territor prej 8,335 km^2, me një popullsi të përgjithshme prej rreth 936,761 banorësh.

Gjatësia e vijës kufitare është 114 km[1]. Në Shqipëri zonat përfituese mbulojnë 48% të sipërfaqes së programit që mbulon 2 rajone të përbëra nga 8 bashki me një total prej 362 vendbanimesh. Të 2 rajonet nga Shqipëria përfshijnë qarkun e Kukësit dhe qarkun e Lezhës. Në Kosovë[2], zona përfituese mbulon 52% të zonës së programit dhe përfshin rajonin ekonomik jugor të përbërë nga 6 komuna dhe rajonin ekonomik perëndimor të përbërë nga 6 komuna.

Zona e programit ka një popullsi të përgjithshme prej 936.761 banorësh, nga e cila 76% jetojnë në territorin e Kosovës dhe 24% jetojnë në anën e Shqipërisë. Në të gjithë zonën e programit popullsia është kryesisht rurale. Në rajonet e Kosovës 65.9% e popullsisë është rurale, ndërsa në Shqipëri popullsia rurale arrin 53.8%

Konkluzionet kryesore

Konkluzionet kryesore të analizës që pasqyrojnë përgatitjen e dokumentit janë përmbledhur si më poshtë:

Dallimet rajonale në aspektin e zhvillimit ekonomik dhe shoqëror janë të dukshme jo vetëm në të gjithë zonën e programit, por edhe brenda rajoneve. Zona e programit ka një ekonomi kryesisht industriale-agrare, me industri më të zhvilluar në anën e Kosovës, ndërsa rajonet shqiptare janë të dominuara nga bujqësia dhe shërbimet. Të dyja palët kanë, pak a shumë, të njëjtën strukturë ekonomike që mbështetet në bujqësi, shërbime, tregjet me shumicë dhe pakicë, ndërsa industria tradicionale është më e pranishme në rajonet e Kosovës. Bujqësia dhe turizmi janë përgjithësisht të rëndësishme për të dyja vendet, por edhe të pashfrytëzuara dhe të pazhvilluara. Tregtia ndërmjet të dyja anëve po vuan nga barrierat administrative. Disa faktorë të rëndësishëm që përfaqësojnë kufizimet për zhvillimin ekonomik të rajonit janë, *ndër të tjera*, mungesa e njohurive teknologjike dhe aftësive të punës të nevojshme për t'iu përgjigjur kërkesave të tregut për shërbime dhe produkte të kualitetit të lartë. Prodhimet lokale nga të dyja anët e kufirit kanë pak ose aspak akses në tregjet rajonale dhe ndërkombëtare. Mekanizmat për mbështetjen e biznesit janë të dobët dhe të pamjaftueshëm, duke qenë pak më aktivë në Kosovë.

Konkurrueshmëria, produktiviteti dhe *ekspertiza* janë mjaft të ulëta në të gjithë zonën e programit. Investimi i mëtejshëm për rritjen e nivelit të prodhimtarisë dhe teknologjisë është

[1]Agjencia e Statistikave të Kosovës: Kosova, shifra të 2012-ës.
[2]Agjencia Kadastrale e Kosovës, 2013.

parakusht për t'u bërë më konkurrues, si brenda dhe jashtë vendit. Industria e lehtë dhe industritë e përpunimit të ushqimit konsiderohen edhe si potencial për rritjen e përshpejtuar ekonomike të zonës së programit. Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme (NVM-të), me më pak se 4 punonjës dominojnë hartën e bizneseve, ndërsa rrjetet ekzistuese të biznesit në zonat kufitare janë të pashfrytëzuara. Niveli i bashkëpunimit të biznesit përtej kufirit është minimal. Sinergjitë midis komuniteteve të biznesit duhet të zhvillohen brenda zonës së programit dhe të përkrahen nga iniciativat (CBC) BNK.

Sektori i bujqësisë është i një rëndësie të madhe për zhvillimin ekonomik dhe punësimin në zonën e programimit në Shqipëri, meqë një pjesë e madhe e popullsisë ende jeton në zonat rurale, pavarësisht lëvizjeve mjaft të mëdha drejt zonave urbane. Veprimtaria bujqësore është më shumë një aktivitet ekonomik i orientuar nga prodhimi familjar i mbijetesës dhe fragmentimi i tokës është mjaft i lartë, gjithashtu. Madhësia e fermave bujqësore është mesatarisht 1.5 hektarë. Përmirësimi i infrastrukturës rurale dhe i menaxhimit më të mirë të burimeve ujore mund të jenë prioritetet e ardhshme në zonën e programimit. Potenciali turistik është një mundësi e pashfrytëzuar në të dyja anët. Trashëgimia e pasur historiko-kulturore-artistike e zonës është një pasuri për zhvillimin ekonomik të zonës së programit.

Investimet e fundit të mëdha në infrastrukturën rrugore kanë qenë efektive për nxitjen e rritjes ekonomike të zonës së programit, e cila megjithatë kërkon një rrjet më të gjerë të infrastrukturave për zhvillimin e qëndrueshëm afatgjatë. Zona e programimit është gjeneratori më i madh i energjisë për të dy përfituesit IPA II. Të dyja rezervat e mundshme hidrike dhe të linjitit janë burime të rëndësishme në zonën e programit për gjenerimin e energjisë dhe zhvillimin e përgjithshëm ekonomik të përfituesve IPA II.

Mbrojtja e mjedisit duhet të merret seriozisht në konsideratë në planet e ardhshme të zhvillimit të zonës së programit. Vlerësimi i mëtejshëm i burimeve natyrore në funksion të zhvillimit ekonomik është një çështje kyçe për zhvillimin e zonës. Reduktimi i ndotjes ekzistuese, menaxhimi i mbetjeve urbane dhe sigurimi i cilësisë së ujit të pijshëm për qëllime të mbrojtjes së shëndetit publik dhe garantimi i një mjedisi të pastër, shoqëruar me masat për mbrojtjen e tokës nga shkatërrimi natyror dhe artificial, si edhe zbatimi i një procesi strategjik të planifikimit urban janë sfidat kryesore për t'u përballuar në zonën e programimit. Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve, kontrolli i ndotjes, përdorimi efikas i burimeve të energjisë dhe përmirësimi i menaxhimit të tokës janë ndër prioritetet kyçe që duhet të trajtohen nga planet qeveritare dhe lokale të zhvillimit.

Pabarazitë rajonale në të dyja anët e kufirit janë të dukshme. Varfëria është bërë një shqetësim urban, duke treguar një ecuri të ngadaltë të ekonomisë gjatë viteve të fundit, ndërsa rimëkëmbja e potencialit urban tashmë të ezauruar drejt rritjes ekonomike është bërë e domosdoshme. Papunësia mbetet në një shkallë shqetësuese për popullatën e zonës së programit, veçanërisht në anën e Kosovës, ku ka papunësi shumë më të lartë, veçanërisht ndërmjet të rinjve, popullsisë rurale dhe grave (në disa zona ajo e tejkalon 50%). Shërbimet sociale janë pak të zhvilluara dhe në mënyrë të pabarabartë; veçanërisht shërbimet shëndetësore kanë nevojë për përmirësime të mëdha, si në mbulim edhe cilësi.

Prioritet madhor për zonën e programit është edhe përmirësimi i sistemit arsimor në të gjitha nivelet, veçanërisht në zonat rurale. Mund të ndërmerren veprime të mëtejshme të përbashkëta për të krijuar rrjetet e qendrave të formimit profesional, si edhe institucionet e arsimit të lartë dhe agjencitë e organizatat kërkimore. Avantazhet që vijnë nga gjuha e përbashkët duhet të shfrytëzohen më tej në zhvillimin e kurrikulave arsimore.

Përfundimisht, analiza PESTLE (*analizë politike, ekonomike, social-kulturore, teknologjike, ligjore dhe mjedisore*) dhe analiza SWOT (*pikat e forta, dobësitë, mundësitë dhe kërcënimet*) tregojnë se në zonën e programimit mund të identifikohen potencialet e pashfrytëzuara për zhvillimin ekonomik në sektorë të ndryshëm, të tillë si: ekonomia, mjedisi, turizmi, burimet kulturore dhe natyrore, rinia dhe arsimi.

Fushat kryesore të ndërhyrjeve

Objektivi i përgjithshëm i këtij programi BNK është të forcojë marrëdhëniet e mira të fqinjësisë dhe të nxisë zhvillimin ekologjikisht miqësor dhe gjithëpërfshirës shoqëror ekonomik të

rajoneve kufitare, përmes promovimit të potencialit të tyre turistik dhe respektimin e trashëgimisë së përbashkët kulturore dhe natyrore.

Bazuar në analizat PESTLE dhe SWOT, prioritetet e mëposhtme tematike dhe objektivat specifikë konsiderohen të dobishëm për nismat efektive BNK:

1. Mbrojtja e mjedisit, **përshtatja dhe zbutja ndaj** ndryshimeve klimatike, **parandalimi** dhe menaxhimi i rreziqeve:

- Mbrojtja dhe ruajtja e burimeve mjedisore

2. Promovimi i turizmit dhe i trashëgimisë kulturore dhe natyrore:

Promovimi i turizmit dhe valorizimi i trashëgimisë kulturore dhe natyrore si një mënyrë për të nxitur zhvillimin ekonomik

3. Investimi në rini, arsim dhe aftësi:

- Integrimi social-ekonomik i rinisë

Përveç tri prioriteteve tematike të përmendura më lart, programet do të përfshijnë edhe një **prioritet të veçantë të asistencës teknike,** që synon, midis qëllimeve të tjera, sigurimin e menaxhimit dhe administrimit efikas të programit ndërkufitar.

1.2 Përgatitja e programit dhe përfshirja e partnerëve

Dy strukturat operuese (SO), veçanërisht Ministria e Integrimit Evropian të Shqipërisë dhe Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal të Kosovës, kanë punuar së bashku në mënyrë koherente për përgatitjen e programit.

Objektivi i përgjithshëm i këtij programi ndërkufitar është promovimi/forcimi i marrëdhënieve të mira fqinjësore dhe zhvillimi social-ekonomik i rajonit kufitar të rajonit.

Programi IPA CBC 2014–2020 midis Shqipërisë dhe Kosovës është rezultat i punës së përbashkët për ushtrimin e programimit të kryer nga përfituesit pjesëmarrës IPA II, duke përfshirë palët e interesuara nga institucionet qendrore, institucionet vendore të zonave përfituese të programit, dhomat e tregtisë dhe industrisë, bizneset dhe organizatat lokale. Përveç kësaj, Task-Forcat e Përbashkëta janë themeluar në të dy përfituesit IPA II, për të përgatitur dhe për të zbatuar dokumentin e programimit së bashku me strukturat operative dhe SPT.

Ushtrimi i programimit filloi në mes të shtatorit të vitit 2013, duke vazhduar deri në maj 2014. Ky program u hartua nëpërmjet një procesi konsultimi të gjerë që përfshin aktorët vendorë dhe përfituesit potencialë nga të dyja anët e kufijve. Gjatë procesit, si SO-të dhe SPT-të u ndihmuan nga projekti: "Ndërtimi i institucioneve ndërkufitare" (CBIB +) dhe nga asistenca teknike për BNK-në Kosovë.

Pyetësorët janë hartuar nga CBIB +, diskutuar me SO-të dhe shpërndarë nga SO-të me mbështetjen e SPT-së në institucionet e nivelit qendror dhe vendor, OSHC-të, për të mbështetur analizat PESTLE dhe SWOT, për programin dhe për të siguruar një nga treguesit për identifikimin e prioriteteve të përbashkëta për zonën ndërkufitare. Një numër total prej 69 pyetësorësh, që përbëjnë mbi 65% e të anketuarve për të dy përfituesit IPA II, kanë siguruar kontribut të mëtejshëm për përgatitjen e analizave PESTLE dhe SWOT dhe intervenimin logjik. Në këtë proces janë mbajtur edhe intervista sqaruese, duke përfshirë diskutimet me aktorët përkatës në nivel qendror dhe vendor, si edhe përfaqësues të shoqërisë civile në bazë qendrore dhe vendore, duke synuar rajonet përfituese, për ta bërë procesin të arrijë një objektiv më të gjerë.

Draftdokumenti i parë i programit iu dorëzua Komisionit më 15 nëntor 2013, drafti i dytë i rishikuar u paraqit më 7 shkurt 2014 dhe versioni i tretë i rishikuar më 5 maj 2014.

Gjatë muajit dhjetor 2013, dy SO-të në koordinim edhe me CBIB + zhvilluan raundin e parë të takimeve konsultative, në formën e prezantimit të programit, me aktorët kryesorë lokalë në zonat e përzgjedhura, me qëllimin për të kërkuar të dhëna dhe rekomandimet të tyre.

Gjatë periudhës mars–maj 2014 u organizua nga SO-të, në koordinim me CBIB +, vala e dytë e konsultimeve, duke marrë në konsideratë një proces të gjerë konsultimi publik, për t'i paraqitur organizatave të shoqërisë civile, universiteteve, aktivistëve të shoqërisë civile në rajonet e përzgjedhura draftdokumentin e dytë të programit CBC. Aktorët e shoqërisë civile dhe përfaqësuesit e pushtetit vendor mbështetën fuqimisht prioritetet tematike të përzgjedhura për këtë program dhe siguruan, gjithashtu, detaje për sa u përket nevojave që lidhen me rajonet e tyre përkatëse të cilat janë pasqyruar në mënyrë të rregullt në dokumentin e programit.

Përveç kësaj, për të koordinuar procesin në nivel kombëtar, një takim konsultativ u organizua edhe në Shqipëri, me përfaqësues nga ministritë e linjës që mbulojnë prioritetet tematike të propozuara në programin.

Tabela: Takime dhe konsultime

20–21 qershor 2013	Takimi i projektit CBIB + në Budva të Malit të Zi me të gjithë përfituesit IPA II të Ballkanit Perëndimor, EUD-të përkatëse dhe DP e zgjerimit që prezantuan procesin e programimit IPA për periudhën 2014–2020 në rajon.
26 korrik 2013 **Prizren, Kosovë**	Takimi i përbashkët përgatitor (OS AL, OS KSV, stafi SPT/antena, CBC AT në Kosovë) - Diskutimi i prioriteteve tematike të sugjeruara për bashkëpunimin ndërkufitar në kuadër të IPA II, themelimi i Task-Forcave.
6 gusht 2013 **Prishtinë, Kosovë**	Takimi konsultativ me SPT/A dhe RDAs - (OS KSV, EUO, RDA, CBC AT në Kosovë). Për të kërkuar mbështetjen e RDAs në mbledhjen e të dhënave të sondazhit.
Shtator 2013	Ngritja e Task-Forcave të Përbashkëta përkatësisht në Shqipëri dhe Kosovë që synojnë Ushtrimin e Programimit për Shqipëri–Kosovë.
Shtator 2013 **16, 17 Tiranë, Shq. dhe 18 shtator, Prishtinë, Kos.**	Hapja e takimeve në Tiranë dhe në Prishtinë me ekipin CBIB + dhe koordinimi për ushtrimin e programimit IPA CBC 2014–2020.
27 shtator 2013 në **Tiranë**	Trajnimi CBIB + mbi zhvillimin dhe formulimin e strategjisë.
Shtator–tetor (2 misione CBIB+)	Takimi me strukturat operative të Kosovës për të diskutuar mbi dokumentet strategjike, zhvillimi i analizave PESTLE dhe SWOT.
28 tetor 2013 **Tiranë, Shqipëri**	Takimi i parë i përbashkët i Task-Forcës për programin Shqipëri-Kosovë në Tiranë për të diskutuar mbi dokumentin e programit analizat PESTLE dhe SWOT dhe prioritetet.
14 nëntor 2013 **Prishtinë, Kosovë**	Takimi i dytë i përbashkët i Task-Forcës për Programin Shqipëri–Kosovë në Prishtinë, për të diskutuar mbi logjikën e intervenimit të programit, diskutuar dhe rënë dakord.
15 nëntor 2013	Dorëzimi i draftit të parë të Dokumentit të Programimit në Drejtorinë e Përgjithshme të Zgjerimit.
21–22 nëntor 2013 **Beograd, Serbia**	Forumi rajonal konsultativ CBC në Beograd.
12 dhjetor 2013 **Tiranë, Shqipëri**	Takim teknik i procesit të programimit: OS, DG ELARG, Delegacionit të BE dhe CBIB + - Diskutimi mbi strategjitë e programit.
18 dhjetor 2013, Rajoni Kukës, Shq. **Konsultim Publik paraprak** **Takim prezantimi**	U prezantua dokumenti i programit, si edhe procesi i programimit dhe arsyetimi për përzgjedhjen e strategjisë së ndërhyrjes. Strategjia e ndërhyrjes dhe prioritetet tematike të zgjedhura janë konfirmuar nga palët e interesuara.
19 dhjetor 2013, Rajoni i Lezhës, Shq. **Konsultim Publik paraprak** **Takim prezantimi**	U prezantua dokumenti i programit, si edhe procesi i programimit dhe arsyetimi për përzgjedhjen e strategjisë së ndërhyrjes. Strategjia e ndërhyrjes dhe prioritetet tematike të zgjedhura janë konfirmuar nga palët e interesuara.
Mes janari–7 shkurt 2014	Reflektimi mbi komentet e marra.
7 shkurt 2014	Dorëzimi i draftit të dytë të dokumentit të programimit në DG e zgjerimit.
27 mars 2014, Rajoni i Lezhës, Shq. **Takim i gjerë konsultimi publik me shoqërinë civile dhe aktorët vendorë**	Procesi i programimit së bashku me prioritetet e programit iu prezantuan organizatave të shoqërisë civile dhe përfaqësuesve të pushtetit vendor të rajonit të Lezhës, ndjekur nga diskutime aktive mbi rekomandimin dhe sugjerimet nga pjesëmarrësit. Prioritetet u konfirmuan plotësisht nga palët e interesuara.
15 prill 2014, Rajoni Kukës,	Procesi i programimit së bashku me prioritetet e programit iu

Shq. Takim i gjerë konsultimi publik me shoqërinë civile dhe aktorët vendorë	prezantuan organizatave të shoqërisë civile dhe përfaqësuesve të pushtetit vendor të rajonit të Kukësit, ndjekur nga diskutime aktive mbi rekomandimin dhe sugjerimet nga pjesëmarrësit. Prioritetet u konfirmuan plotësisht nga palët e interesuara.
16 prill 2014, Tiranë, Shq. takim konsultimi me ministritë e linjës	Procesi i programimi dhe prioritetet e programit për të 3 kufijtë, AL-KSV, MNE-AL, MK-AL iu prezantuan ministrive të linjës që mbulojnë prioritetet në dokumentet, në mënyrë që të konsultohet në lidhje me programet aktuale kombëtare në fushat përkatëse të veprimit në mënyrë që të mos mbivendosen dhe të shikohen sinergjitë e mundshme. Draftdokumentet ishin në përputhje edhe me strategjitë kombëtare dhe u konceptuan si shumë të rëndësishme për zhvillimin e rajoneve nga pjesëmarrësit.
17 prill–1 maj 2014	Reflektimi mbi komentet e marra nga KE-ja dhe takimet e konsultimeve me publikun.
5 maj 2014	Dorëzimi i draftit të tretë paraprak të Dokumentit të Programimit në DG e zgjerimit.
12 maj 2014, takim konsultimi në Prizren	Procesi i programimit, së bashku me prioritetet e programit iu prezantuan organizatave të shoqërisë civile dhe përfaqësuesve të qeverisjes vendore të rajoneve ekonomike jugore dhe perëndime ndjekur nga diskutime aktive për rekomandimin dhe sugjerimet nga pjesëmarrësit. Prioritetet u konfirmuan plotësisht nga aktorët.
Maj 2014	Dorëzimi i draftit përfundimtar në Komisionin Evropian.

Seksioni 2: Zona e programit

2.1 Analiza e situatës

Zona[1] e programit për programin ndërkufitar ndërmjet Shqipërisë dhe Kosovës mbulon një territor prej 8,335 km^2, me një popullsi prej rreth 936 761 banorësh. Gjatësia e përgjithshme e vijës kufitare është 114 km^2.

Figura 1: Harta e zonës së programit

Në **Shqipëri**[3] zonat përfituese mbulojnë 3,994 km^2 që përfshijnë 2 rajone dhe 8 komuna me një total prej 362 vendbanimesh:

[1]Zona ndërkufitare përfituese është përcaktuar në përputhje me nenin 88 të Rregullores Zbatuese IPA.
[2]Agjencia e Statistikave të Kosovës: Kosova në shifra, 2012.
[3] Censusi i Popullsisë dhe i Banesave 2011, INSTAT, Shqipëri.

- **Rajoni i Kukësit** përfshin rrethet: Kukës, Has dhe Tropojë, 3 komuna, 24 komuna dhe 206 vendbanime.

- **Rajoni i Lezhës** përfshin rrethet: Lezhë, Mirditë dhe Kurbin, 5 bashki, 16 komuna dhe 170 vendbanime.

Në **Kosovë**[1] zona përfituese mbulon 4,341 km^2 dhe përfshin rajonet ekonomike të mëposhtme:

- **Rajoni Ekonomik Jugor** përbëhet nga 6 bashki: Prizren, Dragash/Dragaš, Rahovec/Orahovac, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo dhe Mamusha/Mamuša.

- **Rajoni Ekonomik Perëndimor** përbëhet nga 6 bashki: Pejë/Peć, Deçan/Dečani, Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina dhe Junik.

As Shqipëria dhe as Kosova nuk kanë futur ende zyrtarisht klasifikimet[2] e Nomenklaturës së Njësive Territoriale për Statistikat (NUTS). Si rrjedhojë, zonat përfituese bazohen për Shqipërinë në rajonet administrative dhe për Kosovën në përcaktimin "rajon ekonomik".

Zona e programit ka një profil të ndryshëm gjeografik. Ajo është e pasur me vargmale, fusha, lugina, lumenj dhe liqene. Është e pasur në pyje, kafshë të egra dhe kullota (pyjet dhe livadhet mbulojnë 50% të sipërfaqes së përgjithshme). Terreni, gjithashtu, është mjaft i vështirë me vendndodhje të pashfrytëzuara, duke e bërë atë një atraksion për turizmin në të dyja anët e kufirit. Zona ka kontraste të terreneve malore dhe fushore, burime ujore, liqene, peshkim, lumenj, që rrjedhin nga të dyja anët e kufirit dhe dalin në det përmes Lezhës. Autostrada e re e ndërtuar të kalojë përmes Durrësit për në Kukës dhe pastaj përmes kufirit në Prishtinë ka kontribuar në mënyrë të konsiderueshme në rritjen e lëvizshmërisë së njerëzve dhe mallrave për qëllime të ndryshme si tregtisë, turizmit, arsimit dhe shkëmbimeve, që nga viti 2009.

Kjo është një zonë tradicionale për mbarështimin e deleve dhe konsiderohet të jetë një zonë e madhe kullote në Evropë. Zona është e pasur në minerale, si: krom, qymyr, hekur-nikel, bakër, gëlqere, rërë kuarci dhe mermer dhe përmban monumente të shumta natyrore.

E gjithë zona e programit banohet kryesisht nga popullsi fshatare. Në rajonet përfituese të Kosovës 65.9% e popullsisë është rurale, ndërsa në Shqipëri ajo përfshin 53.8%. E tërë zona e programimit ka një **popullsi relativisht të re** (rreth 51% e grup-moshës nga 0–27). Tendenca e **rritjes së popullsisë** është duke rënë në të dyja anët e kufirit. Ka pasur një rënie të vazhdueshme të numrit të lindjeve. Për më tepër, në të dyja anët ka pasur një tendencë të lëvizjeve masive migratore të brendshme dhe të jashtme, të cilat kanë ndikuar negativisht në rritjen e popullsisë dhe strukturën e zonës së programit.

Reformat e politikave

Shqipëria dhe Kosova aspirojnë të bëhen anëtare të Bashkimit Evropian. Sondazhet e përsëritura të perceptimit publik tregojnë se ato mbeten ndër përfituesit IPA II me qëndrimin më pozitiv (më shumë se 95%) për t'u bërë anëtar i familjes së Bashkimit Evropian. BE-ja nënvizon[3] një sërë sfidash kyçe përpara me të cilat Shqipëria dhe Kosova përballen, të tilla si: shteti i së drejtës; funksionimi i institucioneve që garantojnë demokracinë; të drejtat themelore; dhe tejkalimi i trashëgimisë të së kaluarës në rastin e Kosovës.

Ekonomia

Shqipëria ka ecur relativisht mirë gjatë dekadës së fundit. Vendi ka qëndruar larg recesionit, duke ruajtur ritmet pozitive të rritjes, pavarësisht ekspozimit të saj ndaj krizës ekonomike që e goditi fort Greqinë dhe Italinë, edhe duke qenë e rrethuar nga ekonomitë rajonale kontraktuese. Rritja e PBB-së është ngadalësuar nga norma e rritjes 7.5% më 2008-ën, në një normë më të ulët të rritjes 1.6% në vitin 2012. **Kosova** ka bërë progres në drejtim të krijimit të një ekonomie funksionale të tregut. Nevojiten reforma dhe investime të konsiderueshme për të mundësuar që ajo të përballojë në afat të gjatë presionin konkurrues dhe forcat e tregut. Situata e vështirë ekonomike në rajon dhe BE-ja kanë ndikuar ekonominë e Kosovës, megjithëse më pak se përfituesit e tjerë të IPA II në rajon. PBB-ja e Kosovës u rrit me 2.5% në 2012[4].

---

[1] Agjencia Kadastrale e Kosovës, 2013.

[2] Nomenklatura e Njësive Territoriale për Statistikat.

[3] KE - Strategjia e zgjerimit dhe sfidat kryesore, 2013–2014, tetor 2013.

[4] Raporti i Progresit i Komisionit Evropian për Kosovën, tetor 2013.

Dallimet rajonale në aspektin e zhvillimit social-ekonomik janë të dukshme jo vetëm në të gjithë zonën e programit, por edhe brenda rajoneve.

Zona e programit ka një ekonomi kryesisht industriale-agrare, me industrinë më të zhvilluar në anën e Kosovës, ndërsa rajonet shqiptare janë të dominuara nga bujqësia dhe shërbimet. Për momentin, rritja ekonomike është modeste. Megjithatë, ka shenja të rimëkëmbjes ekonomike pas një periudhe të ngecjes ekonomike (stanjacionit).

Sektori privat

Operatorët ekonomikë në zonën e programit janë shumë të fragmentuar dhe të vegjël në madhësi, që pasqyron strukturën e ndërmarrjeve në nivel kombëtar, që tregon se biznesi është më së shumti familjar dhe se mbizotëron vetëpunësimi. Struktura e ndërmarrjeve dominohet nga ndërmarrjet shumë të vogla, që punësojnë 1–4 persona, të cilat përbëjnë pothuajse 90% të totalit të ndërmarrjeve në zonat përfituese.

Infrastruktura

Rrugët: Kosova dhe Shqipëria janë pjesë e rrjetit[1] SEETO, me Autostradën 7 (314 km), që kalon te të dyja ato[2]. **Hekurudhat:** Nuk ka lidhje hekurudhore mes Shqipërisë dhe Kosovës. Për shkak të mungesës së investimeve, infrastruktura hekurudhore është shumë e varfër, mungojnë terminalet e mirëzhvilluara, shinat dhe linjat.

Energjia: Zona e programimit është gjeneratori më i madh i energjisë në të dy përfituesit IPA II.

Mjedisi

Zona e programit është jashtëzakonisht e pasur me biodiversitet dhe burime natyrore. Mbrojtja dhe valorizimi i këtyre aseteve është padyshim një nga pikat kyçe për zhvillimin e qëndrueshëm dhe mund të ofrojë mundësi të shumta për bashkëpunimin ndërkufitar. Zona e programit ofron klimë dhe biodiversitet të pasur, duke përfshirë një peizazh të mrekullueshëm që nga malet më të larta në zonë, kodra, fusha, liqen, lumenj dhe bregdet.

Mbetjet dhe kanalizimet

Furnizimi me ujë, sistemet e kanalizimit dhe të ujitjes mbeten problematike në zonën e programimit. Reduktimi i ndotjes ekzistuese, menaxhimi i mbetjeve urbane dhe sigurimi i cilësisë së ujit të pijshëm për qëllime të mbrojtjes së shëndetit publik dhe garantimi i një mjedisi të pastër, shoqëruar me masat për të mbrojtur tokën nga shkatërrimi natyror dhe shkatërrimi nga njeriu, si edhe zbatimi i një procesi strategjik të planifikimit urban janë sfidat kryesore për t'u përballuar në zonën e programimit.

Bujqësia dhe zhvillimi rural

Edhe pse ka burime të bollshme ujore dhe një kërkesë të madhe për produktet bujqësore, zona e programimit ka potencial të kufizuar për zhvillimin e bujqësisë. Modernizimi i bujqësisë, përmirësimi i proceseve të prodhimit dhe zbatimi i rregullave dhe standardeve të BE-së për sigurinë ushqimore, rritja e prodhimit bujqësor tradicional dhe mbështetja e bashkëpunimit midis prodhuesve janë sfida për t'u përballuar në zonën e programimit dhe që mund të mbështeten nga iniciativat ndërkufitare. Për sa u përket eksporteve/importeve bujqësore mes Shqipërisë dhe Kosovës, është parë një rritje pozitive vjetore prej 4–6% gjatë tri viteve të fundit. Bujqësia është një nga sektorët që përmban një potencial të madh për tregtinë dhe shkëmbimet ndërmjet komuniteteve që jetojnë në zonat kufitare dhe më gjerë.

Turizmi

Turizmi ka dhënë një kontribut të rëndësishëm në rritjen e zonës; madhësia e madhe e tregut të turizmit rajonal tregon një potencial të pashfrytëzuar në masë të madhe. Zhbllokimi i këtij potenciali do të japë një stimul të konsiderueshëm në rritjen ekonomike në të dyja anët e kufirit. Zona e programit ofron një larmi të karakteristikave lokale që janë të përshtatshme për aktivitete turistike, si: natyrën e bukur dhe peizazhet spektakolare, folklorin tradicional, dhe disa vende (site) kulturore dhe historike me famë botërore. Malet, parqet kombëtare, zonat e mbrojtura dhe pyjet janë të njohura për bukurinë dhe egërsinë e tyre dhe mund të jenë me interes të madh për turistët dhe ofrojnë mundësinë për të organizuar sporte dimërore dhe në natyrë. Vija bregdetare,

[1] Observatori i Transportit i Evropës Juglindore.

[2] Route 7 drejtimet përfshijnë: Lezhë (Shqipëri)–Prishtinë/Priština (Kosovë)–Doljevac (Serbi).

liqenet dhe lumenjtë e shumtë ofrojnë një mundësi të shkëlqyer për turizmin turistik dhe të aventurës.

Tregu i punës

Situata në tregun e punës paraqet një pasqyrë të qartë të pabarazive të rajonit. Shkalla e papunësisë në Kosovë është e lartë 30.9%[1]. Në Kosovë, pjesa relative e popullsisë në moshë pune është 64%, ndërsa shkalla e pjesëmarrjes së fuqisë punëtore është 36%; është shumë e ulët në krahasim me Shqipërinë (68.2%).

Numri i personave të papunë në zonën e programit të Kosovës është 87.181, që përfaqëson 38% të numrit të përgjithshëm të të papunëve të regjistruar në Kosovë. Papunësia është veçanërisht e lartë në mesin e të rinjve (55.3%). Rritja e potencialit për popullatën joaktive në Kosovë është shumë shqetësuese, meqë numri i të rinjve që hyjnë në popullsinë në moshë pune është tri herë më i lartë se numri i personave që arrijnë moshën e pensionit. Në anën e zonës së programimit të Kosovës, numri i madh i të rinjve që hyjnë në tregun e punës çdo vit së bashku me vetëm një pjesë të vogël të të diplomuarve që gjejnë punë rezulton në shkallën më të lartë të papunësisë në rajon. Shqetësimi rritet për shkak të faktit se sistemi arsimor në Kosovë nuk prodhon të diplomuar me aftësitë e nevojshme për t'iu përshtatur kërkesave të tregut të punës, dhe aftësitë e të diplomuarve bëhen të vjetruara kur nuk përdoren[2]. Në tërësi, niveli i aktivitetit ekonomik në këtë zonë është i pamjaftueshëm për të absorbuar personat që hyjnë në tregun e punës.

Punësimi në raport popullsie në zonën e programit në anën e Kosovës është më i ulët se mesatarja e brendshme (e vendit), me 22% (45,050) në Rajonin Ekonomik Perëndimor dhe 23% (56,599) në Rajonin Ekonomik Jugor. Sektorët e industrisë përpunuese, tregtisë, arsimit dhe ndërtimit punësuan pothuajse gjysmën e të punësuarve në Kosovë në vitin 2012.[3]

Sektorët kryesorë të punësimit në Rajonin Ekonomik Perëndimor janë tregtia dhe industria përpunuese me 17%, e ndjekur nga administrata publike me 14.8%. Në Rajonin Ekonomik Jugor, bujqësia është sektori që ka punësuar 16.4% të forcës aktive të punës, pasuar nga tregtia dhe industria e përpunimit me 16%.

Megjithëse është vërejtur një ndryshim i vogël pozitiv, përqindja e punëkërkuesve e konsideruar si të pakualifikuar është 57% (duke përfshirë edhe grupin pa ndonjë arsim formal dhe atë vetëm me arsim fillor), ndërsa ata me arsim të lartë dhe universitar janë vetëm në 3%, kurse ata me arsim të mesëm 28,15%.

Në Rajonin Ekonomik Jugor, bujqësia është sektori që punëson 16.4% të forcës aktive të punës, ndjekur nga tregtia dhe shërbimet artizanale me 16%. Veç kësaj, 38,388 banorë ose 12.38% e sigurojnë jetesën e tyre nga pensionet, asistenca sociale dhe programet e tjera të mirëqenies dhe kujdesit shëndetësor, ndërsa 12.19% të tjerë varen nga remitancat e huaja dhe burime të tjera. Gjithashtu, 160,556 banorë ose rreth 51% e popullsisë mbështeten nga të tjerët për jetesën e tyre, shifër që mbulon edhe pjesën e popullsisë "ekonomikisht joaktive".

Punësimi i përgjithshëm në Shqipëri arriti në 56.4% në vitin 2012, ndërsa norma mesatare e papunësisë në vitin 2013 arriti në 13.9%, e mbetur në të njëjtat nivele të vitit 2011. Fuqia punëtore totale në Shqipëri arriti në 2.229,652 njerëz në fund të dhjetorit 2012[4]. Shkalla e pjesëmarrjes së fuqisë punëtore në Shqipëri është 68.2%. Shkalla e punësimit tregon një trend në rënie. Nga 58.8% në fillim të vitit 2012, ajo ra në 48.5% në fund të vitit 2013. Përqindja e të rinjve të punësuar (15–29) në të njëjtën periudhë ka rënë nga 39.4% në 28%[5]. Sektori i bujqësisë punëson mbi 40%, ndjekur nga punësimi në tregun e orientuar të shërbimeve (20%), sektori i shërbimeve jo të tregut (17%), si dhe të ndërtimit dhe të industrisë së përpunimit, secili me rreth 7%.

Papunësia në rajonin e Kukësit pasqyron të njëjtën normë mesatare të papunësisë si ajo në nivel kombëtar, si edhe të njëjtën strukturë të punësimit. Rajoni i Kukësit ka një popullsi relativisht të re. Grup mosha 15–64 vjeç, që përfaqëson popullsinë e moshës së punës përbën

---

[1] Agjencia Kosovare për Statistikat dhe Banka Botërore: Rezultatet e Anketës së Fuqisë Punëtore në Kosovë 2012.
[2] Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD), 2013.
[3] Puna dhe Punësimi - Raporti i Performancës 2012 - MPMS, prill 2013.
[4] INSTAT, Tregu i Punës 2011–2012.
[5] INSTAT, Anketa e Fuqisë Punëtore, T1.2012-T4, 2013.

46% të totalit. Numri i të papunëve në Lezhë ishte 15.021 deri në fund të vitit 2012. Personat e papunë në Lezhë përbëjnë 10.6% të totalit të fuqisë punëtore aktive, ndërsa në Kukës 10.322 të papunë përbëjnë rreth 7% të totalit[1].

Gjithashtu, në anën shqiptare të zonës së programimit numri i madh i të rinjve që hyjnë në tregun e punës çdo vit është i lartë, ndërsa pjesa e vogël e të diplomuarve që gjejnë punë rezulton në normën më të lartë të papunësisë, veçanërisht në rajonin e Kukësit. Kjo është e lidhur edhe me faktin se sistemi arsimor në zonën e programeve nuk ofron aftësitë e nevojshme për përballimin e kërkesave të tregut të punës. Nga ana tjetër, niveli i aktivitetit ekonomik në këtë zonë është i pamjaftueshëm për të thithur personat e rinj që hyjnë në tregun e punës.

Sistemi i mbrojtjes sociale siguron mbështetje për një pjesë të konsiderueshme të popullatës në të dyja anët e zonës së programit.

Varfëria

Kufiri absolut i varfërisë në **Shqipëri** në vitin 2012 ishte 35.2 euro për person të rritur[2]. Varfëria është rritur në Shqipëri, ndërsa shkalla e varfërisë në vitin 2012 u rrit në 14.3% krahasuar me 12.4% të regjistruar në vitin 2008. Cenueshmëria e popullsisë shqiptare u rrit në vitin 2012; numri i personave të regjistruar nën nivelin e varfërisë u rrit me 8.4%. Varfëria ekstreme arriti në 2.2% në vitin 2012, krahasuar me 1.2% të regjistruar në vitin 2008.

Gjatë vitit 2012, rritja e shkallës së varfërisë në zonat urbane u përshpejtua në krahasim me shkallën e varfërisë në zonat rurale. Numri i personave të varfër në zonat rurale ka rënë me 11.8%, ndërsa numri i të varfërve në zonat urbane është rritur ndjeshëm nga 36.8% në vitin 2012 krahasuar me vitin 2008. Kjo tregon se popullsia e zonave rurale dhe rajoneve veriore të Shqipërisë ka lëvizur drejt zonave urbane, kryesisht në Tiranë, në kryeqytet dhe në zonat bregdetare - këta të fundit regjistrojnë normën më të lartë të varfërisë në vitin 2012 në një mesatare prej 17.6%. Pabarazitë rajonale në Shqipëri janë evidente, edhe pse duket sikur varfëria ka migruar nga zona veriore drejt zonës bregdetare. Të gjitha rajonet në zonën e programimit janë mbi normën mesatare të varfërisë kombëtare, me Kukësin si rajoni më i varfër i vendit, mesatarisht një normë prej 21.8% e varfërisë, e ndjekur nga rajoni i Lezhës me 17.5%. Varfëria është bërë një shqetësim urban, që tregon një ecuri të ngadaltë të ekonomisë gjatë viteve të fundit dhe, se rimëkëmbja e potencialit të ezauruar urban për të udhëhequr rritjen ekonomike është bërë e domosdoshme.

Të dhënat e nivelit të varfërisë në **Kosovë** nuk janë premtuese. Treguesit e varfërisë në Kosovë janë përkeqësuar në vend të përmirësimit gjatë viteve. Bazuar në të dhënat zyrtare statistikore, në vitin 2012 është llogaritur se rreth 34.5% e popullsisë së Kosovës jeton në varfëri të përgjithshme dhe rreth 12.1% jetojnë në varfëri[3] ekstreme. Niveli i varfërisë në zonat rurale është më i lartë se në zonat urbane, ndërsa në mes të meshkujve dhe femrave niveli i varfërisë në vitin 2011 ishte pothuajse i njëjtë[4]. Nuk ka të dhëna në lidhje me shkallën e varfërisë nga rajonet ekonomike të Kosovës.

Arsimi

Arsimi mbetet një nga prioritetet kryesore në zonën e programimit. Arsimi jepet në të gjitha nivelet: fillor, i mesëm dhe terciar (universitar). Gjenden 589 shkolla për 137.557 nxënës që ndjekin nivelin e ***arsimit fillor*** në tërë zonën[5] e programimit. Ka 89 shkolla për ***arsimin e mesëm*** në zonën e programimit, nga të cilat 34 në zonat shqiptare dhe 55 në zonën e Kosovës. Ka një përqindje të lartë të të rinjve që ndjekin arsimin e mesëm në zonën urbane, krahasuar me 37.02% në zonën rurale. Gjenden 3 ***shkolla profesionale*** në Lezhë dhe 1 në Kukës.

Qendrat e formimit profesional në Pejë dhe Gjakovë ofrojnë programe të ndryshme

---

[1]INSTAT, Buletini Statistikor Tremujor, nr. 2, 2013.

[2]Shqipëria, Tendencat e Varfërisë, shtator 2013, INSTAT - Banka Botërore.

[3]Anketa e Banesave e vitit 2011 vlerësoi se 29.7% e popullsisë së Kosovës jeton nën kufirin e varfërisë, me 10.2% të popullsisë që jeton nën kufirin e varfërisë së skajshme (Agjencia e Statistikave të Kosovës).

[4]21 në vitin 2011, 30.3% e femrave në Kosovë jetojnë në varfëri në krahasim me 29.2% të meshkujve, me një pikë përqindje diferencë. Nga viti 2009 deri në vitin 2010 shkalla e varfërisë ka rënë pak më shumë për meshkujt se te femrat.

[5]Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Vjetari Statistikor 2010–2011: http://www.mash.gov.al/File/statistika/vjetari-statistikor-per- arsimin-2010-2011-dhe-seri-kohore.pdf

profesionale për të rriturit. Gjenden institucione të ***arsimit të lartë*** në zonë. Universiteti i Tiranës ka hapur degën e tij në Kukës me 3 fakultete. Gjatë vitit akademik 2011–2012 kanë qenë 671 studentë të regjistruar. Gjenden 3 universitete në qendrat më të mëdha urbane në zonën e Kosovës, si në Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica dhe Prizren.

Në lidhje me **Kërkimin dhe zhvillimin**, zonës së programimit i mungon totalisht infrastruktura dhe kapacitetet.

Shëndetësia

Në **Shqipëri**, sistemi shëndetësor publik menaxhohet nga qeveria[1] qendrore. Kujdesi parësor shëndetësor në Shqipëri jepet në nivel komune dhe bashkie, ndërsa kujdesi shëndetësor dytësor është i vendosur kryesisht në qendrat më të mëdha urbane të zonës së programimit, si pjesë e rajonalizimit të shërbimeve shëndetësore spitalore.

Sistemi i kujdesit shëndetësor në **Kosovë** siguron mbrojtje-shëndetësore në tri nivele:

Parësor[2], sekondar dhe terciar. Në të gjithë zonën e programit sistemi shëndetësor ballafaqohet me nevojën për t'u përgjigjur në mënyrën më efikase dhe efektive, të krahasueshme me vendet e tjera evropiane dhe standardet e BE-së.

Kultura

Trashëgimia historike dhe kulturore është një nga pasuritë më të rëndësishme të zonës së programit. Ka lidhje shumë të fortë midis popullatave të të dyja anëve të zonës së programit, të cilat rrjedhin nga gjuha dhe historia e përbashkët, nga rrënjët e thella të përbashkëta dhe marrëdhëniet intensive të njerëzve, marrëdhëniet kulturore dhe komerciale dhe shkëmbimet që kanë lidhur këto territore dhe banorët e tyre për shekuj. Rajoni është i pasur me vende dhe monumente të shumta historike dhe feje, si edhe në traditat dhe folklor. Evente të shumta kulturore dhe festivale janë organizuar dhe ka tradita të shumëllojshme të kulinarisë dhe zejtarisë që mund të luajnë një rol të rëndësishëm në promovimin e turizmit, por, deri tani, këto janë pamjaftueshmërisht të njohura, të nënvlerësuara dhe nuk shfrytëzohen. Shkëmbimet kulturore paraqesin një shtytje të madhe për zbatimin e bashkëpunimit ndërkufitar. Si Shqipëria dhe Kosova marrin pjesë në Programin e Lisbonës për mbrojtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore.

Shoqëria civile

Sektori OSHC-së i **Shqipërisë** është i vogël dhe i zhvilluar në mënyrë të pabarabartë. Shumica e OSHC-ve janë të përqendruara në kryeqytet dhe qytetet më të mëdha. OSHC-të janë shumë pak të pranishme në zonat rurale dhe të largëta. Aktivitetet kryesore të OSHC-ve janë mbrojtja dhe kërkime/hulumtimet në fushën e promovimit të të drejtave të njeriut, mbrojtjen dhe të drejtat e fëmijëve, demokracisë dhe qeverisjes së mirë, si dhe mendimin e politikave dhe zhvillimin ekonomik. Shoqëria civile në **Kosovë** përfshin shumë organizata joqeveritare (OJQ) të regjistruara. Vetëm disa shembuj të iniciativave jo të regjistruara mund të gjenden dhe shumica e tyre lindin në baza *të posaçme* dhe nuk vazhdojnë të jenë aktive, pasi çështja konkrete/problemi është zgjidhur.

2.2 Konstatimet kryesore

Zona e programit është e ndryshme, por ende disa tipare të përbashkëta në lidhje me natyrën, pozitën gjeografike, tendencat demografike, ekonomia, kapitali njerëzor etj., mund të gjenerojnë sinergji dhe të jenë një mundësi e mirë për zhvillimin dhe zbatimin e nismave të BNK-së.

Struktura e ekonomisë së zonës në kufi është më shumë në përputhje se sa komplementare. Të dyja palët kanë, pak a shumë, të njëjtën strukturë të prodhimit. Të dyja palët mbështeten në bujqësi, shërbime, tregtinë me shumicë dhe pakicë, ndërsa industria tradicionale është më e pranishme në rajonet e Kosovës. Bujqësia dhe turizmi janë përgjithësisht të rëndësishme për të dyja palët, por të dyja krejt të pashfrytëzuara. 4–6% e rritjes vjetore në eksporte/importe të viteve të fundit, veçanërisht e produkteve bujqësore është një tregues se potencialet janë atje. Sfidat kryesore përfshijnë:

---

[1]23 brenda rajonit, drejtoritë e ndryshme të rrethit për shëndetësinë, pjesë e Ministrisë së Shëndetësisë në Tiranë, kanë përgjegjësi të caktuara operative dhe administrative.

[2]mjekësisë familjare/kujdesi parësor shëndetësor është pjesë e sistemit qeveritar të kujdesit shëndetësor dhe është rregulluar në të gjitha bashkitë dhe komunat e Kosovës. Koncepti i mjekësisë familjare nënkupton aplikimin e masave parandaluese dhe të kujdesit shëndetësor publik.

- Trajtimin e pabarazive ekonomike rajonale; niveli i ulët i produktivitetit, si pasojë e mungesës së teknologjive të ekspertizës dhe aftësive të punës dhe mospërputhjes së kërkesës së tregut për shërbime të cilësisë së lartë dhe të produkteve dhe aftësive të pamjaftueshme të punës. Tregtia në mes të dyja anëve po pëson barrierat e rënda administrative, të cilat janë të vështira për t'u shpjeguar.

Konkurrueshmëria, produktiviteti dhe ekspertiza janë mjaft të ulëta në të dyja anët e kufirit.

Investimi më tej në rritjen e nivelit të produktivitetit dhe të teknologjisë është një parakusht për t'u bërë më konkurrues si brenda dhe jashtë vendit. Sfidat kryesore në të dyja anët e programit përfshijnë; nevojën për përmirësimin e kushteve dhe, veçanërisht, infrastrukturën për të bërë biznes dhe tërheqjen e IHD-ve. Industria e lehtë dhe industritë e përpunimit të ushqimit konsiderohen edhe si një potencial për rritjen e përshpejtuar ekonomike të zonës së programit, por cilësia dhe standardet e produkteve, si edhe qasja e tyre në Kosovë dhe jashtë tregut mbeten një sfidë.

NVM-të me më pak se 4 punonjës dominojnë hartën e bizneseve, ndërsa rrjeti ekzistues i biznesit në zonat kufitare është një potencial i pashfrytëzuar. Një sfidë kyçe është qasja e dobët e SME-ve në financim. Politikat tepër të kujdesshme të kreditimit të miratuara nga institucionet financiare për të dy përfituesit IPA II janë një pengesë serioze në rritjen e ndërmarrjeve në zonën e programit. Niveli i bashkëpunimit të biznesit përtej kufirit është relativ. Sinergjitë midis komuniteteve të biznesit duhet të zhvillohen brenda zonës së programit dhe të mbështeten nga iniciativat CBC.

Bujqësia mbetet sektori më i rëndësishëm i ekonomisë së zonës së programit, duke pasur parasysh faktin se pjesa më e madhe e popullsisë jeton në zonat rurale dhe të ardhurat e tyre kryesore vijnë nga aktivitetet që lidhen me bujqësinë. Bujqësia është një potencial i madh ekonomik në zonën e programit, por i pashfrytëzuar. Në përgjithësi ekonomia rurale është e fragmentuar dhe njësitë e vogla bujqësore kanë vështirësi aksesi në tregje. Prodhimi është mesatarisht i larmishëm dhe gama e prodhimeve kryesore bujqësore në të dyja anët e kufirit është më shumë komplementar se sa konkurrues. Përmirësimi i aksesit në treg dhe forcimi i sistemit të sigurisë ushqimore dhe organeve inspektuese do të jetë i rëndësishëm për rritjen e konkurrueshmërisë së sektorit bujqësor.

Papunësia mbetet në një shkallë shqetësuese për popullatën e zonës së programit, veçanërisht në anën e Kosovës, ku ka papunësi shumë më të lartë, veçanërisht, në mesin e të rinjve, popullsinë rurale dhe femrat (në disa zona ajo e tejkalon 50%). Papunësia e lartë ka çuar në shpopullimin dhe rrjedhjen/largimin e njerëzve të aftë dhe të arsimuar në pjesën rurale të zonës së programimit dhe një integrim të ulët të tregjeve të punës ndërkufitare, dhe lëvizshmërinë e ulët ndërkufitare. Për shkak të pasigurisë së punës ka pasur një normë të lartë të migrimit, veçanërisht, nga zonat rurale drejt rajoneve më të zhvilluara apo jashtë vendit. Asistenca sociale si rezultat i papunësisë është një barrë e rëndë për shpenzimet publike.

Disa nga sfidat kryesore përpara përfshijnë nevojën për të përmirësuar nivelin e arsimit profesional në funksionin për t'i shërbyer më mirë nevojave të tregut të punës me aftësitë e nevojshme në mënyrë që të rrisë aftësitë e fuqisë punëtore të të rinjve dhe për të rritur mundësitë e punësimit, veçanërisht, të rinjtë më të mirë. Nevoja për të promovuar aktivitetet e kërkimit dhe zhvillimit, duke përdorur kërkimet ekzistuese dhe qendrat e larta arsimore në fusha me interes të përbashkët që rrisin përfitimet që rrjedhin nga bashkëpunimi ndërkufitar është, gjithashtu, një prioritet sfidues për ndërhyrjet ndërkufitare.

Standardet e ulëta të jetesës në zonën kufitare po shkaktojnë një shpopullim të vazhdueshëm, veçanërisht në zonat e largëta dhe malore, standardet e jetesës janë përkeqësuar gjatë viteve të fundit dhe së bashku me krizën e tregut të punës kanë rritur fenomenin e margjinalizimit, vështirësitë sociale dhe emigracionin te të rinjtë. Prania e flukseve migratore të forta ka ndikuar në fuqinë punëtore dhe rezultoi në humbjen e punëtorëve të kualifikuar dhe të arsimuar në zonat më të ulëta të urbanizuara. Shpopullimi i vazhdueshëm i disa rajone në favor të zonës qendrore është një kërcënim real për zhvillimin e turizmit dhe bujqësisë në veçanti, pasi varet në një pjesë të madhe nga prania e një popullate rurale aktive dhe relativisht e dendur.

Mbrojtja e mjedisit ka nevojë për konsideratë serioze në planet e zhvillimit të zonës së

programit të ardhshëm. Zona është e pasur në burime natyrore, prandaj mbrojtja e mjedisit dhe ruajtja e këtyre burimeve është vendimtare për zhvillimin e saj të qëndrueshëm. Disa nga sfidat kryesore kanë të bëjnë me shfrytëzimin e pakontrolluar të resurseve natyrore në zonën e programimit dhe nivelin e ulët të zbatimit të rregullave dhe standardeve të mjedisit për të siguruar një menaxhim më të mirë të zonave pyjore dhe të mbrojtura për të parandaluar degradimin e mjedisit. Promovimi i sensibilizimit mjedisor dhe i edukimit mbi rëndësinë e mbrojtjes së burimeve natyrore është, gjithashtu, një sfidë. Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve, kontrolli i ndotjes, një përdorim efikas i burimeve të energjisë dhe përmirësimi i menaxhimit të tokës janë ndër prioritetet kryesore për t'u trajtuar nga planet qeveritare dhe lokale të zhvillimit. Valorizimi i mëtejshëm i burimeve natyrore në funksion të zhvillimit ekonomik është një çështje kyçe për zhvillimin e zonës.

Investimi i fundit i madh në infrastrukturën rrugore ka qenë efektiv për nxitjen e zhvillimit të zonës së programit, por rrjeti më i gjerë i infrastrukturës ende mbetet pengesë për një zhvillim të qetë ekonomik dhe social. Zhvillimi i qëndrueshëm dhe përmirësimi i transportit dhe i infrastrukturës publike mund të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik dhe një rritje të përgjithshme të pasurisë në zonën e programit. Zhvillimi i infrastrukturës që lehtëson biznesin dhe përhapjen e rrjeteve dhe shërbimeve për të mbështetur zhvillimin e biznesit dhe inovacionit, mund të kontribuojë në një rritje të përgjithshme të pasurisë dhe ekonomisë në zonë.

Potenciali turistik është një tjetër mundësi e humbur në të dyja anët. Zona ka një trashëgimi të pasur historike-kulturore-artistike që duhet të ruhet dhe promovohet. Valorizimi i mëtejshëm i trashëgimisë historike dhe të kulturës mund të kontribuojë në forcimin e identitetit të zonës. Sfidat kryesore mbeten: nevoja për të zhvilluar lloje të ndryshme të turizmit (kulinari e turizmit malor dhe agroturizëm) në të gjithë zonën e programimit; vizibiliteti i ulët i trashëgimisë së pasur historike dhe kulturore dhe veçantitë tradicionale, duhet të rriten të ardhurat në zonën e programimit duke nxitur aktivitetet për të ruajtur traditën, trashëgiminë kulturore dhe natyrore; duhet të rritet niveli i bashkëpunimit ndërmjet aktorëve në fushën e zhvillimit të turizmit dhe ruajtjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Potenciali turistik është një mundësi që duhet të vlerësohet në të dyja anët dhe të shfrytëzohet më mirë. Iniciativat CBC duhet të mbështesin zhvillimin e ofertave të përbashkëta turistike.

Zona ka një trashëgimi të pasur historike-kulturore-artistike që duhet të ruhet dhe promovohet. Valorizimi i mëtejshëm i trashëgimisë historike dhe të kulturës mund të kontribuojë në forcimin e identitetit të zonës. Trashëgimia kulturore është një pasuri për zhvillimin ekonomik të zonës së programit. Bashkëpunimi mes institucioneve të kulturës është i pranishëm, por mund të intensifikohet edhe më tej.

Përmirësimi i sistemit arsimor në të gjitha nivelet është një përparësi e madhe për zonën e programit, veçanërisht, në zonat rurale. Aksione të përbashkëta të mëtejshme mund të ndërmerren për të krijuar rrjetin e qendrave të trajnimit profesional, si dhe institucioneve të arsimit të lartë dhe agjencitë kërkimore dhe organizatat. Avantazhet që vijnë nga gjuha e përbashkët duhet të shfrytëzohen edhe më tej në zhvillimin e kurrikulave arsimore.

Shërbimet sociale janë pak të zhvilluara dhe në mënyrë të pabarabartë. Veçanërisht, shërbimi shëndetësor ka nevojë për përmirësime të mëdha, si në mbulimin dhe cilësinë. Kuadri ligjor për sigurimin shëndetësor (në anën shqiptare të zonave rurale) ende pengon përparimin e zhvillimit të ofrimit të shërbimit shëndetësor. Duke pasur parasysh se sektori i shëndetësisë menaxhohet nga qendra, ndoshta mund të bëhet jo shumë nën programet CBC, por sigurisht që ka vend për aktivitete potenciale të përbashkëta që lidhen me fushatat e promovimit dhe edukimit shëndetësor.

Inkurajimi i rrjeteve rajonale të OSHC-ve (duke përfshirë sportin, rininë dhe organizatat kulturore) mund të kontribuojë në ruajtjen dhe forcimin e lidhjeve ndërmjet komuniteteve në të dyja anët e kufirit në këtë zonë multietnike të programit.

Kërkimi dhe zhvillimi dhe depërtimi i TIK-ut është në nivele dukshëm të ulëta. Ka investime, mbështetje qeveritare, rajonale ose vendore të pamjaftueshme të aktiviteteve për K&ZH, pavarësisht nga fakti se universitetet janë të pranishme në zonën e programit. Nuk ka të dhëna specifike për K&ZH, por ka pothuajse mungesë të bashkëpunimit ndërmjet institucioneve të arsimit në të dy përfituesit IPA II; kërkimi shkencor, zhvillimi dhe fusha e inovacionit nuk

eksplorohen.

Qeveritë vendore dhe rajonale janë në përgjithësi financiarisht dobët dhe nuk mund të nxisin zhvillimin lokal. Atyre u mungojnë aftësitë në menaxhimin, kontrollin financiar dhe buxhetimin, si edhe qasjet demokratike në proceset vendimmarrëse. Përthithja/absorbimi i fondeve të BE-së është i ulët. Bashkëpunimi mes qeverive vendore dhe rajonale ndërmjet përfituesve IPA II mund të përmirësohet. Procesi i decentralizimit është në vazhdim e sipër në të dy përfituesit.

Seksioni 3: Strategjia e programit

3.1 Argumentimi - Arsyetimi për strategjinë e përzgjedhur për fushat e ndërhyrjes

Programi ndërkufitar midis Shqipërisë dhe Kosovës do të synojë të promovojë zhvillimin social-ekonomik të qëndrueshëm në zonën ndërkufitare përmes nxitjes së bashkëpunimit mes njerëzve, komuniteteve dhe institucioneve. Në kuadër të këtij programi, **prioritetet tematike** të mëposhtme (**TPs**) janë identifikuar të jenë në shënjestër për periudhën 2014–2020:

PRIORITETI TEMATIK 1: Mbrojtja e mjedisit, promovimi i politikave të zbutjes dhe përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rreziqeve

Zona e programit është jashtëzakonisht e pasur me biodiversitet dhe burime natyrore. Mbrojtja dhe valorizimi i këtyre aseteve është padyshim një nga pikat kyçe për zhvillimin e qëndrueshëm dhe mund të ofrojë mundësi të shumta për bashkëpunim ndërkufitar. Zona e programit ofron një klimë dhe biodiversitet të pasur, duke përfshirë një peizazh të pasur, që nga malet më të larta në zonë, kodra, fusha, liqen, lumenj dhe bregdet. Prandaj, aksionet sipas këtij prioriteti do të mbështesin mbrojtjen, ruajtjen dhe vlerësimin e burimeve mjedisore në zonën e programit përmes iniciativave të përbashkëta për trajtimin e mbrojtjes së mjedisit dhe promovimin në fushën e programit, si: promovimi i përdorimit të qëndrueshëm të burimeve mjedisore, nxitja e energjisë së rinovueshme, duke mbështetur aksionet e përbashkëta në lidhje me strategjitë, planet e veprimit, hulumtimin që synon çështjet mjedisore, duke përfshirë menaxhimin e mbetjeve të ngurta, menaxhimin e ujit, përgatitjen e strategjive dhe planeve të veprimit mbi erozionin e tokës, përgatitjen e strategjive dhe planeve të veprimit për parandalimin dhe zbutjen e rreziqeve të shkaktuara nga njeriu dhe fatkeqësive natyrore. Gjithashtu, nxitja e aktiviteteve ekonomike-miqësore me mjedisin, përmes partneriteteve dhe formimit të rrjeteve ndërmjet autoriteteve vendore dhe rajonale nga të dyja anët e kufirit, me fokus problematikat mjedisore dhe garantimin e nismave vendore, për të mbështetur ndërhyrjet mjedisore në shkallë të vogël të infrastrukturës dhe prokurimin e pajisjeve, si dhe promovimin e ndërgjegjësimit mjedisor dhe edukimin.

Përafërsisht 1/3 e alokimeve të përgjithshme të Programit IPA , d.m.th., 2 520 000 euro, do t'u kushtohet aksioneve sipas këtij prioriteti tematik.

PRIORITETI TEMATIK 2: Inkurajimi i turizmit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore

Prioriteti i dytë do të promovojë iniciativa të përbashkëta ndërkufitare dhe aksione që synojnë turizmin, promovimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore, si një mënyrë për të promovuar zhvillimin ekonomik të zonës. Ky prioritet është shumë i rëndësishëm për t'u shënjestruar nga programi, për shkak të faktit se edhe pse turizmi ka dhënë një kontribut të rëndësishëm në zhvillimin e zonës, madhësia e madhe e tregut të turizmit rajonal tregon një potencial të pashfrytëzuar në masë të madhe.

Zhbllokimi i këtij potenciali do të japë një stimul të konsiderueshëm në rritjen ekonomike të të dyja anëve të kufirit. Veç kësaj, zona e programit ofron një larmi të karakteristikave lokale që janë të përshtatshme për aktivitete turistike, si: natyra e bukur dhe peizazhet spektakolare, folklori tradicional dhe disa vendeve kulturore dhe historike me famë botërore.

Ky prioritet i programit do të kontribuojë për përmirësimin dhe rritjen e standardeve të jetesës, duke ofruar mundësi për partneritete dhe shkëmbime të gjera të interesit të përbashkët përtej kufirit për të zhvilluar turizmin dhe për të vlerësuar trashëgimisë kulturore të zonës. Pritet të zbatohen aksione që do të ndikojnë në përmirësimin e cilësisë së shërbimeve dhe produkteve.

Përafërsisht 1/3 e alokimeve të përgjithshme të programit të IPA-së, d.m.th., 2 520 000 euro, do t'u kushtohet aksioneve sipas këtij prioriteti tematik.

PRIORITETI TEMATIK 3: Investimi në rini, arsimim dhe aftësi

Zona e programit është relativisht e re dhe përballet me sfida të tilla, si: mungesa e mundësive të punësimit, akses i kufizuar në arsim dhe arritjen e aftësive, çështjet e shëndetit dhe aftësinë e pamjaftueshme për të ndikuar hartimin e politikave (politikëbërjen) dhe integrimin gjinor në të gjitha nivelet në arsim. Edukimi/arsimi, në veçanti, mbetet një nga prioritetet kryesore në fushën e programimit. Ai kërkon reformë, duke përfshirë trajnimin e mësimdhënësve, masat për sigurimin e cilësisë, transparencën dhe përvojat praktike të të mësuarit.

Ekziston nevoja për të orientuar sistemin arsimor drejt kërkesave të tregut, për të mundësuar kontributin e tij në drejtim të rritjes së konkurrueshmërisë së tregut dhe përmirësimin e jetesës së qytetarëve. Prandaj, ky prioritet renditet i treti për t'u trajtuar nga programi, me qëllim për të fuqizuar të rinjtë dhe për të promovuar edukimin dhe aftësitë në zonën ndërkufitare.

Kjo do të arrihet përmes promovimit të fuqizimit të rinisë, përmes iniciativave të vetëpunësimit, fillimin e bizneseve, shkëmbimet dhe rrjetet, teknologjinë bashkëkohore dhe moderne, organizimin e programeve të shkëmbimit të të rinjve, duke mbështetur aktivitetet e rrjeteve rinore, si: turne sportive, festivale kulture dhe muzike dhe evente, duke inkurajuar zërin e rinisë në procesin e vendimmarrjes në nivelin vendor, forcimin e partneritetit mes grupeve rinore, OJQ-të me pushtetin vendor për të ndërmarrë iniciativa të përbashkëta, duke investuar në arsim, duke përfshirë aftësitë dhe mësimin për gjatë gjithë jetës, duke zhvilluar arsimin dhe infrastrukturën e trajnimit, trajnimin e mësuesve dhe kualifikimin, integrimi gjinor në të gjitha nivelet e sistemit arsimor dhe të AFP-së, promovimin e shëndetit dhe jetesës së shëndetshme në shkolla dhe aksione të përbashkëta në fushën e kërkimit dhe zhvillimit.

Përafërsisht 1/3 e alokimeve të përgjithshme të programit të IPA-së , d.m.th., 2 520 000 euro, do t'u kushtohet aksioneve sipas këtij prioriteti tematik.

PRIORITETI TEMATIK 4: Asistenca teknike

Asistenca teknike (AT) do të synojë të sigurojë menaxhim efektiv, efikas dhe të përgjegjshëm të programit ndërkufitar. Mbështetja do të sigurohet në 2 nivele:

- Në nivel menaxhimi, përmes mbështetjes për strukturat operative dhe strukturat e menaxhimit të përbashkët, në mënyrë që të sigurohet zbatimi efektiv, monitorimi, kontrolli dhe vlerësimi i programit CBC.

- Në nivel operacional, përmes mbështetjes së Sekretariatit të Përbashkët Teknik (SPT) që gjendet në Kukës (Shqipëri) dhe antena e tij në Prizren (Kosovë). AT-ja do të mbështesë aksionet që sigurojnë përgatitjen dhe përzgjedhjen e operacioneve të cilësisë së lartë të programit dhe shpërndarjen e informacionit mbi aktivitetet dhe arritjet e programit.

Tabela 1: Pasqyra sintetike e arsyetimit për përzgjedhjen e prioriteteve tematike

Prioritetet e zgjedhura tematike

Mbrojtja e mjedisit, promovimi i politikave të zbutjes dhe të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike, parandalimi dhe menaxhimi i rreziqeve

Inkurajimi i turizmit dhe trashëgimisë kulturore dhe natyrore

Arsyetimi për përzgjedhjen:

- Zona e programit është jashtëzakonisht e pasur në biodiversitet dhe burimet natyrore. Mbrojtja dhe valorizimi i këtyre aseteve është padyshim një nga pikat kyçe për zhvillimin e qëndrueshëm dhe mund të ofrojë mundësi të shumta për bashkëpunimin ndërkufitar.

- Zona e programit ofron një klimë dhe biodiversitet të pasur, duke përfshirë një peizazh të mrekullueshëm, malet më të larta në zonë, kodra, fusha, liqen, lumenj dhe bregdet.

- Kërkohet promovimi dhe përmirësimi i zbatimit të rregullores dhe standardeve të mjedisit për të siguruar menaxhim më të mirë të pyjeve dhe për të parandaluar degradimin.

- Nevojitet të promovohen përpjekjet e përbashkëta në menaxhimin dhe kontrollin e burimeve natyrore dhe parandalimin e shfrytëzimit të pakontrolluar të burimeve natyrore.

- Duhet të promovohet sensibilizimi i palëve të interesuara për përdorimin më të mirë të burimeve natyrore, potencialit ekzistues të lartë në pyje dhe energjitë e rinovueshme dhe, gjithashtu, promovimi i ekoturizmit.

- Potenciali turistik është një mundësi që duhet të valorizohet në të dyja anët dhe të shfrytëzohet më mirë.

- Iniciativat CBC duhet të mbështesin zhvillimin e ofertave turistike të përbashkëta.

- Zona e programit ofron një larmi të karakteristikave lokale që janë të përshtatshme për aktivitetet e turizmit, si: natyra e bukur dhe peizazhet spektakolare, folklori tradicional, si edhe disa vende kulturore dhe historike me famë botërore;

- Zona ka një trashëgimi të pasur historike-kulturore-artistike që ka nevojë të ruhet dhe promovohet. Valorizimi i mëtejshëm i trashëgimisë historike dhe i kulturës mund të kontribuojë në forcimin e identitetit të zonës. Trashëgimia kulturore është një pasuri për zhvillimin ekonomik të zonës së programit;

- Nevojitet të promovohet zhvillimi i llojeve të ndryshme të turizmit (kulinaria e turizmit malor dhe agroturizmi), meqenëse zona e programimit ka një zhvillim të pabalancuar të turizmit me prevalencë turizmin bregdetar.

- Nevojitet të rritet niveli i bashkëpunimit ndërmjet aktorëve në fushën e zhvillimit të turizmit dhe të ruajtjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

- Është e nevojshme të investohet te rinia meqenëse zona e programit ka një popullsi relativisht të re.

- Nevojitet përmirësimi i nivelit të arsimit profesional në funksion të shërbimit më mirë të nevojave të tregut të punës me aftësitë e nevojshme në mënyrë që të rriten aftësitë e forcës së punës të të rinjve, si edhe për të rritur mundësitë e punësimit

3.2 Përshkrimi i prioriteteve të programit

Tabela e mëposhtme zbërthen secilin prioritet në objektiva, rezultate, aktivitete dhe tregues:

PRIORITETI 1 **MBROJTJA E MJEDISIT, PROMOVIMI I POLITIKAVE TË ZBUTJES DHE PËRSHTATJES NDAJ NDRYSHIMEVE KLIMATIKE, PARANDALIMI DHE MENAXHIMI I RISKUT**				
Objektivat specifikë	**Rezultatet**	**Treguesit**	**Burimet për skenarin bazë**	**Aktivitetet**
Objektivi specifik 1 **Mbrojtja, ruajtja dhe valorizimi i burimeve mjedisore në zonën e programit**	**Rezultati 1.1** **Burimet mjedisore dhe biodiversiteti të menaxhuara dhe të promovuara më mirë**	1.1.1 Të paktën 30% e popullsisë se zonës së programit ka qenë e përfshirë në aktivitetet për sensibilizimin mjedisor. 1.1.2 Harmonizimi i të paktën një kurrikule për edukimin mjedisor dhe/ose futja e një programi jashtëshkollor në arsimin dytësor/i mesëm në të dy anët e kufirit deri më 2022. 1.1.3 Të paktën 5 partneritete të OSHC-ve dhe pushtetit vendor në menaxhimin e burimeve mjedisore dhe biodiversitetit deri më 2022. 1.1.4 Të paktën 30% e zonës ndërkufitare përfituese e mbuluar me strategji dhe plane veprimi (për mbetjet e ngurta, ujërat e përdorur, erozionin e tokës" deri më 2022. 1.1.5. Të paktën një strategji dhe plan veprimi i miratuar për parandalimin dhe zbutjen e rreziqeve të shkaktuara nga njeriu dhe fatkeqësive natyrore. 1.1.6 Prania e të paktën një skuadre ndërkufitare specializuar në menaxhim risku dhe krizash.	Zyrat Kombëtare të Statistikave Raportet nga ministritë/autoritetet qendrore përgjegjëse Raportet e BE-së Raportet e bashkive/organeve vendore Raporte monitorimi/të projekteve	* Përgatitje strategjish dhe planesh veprimi për menaxhimin e mbetjeve të ngurta dhe të ujërave të përdorur. * Përgatitje strategjish dhe planesh veprimi kundër erozionit të tokës. * Përgatitje strategjish dhe planesh për parandalimin dhe zbutjen e rreziqeve të shkaktuara nga dora e njeriut dhe e fatkeqësive natyrore (p.sh., shpyllëzimet, emergjencat civile etj.). * Nxitja e aktiviteteve ekonomike miqësore me mjedisin, përmes partneriteteve dhe formimit të rrjeteve ndërmjet autoriteteve vendore dhe rajonale nga të dyja anët e kufirit, me fokus problematikat mjedisore dhe garantimin e nismave vendore. * Promovimi i sensibilizimit mjedisor dhe i edukimit mbi rëndësinë e mbrojtjes së burimeve natyrore. * Mbështetje për ndërhyrjet dhe prokurimin e pajisjeve për infrastrukturën mjedisore të shkallës së vogël.

				* Sisteme hartëzimi ndërkufitar dhe sisteme monitorimi mjedisor të integruar. * Ndërhyrje në shkallë të vogël për të nxitur energjinë e rinovueshme.

PRIORITETI 2 **NXITJA E TURIZMIT DHE E TRASHËGIMISË KULTURORE DHE NATYRORE**				
Objektivat specifikë	**Rezultatet**	**Treguesit**	**Burimet për skenarin bazë**	**Aktivitetet**
Objektivi specifik 2.1 **Turizmi, trashëgimia kulturore dhe natyrore valorizohet si mënyrë për të promovuar zhvillimin ekonomik të zonës**	**Rezultati 2.1** **Cilësia e shërbimeve dhe e produkteve të turizmit përmirësohet dhe bëhet më konkurruese**	2.1.1 Rritja me 20% e numrit të turistëve që vizitojnë zonën e programit (*numri bazë më 2014 është rreth 120 000 turistë).* 2.1.2 Rritja me 20% e kontributit të turizmit në PBB rajonale nga secila anë e turizmit deri më 2020 (*shifra bazë e 2014-ës është rreth 10%).* 2.1.3 Të paktën 10 nisma biznesi turizmi të ngritura dhe funksionale deri më 2022-shin. 2.1.4 Të paktën 5 produkte turizmi të përbashkët të krijuara deri më 2022-shin.	Zyrat Kombëtare të Statistikave Raportet nga ministritë/autoritetet qendrore përgjegjëse Raportet e BE-së Raportet e bashkive/organeve vendore Raporte monitorimi/të projekteve	* Ndërhyrje të shkallës së vogël (përfshi fuqizimin e zonave turistike më pak të njohura por me potencial, shtigjet turistike, si edhe prokurimin e pajisjeve). * Promovimi i zonave turistike dhe ofertave të përbashkëta, shkëmbimi i praktikave të mira, strategjive dhe planeve për të shtrirë rrezen e nismave turistike dhe për të përmirësuar standardet e ofertës turistike. * Promovimi i nismave dhe i konkurrueshmërisë së sipërmarrjeve vendore turistike dhe i cilësisë së produkteve dhe shërbimeve që ofrojnë në zonën ndërkufitare, përfshi turizmin aktiv dhe shëndetësor. * Transferimi i dijeve dhe i aftësive, duke futur teknologji të reja, teknika të reja marketingu dhe promovimi, përfshi hartëzimin, përdorimin e TIK-ut, multimedias, kërkimor-shkencor në turizëm dhe ofrimin e shërbimit. * Futja e hartëzimit të integruar turistik (historik e gastronomik). * Zhvillimi dhe promovimi i markave rajonale të reja/ekzistuese të produkteve tipike vendore (produktet agroushqimore, zejet etj.) në zonën e programit.
	Rezultati 2.2 **Trashëgimia kulturore, historike dhe natyrore ruhet dhe promovohet më mirë**	2.2.1 Të paktën 2 000 pjesëmarrës më shumë në evenimente kulturore deri më 2022-shin. 2.2.2 Të paktën 1 000 vizitorë në zonat kulturore dhe natyrore.	Zyrat Kombëtare të Statistikave Raportet nga ministritë/autoritetet qendrore përgjegjëse Raportet e BE-së Raportet e bashkive/organeve vendore Raporte monitorimi/të projekteve	* Aksione të përbashkëta për të mbështetur dhe për të promovuar trashëgiminë kulturore në zonën e programit. * Organizimi i festivaleve, panaireve, konkurseve vendore në kufi në lidhje me vlerat kulturore dhe/ose trashëgiminë kulturore. * Programe sensibilizimi dhe edukimi (si trajnime, përfshi shkollat) për të përmirësuar cilësinë e shërbimeve në zonat kulturore dhe natyrore. * Zhvillimi dhe promovimi i markave rajonale të

				reja/ekzistuese të produkteve tipike vendore (produktet agroushqimore, zejet etj.) në zonën e programit. * Promovimi i artistëve të rinj dhe nismave rinore për shkëmbimet kulturore përmes shtëpive të kulturës, qendrave të burimeve etj. * Programe trajnimi dhe sensibilizimi/edukimi, përshi shkolla për të përmirësuar cilësinë e shërbimeve në zonat kulturore dhe natyrore. * Nisma që restaurojnë, ruajnë dhe përmirësojnë zonat kulturore dhe historike përmes ndërhyrjeve në shkallë të vogël.

PRIORITETI 3 **INVESTIME NË RINI, ARSIMIM DHE AFTËSI**				
Objektivat specifikë	**Rezultatet**	**Treguesit**	**Burimet për skenarin bazë**	**Aktivitetet**
Objektivi specifik 3 **Forcimi i integrimit socio-ekonomik të rinisë**	**Rezultati 3.1** **Aksesi në punësim, arsimim dhe aftësi i të rinjve përmirësohet**	3.1.1 Të paktën 10% të të rinjve (të ndarë sipas gjinisë) të përfshirë në nisma ndërkufitare arrijnë të gjejnë punë. 3.1.2 Të paktën 300 të rinj (të ndarë sipas gjinisë) të trajnuar mbi shërbimet e reja të nxënies për gjithë jetën deri më 2022-shin. 3.1.3 Të paktën 10% të të rinjve (të ndarë sipas gjinisë) të përfshirë në masat e vetëpunësimit hapën biznes të tyrin derI më 2022-shin.	Zyrat Kombëtare të Statistikave Raportet nga ministritë/autoritetet qendrore përgjegjëse Raportet e BE-së Raportet e bashkive/organeve vendore Raporte monitorimi/të projekteve	* Mbështetja e nismave të rinisë për vetëpunësim, bizneset e reja, shkëmbimet dhe formimin e rrjeteve, duke futur praktika novatore, teknologji moderne etj. * Mbështetja e programeve të shkëmbimit, aktivitetet e formimit të rrjeteve, si: turne sportive, festivale dhe ngjarje kulturore dhe muzikore. * Promovimi i përfshirjes sociale dhe ekonomike të rinisë. * Inkurajimi i pjesëmarrjes së rinisë në procesin e vendimmarrjes në nivel vendor. * Forcimi i partneriteteve mes grupeve rinore, OJF-ve me pushtetin vendor për të ndërmarrë nisma të përbashkëta. * Investime në arsimim, përfshi aftësi dhe të nxënit për gjithë jetën, duke përgatitur programe edukimi dhe trajnimi dhe duke ngritur infrastrukturën. * Parandalimi i braktisjes së shkollës, veçanërisht, në zonat rurale. * Mundësimi i shkëmbimeve për mësuesit dhe trajnime për kualifikime te reja. * Forcimi i lidhjeve të formimit profesional me tregun e punës. * Forcimi i integrimit gjinor në të gjitha nivelet e sistemeve arsimore dhe AFP. * Promovimi i shëndetit dhe i

				stileve të jetesës të shëndetshme nëpër shkolla.
	Rezultati 3.2 **Rrjetet dhe shkëmbimet rinore forcohen**	3.2.1 Të paktën 3 rrjete shkëmbimi rinor vazhdojnë përtej mbështetjes së programit 3.2.2 Të paktën 1 000 pjesëmarrës (të ndarë sipas gjinisë) marrin pjesë në aktivitetet e organizuara në kufi si turne sportive rinore dhe/ose festivale rinore deri më 2022-shin.	Zyrat Kombëtare të Statistikave Raportet nga ministritë/autoritetet qendrore përgjegjëse Raportet e BE-së Raportet e bashkive/organeve vendore Raporte monitorimi/të projekteve	* Promovimi i nismave për fuqizimin e rinisë. * Mbështetja e programeve të shkëmbimit, aktivitetet e formimit të rrjeteve si turne sportive, festivale dhe ngjarje kulturore dhe muzikore. * Promovimi i përfshirjes sociale dhe ekonomike të rinisë. * Inkurajimi i zërit të rinisë në procesin e vendimmarrjes në nivel vendor.

PRIORITETI 4
ASISTENCA TEKNIKE

Objektivi specifik

Objektivi specifik i asistencës teknike është të garantojë zbatim efikas, efektiv, transparent dhe në kohë të programit të bashkëpunimit ndërkufitar, si edhe të sensibilizojë komunitetet kombëtare, rajonale dhe vendore të programimit, si edhe popullsinë në përgjithësi në zonën e programit. Gjithashtu, mbështet aktivitetet sensibilizuese në nivel të gjerë, me qëllim që qytetarët të informohen për IPA II. Për më tepër, siç ka dëshmuar përvoja gjatë ciklit të programimit 2007–2013, ky prioritet do të përforcojë kapacitetet administrative të autoriteteve dhe përfituesve që zbatojnë programin, me qëllim përmirësimin e "autorësisë" dhe përshtatshmërisë së rezultateve të projekteve dhe programit.

Asistenca teknike do të përdoret për të mbështetur punën e strukturave operuese (SO) dhe të Komitetit të Përbashkët Monitorues (KPM) në garantimin e ngritjes eficiente, zbatimit, monitorimit dhe vlerësimit të programeve, si edhe në përdorimin optimal të burimeve. Kjo do të arrihet përmes ngritjes dhe funksionimit të sekretariatit të përbashkët teknik (SPT) që do të ngarkohet me menaxhimin e përditshëm të programit dhe do të raportojë pranë SO dhe KPM-së.

Rezultatet e synuara:

1. Mbështetja administrative për strukturat operuese (SO) dhe Komitetin e Përbashkët Monitorues të programit forcohet

Ky prioritet do të garantojë zbatim normal të programit gjatë të gjitha fazave. Ai përfshin disponimin e mjeteve financiare dhe stafin e kualifikuar të aftë që të asistojë Strukturat Operuese dhe Komitetin e Përbashkët Monitorues, si edhe ngritjen dhe forcimin e menaxhimit, monitorimit, mekanizmat e kontrollit dhe procedurat. Nëse nevojitet, do të kontribuojë edhe në përgatitjen e ciklit financiar pasues (2001–2007).

Treguesit e rezultateve

Treguesi	*Njësia*	*Skenari bazë*	*Objektivi 2022*
Përqindja e përfituesve të kënaqur me mbështetjen për zbatimin e programit	%	Nuk ka të dhëna	75%

* Për sa i përket treguesit të rezultatit 1, vini re se Programi Shqipëri–Kosovë ka shpallur vetëm një thirrje për aplikime dhe zbatimi i projekteve nën këtë thirrje fillon në dimrin 2014, prandaj ky tregues është shënuar me "nuk ka të dhëna". Për referenca në të ardhmen, kur të bëhet vlerësimi i programit të tanishëm, do të merret parasysh për programimin e periudhës së ardhshme 2014–2020, përfshi skenarin bazë dhe objektiva më të saktë.

2. Kapacitetet teknike dhe administrative për menaxhimin dhe zbatimin e programit forcohen

Ky prioritet do të japë mundësi për përmirësimin e kompetencave dhe aftësive të strukturave drejtuese të programit, si edhe të aplikantëve potencialë dhe fituesve të granteve. Për forcimin e kapaciteteve, do të përgatiten aktivitete të posaçme që do të zbatohen mbi bazën e nevojave të evidentuara gjatë zbatimit të programit. Si pjesë e mësimeve të nxjerra nga cikli i programit 2007–2013, do të forcohen këto aspekte: i) pjesëmarrja e anëtarëve të KPM-së në detyrat që parashikon kuadri ligjor i IPA II; ii) kapacitetet e aplikantëve potencialë për të krijuar partneritete ndërkufitare të qëndrueshme; iii) kapacitetet e përfituesve të granteve për të përmbushur kënaqshëm detyrimet kontraktuale të tyre.

Treguesit e rezultateve

Treguesi	*Njësia*	*Skenari bazë*	*Objektivi 2022*
Rritja mesatare e numrit të aplikimeve të dorëzuara gjatë secilës thirrje *	%	Numri i aplikimeve të dorëzuara në Thirrjen e Parë të Programit në vazhdim (2007–2013)	20%
Përqindja mesatare e konceptnotave që kualifikohen për vlerësim të mëtejshëm **		Nuk ka **	Rritja e përqindjes gjatë ciklit të programit

* Vini re se në perspektivën financiare 2014–2020 parashikohen thirrje për propozime të mundshme specifike/strategjike, me fokus të qartë dhe/ose kërkesa të caktuara në lidhje me përfituesit potencialë. Gjithashtu, thirrjet për propozime mund të përzgjedhin prioritetet tematike (PT) dhe objektivat specifikë të tyre mbi bazën e parimit të rotacionit, prandaj, në këtë aspekt, numri i propozimeve nuk është e sigurt që do të rritet. Për këto arsye, rritja potenciale në numrin e aplikimeve të dorëzuara mund të llogaritet për çdo thirrje të njëpasnjëshme individualisht dhe do të ndikohet nga një faktor që mund të llogaritet, mbi bazën e: 1. Buxheti total i disponueshëm; 2. Prioritetet tematike, objektivat specifikë dhe rezultatet e përfshira në thirrjen për propozime; 3. Shumat minimale dhe maksimale të granteve të lejuara; 4. Numri i aplikimeve dhe i granteve të lejuara për çdo aplikant/bashkëaplikant/subjekt i ndërlidhur; 5. Çfarëdo dispozite tjetër që ndikon në kriteret e pranueshmërisë për një thirrje specifike.

** Nuk ka për shkak të faktit se skenari bazë nuk mund të përcaktohet, sepse thirrjet për propozime u hapën pasi dokumentacioni u dorëzua në një vend pa konceptnotë.

4.1.3 Vizibiliteti i programit dhe rezultatet garantohen

Programet BNK kanë qenë shumë të përhapura në zonat përfituese falë, ndër të tjera, masave të vizibilitetit të ndërmarra gjatë ciklit të programit 2007–2013. Nisur nga numri i aplikantëve në thirrjet pasuese, vihet re rritje e interesit për nisma bashkëpunimi. Këto arritje duhet të ruhen dhe të konsolidohen përmirësohet edhe gjatë zbatimit të perspektivës financiare 2014–2020. Duhet të përgatiten një sërë kanalesh komunikimi dhe mekanizma publiciteti, për të garantuar informim të rregullt të palëve të interesuara të programit dhe audiencë sa më të madhe.

Treguesit e rezultateve

Treguesi	*Njësia*	*Skenari bazë*	*Objektivi 2022*
Rritja e njerëzve pjesëmarrës në aktivitetet promovuese *	Nr.	550	30%
Klikimet në faqen e internetit të programit **	Nr.	Nuk ka të dhëna	Të paktën 1 000 vizitorë në vit, 50%

* Faqja e internetit e programit është në ndërtim e sipër dhe aktualisht nuk ka një mekanizëm për të matur vizitorët.

Lloji i aktiviteteve

Lista joshterruese me aktivitete potenciale që mbulohen me asistencë teknike mund të jetë e tillë:

- Ngritja dhe funksionimi i Sekretariatit të Përbashkët Teknik dhe Antenës së tij;

- Organizimi i evenimenteve, mbledhjeve, trajnimeve, vizitave studimore apo shkëmbimeve për të mësuar mbi praktikat më të mira nga nisma zhvillimi territorial të tjera;
- Pjesëmarrja e personelit në strukturat drejtuese në forumet e Ballkanit Perëndimor apo BE-së
- Përgatitja e manualeve të brendshme dhe të jashtme;
- Asistencë për aplikantët potencialë për krijim partneritetesh dhe përgatitje projekti (kërkimi për partner, forume etj.)
- Këshillimi i përfituesve të grantit për çështjet e zbatimit të projektit;
- Monitorimi i zbatimit të projektit dhe programit, përfshi ngritjen e një sistemi monitorimi dhe mekanizma raportimi;
- Organizimi i vlerësimeve, analizave, anketave dhe/ose studimeve përmbledhëse;
- Informimi dhe publiciteti, përfshi përgatitjen, miratimin dhe rishikimin periodik të një plani vizibiliteti dhe komunikimi, shpërndarjen e informacionit (infoditët, mësimet e nxjerra, studimi i rasteve më të mira, artikuj shtypi dhe komunikata), evenimente promovuese, printime, mekanizma komunikimi, mirëmbajtja, si edhe përditësim dhe fuqizim i faqes së internetit të programit etj.
- Mbështetja e punës së task-forcës së përbashkët të ngarkuar me përgatitjen e ciklit të programit 2021–2026;
- Të tjera.

Grupet e synuara dhe përfituesit përfundimtarë (listë joshteruese)

- Strukturat drejtuese të programit, përfshi autoritetet kontraktuese;
- Aplikantët potencialë;
- Përfituesit e granteve;
- Përfituesit përfundimtarë të projekteve;
- Publiku i gjerë.

3.2 Çështje horizontale ndërsektoriale

Programi ka reflektuar rëndësinë që BE-ja u kushton çështjeve horizontale ndërsketoriale. Ajo do të integrojë dhe do të inkorporojë këto çështje në përputhje me objektivat dhe politikat e BE-së. Çështje të tilla janë reflektuar në të gjitha prioritetet e zgjedhura për programin, si krijimi i partneriteteve ndërkufitare, "autorësia" vendore dhe mundësitë e barabarta, garantimi i mosdiskriminimit të minoriteteve dhe të kategorive të cenueshme, pjesëmarrja e organizatave të shoqërisë civile, mbrojtja e mjedisit, të drejtat gjinore, si edhe qeverisja e mirë.

Programi fokusohet në çështjen e mbrojtjes së mjedisit, në prioritetin 1, duke mbuluar ndërhyrjet për mbrojtjen e mjedisit ndaj rreziqeve, si edhe ato për edukimin mjedisor dhe qëndrueshmërinë e mjedisit.

Ky program BNK mund të financojë projektet e përgatitura me qasjen: "Zhvillim bazuar në zonë (ZBZ)", që synojnë të lehtësojnë rritjen e qëndrueshme në zona të caktuara gjeografike të rajoneve ndërkufitare të Ballkanit Perëndimor, veçanërisht zonat rurale me probleme zhvillimi të ndërlikuara dhe specifike. Do të shikohet edhe puna përgatitore për qasjen ZBZ që është ndërmarrë deri tani në rajonin ndërkufitar që shtrihet në Shqipëri dhe Kosovë.

Çështja e integrimit gjinor trajtohet përballë prioritetit të tretë, me qëllim që të arrihet fuqizim dhe integrim gjinor në të gjitha nivelet e sistemit arsimor dhe AFP, si në zonat urbane, edhe ato rurale.

Gjithashtu, programi mbështet edhe partneritetet mes shoqërisë civile dhe pushtetit vendor, me qëllim garantimin e "autorësisë" vendore dhe masave të qëndrueshme. Programi mban parasysh edhe kategoritë e cenueshme, gjithëpërfshirjen dhe të drejtat e njeriut.

Seksioni 4: Plani financiar

Tabela 1 tregon shumën indikativë vjetore të kontributit të BE-së për programin BNK për periudhën 2014–2020.

Tabela 2 paraqet një shpërndarje indikativë të buxhetit për çdo prioritet tematik, afërsisht 1/3 për çdo prioritet, si edhe shumën maksimale të bashkëfinancimit të BE-së

Tabela 1: Fondet treguese të akorduara çdo vit për programin e bashkëpunimit ndërkufitar 2014–2020

Viti	Programi IPA BNK Shqipëri–Kosovë							Total (euro)
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014–2020
Operacionet BNK (të gjitha prioritetet tematike)	840 000	1 200 000	1 200 000	840 000	1 200 000	1 200 000	1 080 000	**7 560 000**
Asistenca teknike	360 000	0	0	360 000	0	0	360 000	**840 000**
TOTALI (EUR)	**1 200 000**	**1 200 000**	**1 200 000**	**1 200 000**	**1 200 000**	**1 200 000**	**1 200 000**	**8 400 000**

Tabela 2: Fondet treguese të akorduara çdo vit për periudhën 2014–2020 dhe përqindja e kontributit të BE-së

PRIORITETET	Programi IPA BNK Shqipëri–Kosovë 2014–2020			
	Kontributi i BE-së	Bashkëfinancimi i përfituesit/ve	Financimi total	Norma e kontributit të BE-së
	(a)	(b)	(c)=(a)+(b)	(d)=(a)/(c)
1. Prioriteti tematik	2 520 000	444 706	2 964 706	85%
2. Prioriteti tematik	2 520 000	444 706	2 964 706	85%
3. Prioriteti tematik	2 520 000	444 706	2 964 706	85%
4. Prioriteti tematik	84 000	0	840 000	100%
TOTALI	**8 400 000**	**1 334 118**	**9 734 118**	

Kontributi i BE-së është llogaritur në raport me shpenzimet e pranueshme, që bazohen në totalin e shpenzimeve të pranueshme, duke përfshirë shpenzimet publike dhe private. Norma e bashkëfinancimit të BE-së për çdo prioritet tematik duhet të jetë jo më pak se 20% dhe jo më shumë se 85% e shpenzimeve të pranueshme.

Shuma e dedikuar për asistencën teknike duhet të përbëjë jo më shumë se 10% të buxhetit total akorduar për programin. Norma e bashkëfinancimit e BE-së është 100%.

Fondet për prioritetet tematike angazhohet përmes vendimeve zbatuese të Komisionit që akordojnë fonde mbi bazë trevjeçare, kur është e mundur. Fondet për asistencën teknike akordohen mbi bazën e një vendimi zbatues të posaçëm të Komisionit.

Seksioni 5. Dispozitat zbatuese

Të tria prioritetet e programit do të realizohen përmes thirrjeve për propozime. Komiteti i Përbashkët Monitorues do të jetë përgjegjës për identifikimin e prioriteteve tematike, objektivave specifikë, përfituesve të synuar, si edhe do të përcaktojë fokusin specifik të secilës thirrje për propozime që do të miratohet nga Komisioni Evropian. Në këtë aspekt, një proces konsultimi shtesë mund të zhvillohet me palët e interesuara në nivel vendor dhe qendror, si edhe me komunitetin e donatorëve.

Gjatë përgatitjes së programit, nuk është evidentuar ndonjë projekt strategjik që të përzgjidhet jashtë thirrjes për propozime. Megjithatë, gjatë periudhës së zbatimit të programit, mund të vendoset që një pjesë të buxhetit të programit (një apo dy vite) të financojnë projektet më strategjike, veçanërisht ato që lidhen me prioritetet tematike të mjedisit dhe turizmit. Kjo zgjidhje është mbështetur gjatë procesit të konsultimit programit nga disa prej përfituesve potencialë.

Projektet strategjike mund të zgjidhen përmes thirrjeve për projekte strategjike ose edhe jashtë thirrjes për propozime. Në këtë rast, Komisioni duhet të miratojë ndryshim/e në programin BNK, pas propozimit dhe pëlqimit nga KPM-ja, me qëllim integrimin në program të një projekti strategjik të tillë.

Projektet strategjike përkufizohen si ndërhyrje me ndikim të rëndësishëm ndërkufitar në të gjithë zonën e programit, i cili, në mënyrë të pavarur ose në kombinim me projekte të tjera strategjike, kontribuon ndjeshëm në arritjen e objektivave madhorë në nivel prioritet. Disa kritere të përgjithshme për përzgjedhjen e projekteve strategjike mund të jenë: ndikimi në të dyja anët e zonës së programit; lidhja me strategjitë rajonale apo të tjera për zhvillimin e zonave kufitare;

norma e kontributit dhe bashkëfinancimit nga autoritetet rajonale; numri i banorëve që përfitojnë nga ndërhyrjet; kosto-efektiviteti i ndërhyrjeve; komplimentariteti me aksione paralele dhe qëndrueshmëria e ndërhyrjeve. Për më tepër, këto projekte duhet të kenë dokumentacion të plotë tenderi dhe, në rast të investimeve në infrastrukturë, duhet të kenë të gjitha lejet e nevojshme për ndërtimin dhe shfrytëzimin, bashkë me vlerësimet e nevojshme të ndikimit në mjedis.

Prioriteti i tretë, "Edukimi i rinisë dhe aftësitë", do të zbatohet vetëm përmes thirrjeve për propozime, me financim me buxhet 1 apo 2-vjeçar. Me qëllim të rritjes së efikasitetit dhe ndikimit të programit, rezultatet e synuara mund të kërkohen në disa raunde thirrjesh, sipas një modeli te ngjashëm me ilustrimin në tabelën më poshtë.

Raundi i thirrjeve për propozime	Objektivat Specifikë	Lloji i thirrjeve për propozime
I PARI	Objektivi specifik 1, rezultati 1.1, Thirrje për propozime e përgjithshme: Menaxhimi dhe promovimi më i mirë i burimeve mjedisore dhe biodiversitetit Objektivi specifik 2, rezultati 1.2, Përmirësimi i cilësisë së shërbimeve turistike për t'u bërë më konkurruese Objektivi specifik 3, rezultati 1.3, Përmirësimi i aksesit në punësim, arsimim dhe formim profesional për të rinjtë	
I DYTI	Objektivi specifik 2, rezultati 2.1, Thirrje për propozime e përgjithshme: Menaxhimi dhe promovimi më i mirë i burimeve mjedisore dhe biodiversitetit Objektivi specifik 2, rezultati 2.2, Përmirësimi i ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore, historike dhe natyrore Objektivi specifik 3, rezultati 2.3, Fuqizimi i rrjeteve dhe shkëmbimeve rinore	
I TRETI	Objektivi specifik 3, rezultati 3.1, Thirrje për propozime e përgjithshme: Përmirësimi i cilësisë së shërbimeve dhe produkteve turistike për t'u bërë më konkurruese Objektivi specifik 3, rezultati 3.2. Përmirësimi i aksesit në punësim, arsimim dhe formim profesional për të rinjtë	

SITUATA DHE ANALIZA SWOT
PROGRAMI IPA CBC SHQIPËRI–KOSOVË*
2014–2020

I. HYRJE

Zona[1] e programit për programin ndërkufitar ndërmjet Shqipërisë dhe Kosovës[2] mbulon një territor prej 8,335 km^2, me një popullsi prej rreth 936,761 banorësh. Gjatësia e përgjithshme e vijës kufitare është 114 km^2.

*Ky emërtim nuk cenon qëndrimet në lidhje me statusin dhe është në pajtim me Rezolutën 1244/1999 të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara dhe me Opinionin e Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë (GJND), për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

[1]Zona ndërkufitare përfituese është përcaktuar në përputhje me nenin 88 të Rregullores Zbatuese IPA.

[2]Agjencia e Statistikave të Kosovës: Kosova në shifra 2012.

Harta e zonës së programit

Në Shqipëri zonat përfituese mbulojnë 3,994 km^2 që përfshijnë 2 rajone dhe 8 bashki me një total prej 362 vendbanimesh. Të 2 rajonet nga Shqipëria[1] përfshijnë:

- Rajoni i Kukësit përfshin rrethet: Kukës, Has dhe Tropojë, 3 bashki , 24 komuna dhe 206 vendbanime.

- Rajoni i Lezhës përfshin rrethet: Lezhë, Mirditë dhe Kurbin, 5 bashki, 16 komuna dhe 170 vendbanime.

Në **Kosovë[2]**, zona përfituese mbulon 4,341 km^2 dhe përfshin rajonet ekonomike të mëposhtme:

- Rajoni Ekonomik Jugor përbëhet nga 6 komuna: Prizren, Dragash/Dragaš, Rahovec/Orahovac, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo dhe Mamusha/Mamuša.

- Rajoni Ekonomik Perëndmor përbëhet nga 6 komuna: Pejë/Peć, Deçan/Dečani, Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina dhe Junik.

As Shqipëria dhe as Kosova nuk kanë paraqitur ende zyrtarisht klasifikimet[3] e Nomenklaturës së Njësive Territoriale për Statistikat (NUTS), si rrjedhojë, zonat përfituese bazohen, për Shqipërinë në rajonet administrative dhe për Kosovën në përcaktimin *"rajon ekonomik"*.

Tabela 1: Gjeografia e zonës së programit

	Sipërf. (km^2)	% e territorit të përgjithshëm
Shqipëria	**28,748**	**100%**
Zonë ndërkufitare	**3,994**	**48%**
Rajoni i Kukësit (rrethet Kukës, Has dhe Tropojë)	2,374	28.48%
Region of Lezha (Distrtiks of Lezha, Mirdita and Kurbin)	1,620	19.44%
Kosova	**10,908**	**100%**
Zonë ndërkufitare	**4,341**	**52%**
Rajoni Ekonomik Jugor	2,016	24%
Rajoni Ekonomik Perëndimor	2,325	28%
Zona e Programit - TOTALI	**8,335**	**AL: 48%, KOS: 52%**

[1]Censusi i Popullsisë dhe i Banesave 2011, INSTAT, Shqipëri.
[2]Agjencia Kadastrale e Kosovës 2013.
[3]Nomenklatura e Njësive Territoriale për Statistikat.

Madhësia e territorit të zonës së programit për Shqipërinë është pak më e vogël (48%) në krahasim me territorin në Kosovë (52%). Në anën kosovare ka 4 komuna në kufi të drejtpërdrejtë me Shqipërinë (Deçan/Decani, Gjakovë/Đakovica, Prizren dhe Dragash/Dragaš) dhe në Kukës është përgjatë territorit të saj në kufirin me Kosovën.

Aktualisht, gjenden gjashtë pika të kalimit kufitar që operojnë mes Shqipërisë dhe Kosovës. Nga këto, tri pikat e kalimit të kufirit (Shishtavec/Kukës, Orgjosë/Kukës dhe Borje/Kukës) janë vetëm për këmbësorët; ndërsa tri janë për transportin e mallrave dhe automjeteve (Morinë/Kukës, Qafa e prushit/Kukës dhe Qafa e Morinës/Tropojë, njëra në autostradën midis Kukësit dhe Prizrenit, dhe dy të tjerat në rrugët kufitare lokale që lidhin Rajonin e Kukësit me Pejën/Peć dhe Gjakovën/Đakovica në Kosovë). Të tri pikat e kalimit kufitar për makinat dhe kamionët janë të keqpajisura për kryerjen e kalimit të mallrave.

E gjithë zona e programit është e pasur me vargmale, pyje, kafshë të egra dhe kullota, si edhe me minerale dhe ujë. Terreni, gjithashtu, është mjaft i vështirë me vendndodhje të pashfrytëzuara duke e bërë atë një atraksion për turizmin në të dyja anët e kufirit. Zona ka kontraste të terreneve malore dhe fushore, burime ujore, liqene, peshkim, lumenj, që rrjedhin nga të dyja anët e kufirit me dalje në det nëpërmjet Lezhës. Autostrada e re e ndërtuar, që kalon përmes Durrësit për në Kukës dhe pastaj përmes kufirit në Prishtinë, ka kontribuar në mënyrë të konsiderueshme në rritjen e lëvizshmërisë së njerëzve dhe mallrave për qëllime të ndryshme si tregtisë, turizmit, arsimit dhe shkëmbimeve, që nga viti 2009.

Në anën **shqiptare**, të dyja rajonet e zonës së programit me Kosovën mbulojnë rreth 13.9% të territorit të Shqipërisë.

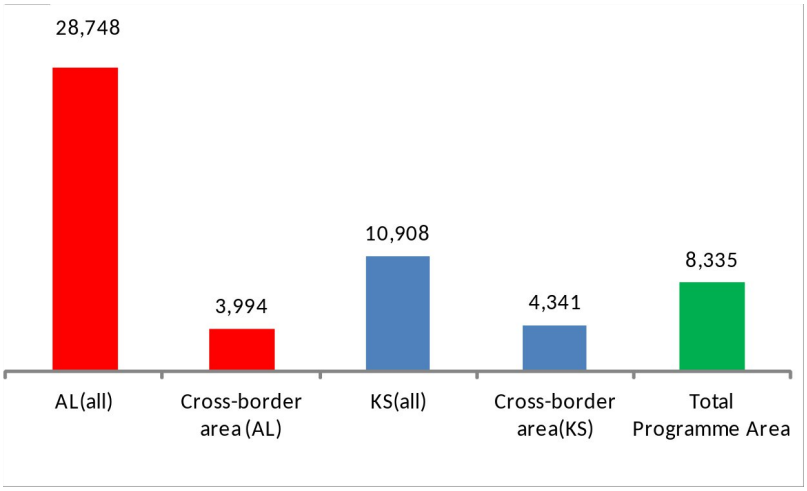
Rajoni i **Kukësit** ka një territor prej 2374 km^2. Është i vendosur në pjesën verilindore të Shqipërisë dhe paraqet një model të terrenit të vështirë. Rajoni është i vendosur në një lartësi mesatare prej 680 metrash mbi nivelin e detit. Rajoni i Kukësit është shumë i pasur me ujë dhe burime hidrike.

Ajo çka e bën atë me interes të veçantë është mbledhja e të gjitha rrjedhave, përrenj dhe lumenj që rrjedhin në lumin Drin. Liqeni i Fierzës është qendra e të gjitha rrjedhave dhe mjediseve ujore dhe është i përshtatshëm për të kultivuar peshq të ndryshëm. Pasuritë ujore të rajonit përdoren edhe si burime të energjisë. Rajoni ka akses në infrastrukturën rrugore dhe lidhjen me pjesën tjetër të vendit, veçanërisht, me kryeqytetin, aeroportin ndërkombëtar dhe portin, përmirësuar ndjeshëm, veçanërisht, pas investimeve në autostradën Durrës–Kukës–Morinë.

Rajoni i **Lezhës** mbulon një territor prej 1,620 km^2 dhe shtrihet përtej detit Adriatik me një vijë bregdetare prej 38 km në anën veriperëndimore të Shqipërisë. Rajoni i Lezhës kufizohet me rajonin e Kukësit në anën e tij verilindore.

Territori i Lezhës është i përbërë nga zonat malore në lindje (65%) dhe zonën fushore në perëndim (35%). Pozita e tij gjeografike - të qenit në qendër të kalimit kryesor të transportit që lidh veriun me jugun dhe lindjen me perëndimin dhe afërsia e tij me portet kryesore bregdetare, si Durrës dhe Shëngjin (ky i fundit duke qenë pjesë e territorit të Lezhës), e bën rajonin një tërheqje të madhe dhe lehtësisht të arritshëm jo vetëm në nivel kombëtar, por edhe në atë ndërkombëtar). Rajoni ka burime ujore, duke qenë i vendosur pranë rrjedhave të lumenjve (Drin, Gjadër, Fan i Vogël, Fan i Madh, Drojë, Urakë, Mat), detit Adriatik, maleve dhe kodrave me një florë dhe faunë të pasur - që i shtohen interesit ekonomik dhe potencialit turistik. Lezha ka zona arkeologjike, objekte të kultit, monumente të kulturës me vlerë historike kombëtare.

Figura 2: Zona e programit në km^2

Në anën e Kosovës, të dy rajonet ekonomike në zonën kufitare me Shqipërinë mbulojnë rreth 39,8% të territorit të Kosovës. Komunat në vijë kufitare të drejtpërdrejtë me Shqipërinë mbulojnë një sipërfaqe prej 1,967 km^2, ose 18% të të gjithë territorit të Kosovës.

Rajoni Ekonomik Jugor me 2,016 km^2 ka Prizrenin si qytet të lashtë historik që shtrihet përgjatë brigjeve të lumit Lumëbardhë, në luginat piktoreske pranë maleve të Sharrit/Šar; i cili në një lartësi prej 2,496 m dhe me liqenet e tij akullnajore përbën një atraksion të fuqishëm turistik. Gryka e Mirushës/Miruša, me 13 liqenet e saj dhe 12 ujëvarat është një prej katër burimeve natyrore të rajonit. Gjetjet arkeologjike dëshmojnë se Prizreni është një nga qytetet më të vjetra të Evropës Juglindore e më gjerë. Ka të kultivuar trashëgiminë kulturore, vendet turistike dhe zhvillimin e turizmit. Komunat e tjera si Dragash/Dragaš janë të pasura në kullotë, livadhe, male dhe fusha bujqësore.

Rajoni Ekonomik Perëndimor me 2,325 km^2 është portali perëndimor i Kosovës në kufi me Shqipërinë, Malin e Zi dhe Serbinë. Peja/Peć, e cila konsiderohet si qendra e rajonit, është e vendosur në këmbët e malit mbresëlënës Bjeshkët e Nemuna. Zona është e mbuluar kryesisht nga rrafshi i Dukagjinit që kufizohet me Alpet Shqiptare. Maja më e lartë është Gjeravica (2,656 m) e cila është edhe maja më e lartë në Kosovë. Gjenden burime të nxehta termale dhe minerale, 3 lumenj karstikë, një ujëvarë e fuqishme e quajtur Burimi i Drinit të Bardhë (Drini i Bardhë/Beli Drim), duke e bërë atë një atraksion turistik.

Zona e programit ka një profil të ndryshëm gjeografik. Ajo është e pasur me vargmale, fusha, lugina, lumenj dhe liqene. Gjithashtu, është e pasur me pyje, kafshë të egra dhe kullota (pyjet, kullotat dhe livadhe mbulojnë mbi 50% të sipërfaqes së përgjithshme). Kjo është një zonë tradicionale për mbarështimin e deleve dhe konsiderohet si zonë e madhe e kullotave në Evropë. Është e pasur me minerale, si: krom, qymyr, hekur-nikel, bakër, gëlqere, rërë kuarci, mermer dhe përmban monumente të shumta natyrore.

Zona e programit njihet për grupet e rëndësishme të maleve, që përbëhen nga masive alpine, të cilat ofrojnë mundësi të mëdha për zhvillimin e turizmit dhe industrisë së drurit, por edhe që e pengojnë infrastrukturën e transportit dhe komunikimin me fqinjët.

Zona është pjesa më e pasur e Kosovës; me burime ujore, me lumenjtë Drin, që rrjedhin në Shqipëri, Bistricë, Lumëbardhë, Lepenec, duke kaluar relievin malor. Disa liqene, si: liqenet Livadhi, Strbacko, Jazhnica, si dhe kanionet Brod, janë burime me potencial të madh për zhvillimin e sporteve dimërore, peshkimit dhe aktiviteteve të tjera turistike. Malet e Sharrit/Šar, një nga dy parqet kombëtare në Kosovë, shtrihen përgjatë tri komunave, të: Prizrenit, Dragashit/Dragaš dhe Suharekës/Suva Reka.

Shqipëria është e dominuar nga zinxhiri i maleve Dinarike. Lumenjtë kryesorë janë Drini, që vjen nga Kosova dhe Valbona. Gjenden liqenet natyrale dhe artificiale, të cilat janë me vlerë potenciale për turizmin, dy liqenet më të rëndësishme artificiale në rajonin e Kukësit, Komen dhe Fierzë. Lumi Drin, i cili rrjedh nëpër territorin e Shqipërisë dhe të Kosovës, përfaqëson një mundësi për bashkëpunim ndërkufitar. Një pjesë tjetër e rëndësishme e zonës përbëhet nga luginat, fushat dhe pjesa malore, të cilat ndryshojnë në madhësi, dendësinë e popullsisë, bimësisë dhe lartësisë dhe ofrojnë kushte të favorshme për kultivimin e drithërave, foragjereve, perimeve

dhe frutave. Fushat më të mëdha dhe më pjellore në anën e Kosovës gjenden në basenin e Dukagjinit. Tokat më pjellore bujqësore në anën shqiptare shtrihen në rajonin e Lezhës.

Klima e zonës varion nga kontinentale-e ndryshueshme në male, në mesdhetare-e ndryshueshme përgjatë bregdetit Adriatik dhe fushave, me dimër të ftohtë dhe të lagësht dhe verë të nxehtë e të thatë.

2. ANALIZA PESTLE

2.1 Konteksti i përgjithshëm politik dhe ekonomik

3.1.1 Reformat e politikave dhe procesi i integrimit në BE

Shqipëria dhe Kosova aspirojnë të bëhen anëtare të Bashkimit Evropian. Sondazhet e përsëritura sipas perceptimit publik tregojnë se ato mbeten ndër përfituesit IPA II me qëndrimin më pozitiv (më shumë se 95%) për t'u bërë anëtar i familjes së Bashkimit Evropian. BE-ja nënvizon[1] një numër sfidash të rëndësishme përpara me të cilat përballet Shqipëria dhe Kosova, si: qeverisja ekonomike dhe konkurrueshmëria, sundimi i ligjit, funksionimi i institucioneve që garantojnë demokracinë, të drejtat themelore dhe, në rastin e Kosovës, kapërcimi i së kaluarës.

Shqipëria

Duke pasur parasysh progresin e **Shqipërisë,** me reformat politike dhe ekonomike, Bashkimi Evropian (BE) ka nënshkruar Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit me Shqipërinë në qershor të vitit 2006, e cila hyri në fuqi më prill 2009. Shqipëria iu bashkua NATO-s në prill 2009. Liberalizimi i vizave për qytetarët e Shqipërisë që hyjnë në shtetet e Shengenit hyri në fuqi më 15 dhjetor 2010.

Hyrja në fuqi e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit shënoi një etapë cilësisht të re në marrëdhëniet dypalëshe, që sjell detyrime dhe reforma të reja të rëndësishme në fushën e drejtësisë, lirisë dhe sigurisë, lëvizjes së lirë të punëtorëve, së drejtës së vendosjes dhe lëvizjes së lirë të kapitalit dhe shërbimeve, si dhe për transportin, fushën audiovizuale dhe telekomunikacionin. Përmirësime thelbësore janë bërë në fusha, të tilla si: reformat e brendshme dhe të ekonomisë së tregut, të rendit publik dhe menaxhimit të kufijve, reformat ligjore dhe administratën publike, prokurimin publik, statistikat, drejtësinë, lirinë dhe sigurinë, si dhe doganat.

Duke pasur parasysh se Shqipëria ka arritur përparimin e nevojshëm, Komisioni Evropian rekomandoi në tetor 2013 që Këshilli Evropian duhet t'i japë Shqipërisë statusin e Vendit Kandidat në BE[2].

Shqipëria duhet të përshpejtojë reformën[3] e sistemit të drejtësisë, për të siguruar pavarësinë, transparencën, përgjegjshmërinë dhe efikasitetin. Shqipëria duhet të përparojë në zbatimin e reformës së administratës publike, në veçanti në lidhje me ligjet strukturore dhe aktet administrative; të bëjë përpjekje shtesë për të siguruar zbatimin efektiv të rregulloreve të brendshme të tregut, të drejtat e pronësisë intelektuale dhe industriale, për sektorin e energjisë, përfshi diversifikimin e burimeve të energjisë, të përforcojë mbrojtjen e mjedisit, përfshi investimet e qëndrueshme në fushën e menaxhimit të mbetjeve dhe ujërave të zeza. Sfidat e tjera përfshijnë edhe punësimin dhe politikat sociale. Kapacitetet administrative dhe profesionalizmi i organeve të ngarkuara me zbatimin e *acquis* duhet të forcohen, si edhe pavarësia e organeve rregullatore të sigurisë.

Strategjia Kombëtare e Shqipërisë për Zhvillim dhe Integrim 2014–2020 (SKZHI) konsiderohet si kuadri i politikave gjithëpërfshirëse për vendin në kontekstin e integrimit në BE. Ajo përcakton katër shtyllat e politikës strategjike që përcaktojnë themelet për ndërhyrjet (politikat e integruara) sektoriale dhe rajonale[4]:

- *Forcimi i demokracisë dhe i shtetit të së drejtës, që trajton aspekte si*: drejtësia dhe çështjet e brendshme, të drejtat e njeriut dhe mediat, qeverisje efektive dhe politikat e jashtme dhe të mbrojtjes;

- *Krijimi i kushteve për zhvillimin konkurrues dhe të qëndrueshëm ekonomik* nëpërmjet përdorimit efikas të burimeve që mbulon: stabilitetin makroekonomik dhe qëndrueshmërinë, ekonominë e tregut konkurrues, përdorimin efikas të burimeve, zhvillimin e integruar rajonal dhe të qëndrueshëm;

---

[1]KE - Strategjia e Zgjerimit dhe Sfidat Kryesore 2013–2014, tetor 2013.

[2]Një vendim pritet të merret në dhjetor 2013.

[3]Raporti i Progresit i Komisionit Evropian për Shqipërinë, tetor 2013.

[4]Draftstrategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2014–2020 (SKZHI).

- *Nxitja e përfshirjes sociale, mirëqenia dhe zhvillimi i tregut të punës,* të cilat synojnë të promovojnë: politikat e punësimit dhe përfshirjes sociale, politikat sociale;

- *Zhvillimi i shoqërisë, bazuar në dituri, inovacion dhe teknologji digjitale* që përfshin ndërhyrje në fushat e mëposhtme: arsimi i lartë, kërkimi dhe teknologjia e inovacionit.

Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rajonal të Shqipërisë i klasifikon zonat kufitare si objekt të planifikimit të politikave ndërsektoriale dhe i paraqet çështjet ndërkufitare në planifikimin e politikave të zhvillimit në nivel qarku.

Kosova

Kosova ka bërë progres të shpejtë për të thelluar integrimin e saj në BE. Pas marrëveshjes së arritur më 19 prill 2013 ndërmjet Kosovës dhe Serbisë, në dialogun e lehtësuar nga BE-ja, Komisioni Evropian arriti në përfundimin[1], se Kosova i plotësoi të gjitha kushtet afatshkurtra nga Studimi i Fizibilitetit të tetorit 2012 dhe, si rrjedhojë, rekomandoi që negociatat me Kosovën të hapeshin për Marrëveshjen e Stabilizim-Asociimit (MSA) me BE-në, në tetor 2013. Komisioni Evropian synoi t'i përfundojë këto negociata në pranverë të vitit 2014. Kjo ishte njohje mbi progresin e bërë për reformat kyçe[2]. Paralelisht, dialogu për liberalizimin e vizave me BE-në është hapur.

Në aspektin e reformave kombëtare, Kosova tani duhet të përqendrohet në zbatimin e reformave për të përmbushur obligimet e veta sipas MSA-së së ardhshme. Sundimi i ligjit vazhdon të jetë një prioritet kyç për Kosovën, së bashku me nevojën për forcimin e reformave të administratës gjyqësore dhe publike dhe sigurimin e të drejtave të pakicave - përfshi romët. Kosova duhet të trajtojë urgjentisht papunësinë dhe dobësitë strukturore që ndikojnë në tregun e saj të punës, si edhe të vazhdojë zbatimin e kornizës ligjore për tregtinë, konkurrencën dhe tregun e brendshëm. Nevojitet përparim i shpejtë, ndaj ajo duhet të shtojë përpjekjet e saj në një numër fushash fitosanitare dhe veterinare që ndikojnë në sigurinë e ushqimit. Në sektorin e energjisë, duhet të rriten përpjekjet për mbylljen e termocentralit të Kosovës. Si pjesë e politikave të përfshirjes sociale, qeveria ka nisur një program të veçantë për të mbështetur kthimin e qëndrueshëm dhe riintegrimin e personave të zhvendosur dhe riintegrimin ekonomik të komuniteteve[3].

Një element i veçantë dhe mjaft negativ që lidhet drejtpërdrejt me kalimin e kufirit është trafikimi i qenieve njerëzore. Reformat në këtë fushë janë përqendruar[4] në parandalimin e trafikimit, mbrojtjen e viktimave të trafikimit dhe ndjekjen penale të trafikantëve. Disa reforma/iniciativa të rëndësishme kombëtare që lidhen me CBC/BNK përfshijnë: reformat ligjore dhe rregullatore për të përmirësuar mjedisin e bërjes së biznesit, lehtësimi i procedurave të regjistrimit të biznesit, *Small Business Act* (korniza gjithëpërfshirëse e politikës së BE-së për NVM-të) është zbatuar nga Agjencia për Mbështetjen e NVM-ve; krijimi i zonave ekonomike të biznesit dhe parqeve industriale, qendrave të inovacionit dhe përmirësimit të legjislacionit përkatës që i lejon komunat të kenë të drejtë vetëm për themelimin e zonave ekonomike; masat që përmirësojnë mbrojtjen e investimeve me ndryshimin e legjislacionit përkatës (duke përfshirë shkrirjen e Agjencisë për Mbështetjen e NVM-ve dhe Agjencisë për Promovimin e Investimeve në një institucion të vetëm); krijimi i stimujve për investime dhe përmirësimi i kuadrit ligjor dhe procedurat për tërheqjen e IHD-ve (duke shmangur tatimin e dyfishtë, përmirësimi i rregullave doganore, garancitë e investimeve dhe tokës[5]); krijimi i Asociacionit të Agjencive për Zhvillim Rajonal (ARDA); përmirësimi i kuadrit rregullator dhe zbatimi i aktiviteteve të CBC në fushën e mbrojtjes së mjedisit, ndryshimet klimatike dhe parandalimi i rrezikut, parandalimi i ndotjes industriale.

Kosova përfiton nga joreciprociteti, duke pasur akses të plotë pa dogana në tregun e BE-së, bazuar në Regjimin Autonom të Preferencave Tregtare (ATP). Përpjekjet për zhvillim të Kosovës

---

[1]Raporti i Progresit i Komisionit Evropian për Kosovën, tetor 2013.

[2]Raporti i Progresit i Komisionit Evropian për Kosovën, tetor 2013.

[3] Strategjia për Komunitete dhe Kthim 2009–2013.

[4]Strategjia Kombëtare dhe Plani i Veprimit kundër Trafikimit me Qeniet Njerëzore 2011–2014.

[5]Në bazë të ligjit për vetëqeverisjen lokale (nr. 03/ L-040), komunat në Kosovë kanë të drejtë të lëshojnë me qira pasurinë e luajtshme dhe të paluajtshme për investitorët e huaj. Qiradhënia mund të jepet për një afat prej dhjetë vjetësh me mundësi zgjatjeje deri në 99 vjet.

mbështeten, gjithashtu, duke u bërë anëtar i BERZH-it, BEI-t dhe CEDB-së[1]. Në shkurt të vitit 2013, Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal vendosi të ndryshojë statutin e saj për të lejuar Kosovën të bëhet pjesëmarrëse në të drejtën e vet.

Kuadri i politikës së ardhme shprehet qartë në programin e qeverisë së Kosovës, e cila është e bazuar në katër shtylla kryesore[2]:

- *Zhvillimi i qëndrueshëm ekonomik* mbulon investimet në ekonomi, përmirësimin e mjedisit të investimeve që stimulon sektorin privat; sektorin e energjisë dhe mineraleve, infrastruktura dhe mjedisi, zhvillimi rural, arsimi i lartë, sektori financiar;

- *Qeverisje e mirë dhe sundimi i ligjit,* e cila, përveç se qëllimit të forcimit të sundimit të ligjit, synon, gjithashtu, të rrisë mbrojtjen dhe sigurinë, reformimin e administratës publike, si edhe për të siguruar të drejtat dhe liritë e qytetarëve dhe komuniteteve;

- *Zhvillimi i kapitalit njerëzor:* mbulon arsimimin; kulturën, rininë dhe sportet; si dhe rritjen e kujdesit për diasporën dhe politikat e emigrimit. Mirëqenia sociale: synon politikat dhe programet sociale, shëndetësinë dhe përmirësimin e mjedisit të jetesës.

2.1.2 Konteksti i përgjithshëm ekonomik

Shqipëria ka performuar relativisht mirë gjatë dekadës së fundit. Vendi ka qëndruar larg nga recesioni, duke ruajtur ritmet pozitive të rritjes, pavarësisht ekspozimit të tij ndaj krizës ekonomike që ka goditur fort Greqinë dhe Italinë, si dhe duke u rrethuar nga ekonomitë rajonale kontraktuese. Rritja e PBB-së është ngadalësuar nga një kulmim i normës së rritjes 7.5% në 2008, në një normë më të ulët të rritjes 1.6% në vitin 2012. Sektori i shërbimeve është kontribuesi kryesor i PBB-së që përbën më shumë se gjysmën e GDP-së së vendit. Shqipëria cilësohet si një vend më të ardhura të mesme më të ulëta me një GDP për frymë e cila në vitin 2012 qëndroi në 3,415 euro. Shkalla e papunësisë me një mesatare prej 13% është ndër më të ulëtat në rajon. Borxhi publik i përgjithshëm i Shqipërisë arriti në 60.6% të PBB-së deri në fund të vitit 2012. Ekonomia mbetet e brishtë njëlloj si për dobësitë e brendshme strukturore ashtu dhe për paqëndrueshmërinë ekonomike globale. Sfidat kryesore mbeten sigurimi i rritjes së qëndrueshme afatgjatë duke ndjekur politika të matura fiskale dhe monetare dhe reformat strukturore. Shqipëria duhet të përballojë uljen e niveleve të larta të deficitit buxhetor dhe të borxhit publik. Ajo do të duhet të përmirësojë parashikueshmërinë fiskale, duke hequr dorë nga mbivlerësimi i të ardhurave dhe duke përmirësuar në mënyrë të konsiderueshme përputhjen e taksave. Përmirësimi i mëtejshëm i mjedisit të biznesit dhe investimeve është thelbësor për diversifikimin e ekonomisë dhe rritjen e potencialit të saj afatgjatë. Përforcimi i sundimit të ligjit, trajtimi i korrupsionit dhe trajtimi i detyrimeve të pashlyera, si edhe zhvillimi i infrastrukturës dhe rritja e kapitalit njerëzor janë kështu fushat kryesore ku duhet të përqendrohen shumë përpjekje. Reduktimi i ekonomisë gri mbetet një sfidë e rëndësishme. Shqipëria ka marrëveshje të tregtisë së lirë me të gjithë rajonin, përfshi edhe Kosovën, dhe është anëtare e CEFTA-s që nga viti 2006.

Kosova ka bërë progres në drejtim të krijimit të një ekonomie funksionale të tregut. Nevojiten reforma dhe investime të konsiderueshme për të mundësuar atë të përballojë për një periudhë të gjatë presionin dhe forcat konkurruese të tregut. Situata e vështirë/sfiduese ekonomike në rajon dhe BE kanë ndikuar ekonominë e Kosovës, edhe pse më pak se përfituesit e tjerë IPA II në rajon. GDP-ja e Kosovës u rrit me 2.5% në vitin 2012[3]. Politika fiskale ka qenë e kujdesshme dhe performanca e buxhetit ka qenë në rrugën e duhur. Është ruajtur një rregull fiskal ligjërisht i detyrueshëm, që do të zbatohet më 2014-ën. Papunësia mbetet shumë e lartë. Kosova ka vazhduar me investime të konsiderueshme në infrastrukturën e saj. Kërkohen përpjekje të vazhdueshme për të mbështetur stabilitetin makroekonomik dhe përmirësimin në situatën sociale. Kosova ka nevojë për të përmirësuar konkurrueshmërinë dhe mjedisin e biznesit, dhe të mbështesë sektorin privat në mënyrë që të ulë papunësinë. Politikat ekonomike të Kosovës kanë për qëllim zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, siç saktësohet në programin e qeverisë së Kosovës (2011–2014), i cili thotë se: "Gjeneruesi kryesor i rritjes ekonomike do të jenë investimet

---

[1]Kosova iu bashkua Bankës Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) në dhjetor 2012. Ajo nënshkroi një marrëveshje kornizë për anëtarësim në Bankën Evropiane të Investimeve dhe Bankën e Këshillit të Evropës për Zhvillim në qershor 2013.

[2]Programi i Qeverisë së Kosovës 2011–2014.

[3]Raporti i Progresit i Komisionit Evropian për Kosovën, tetor 2013.

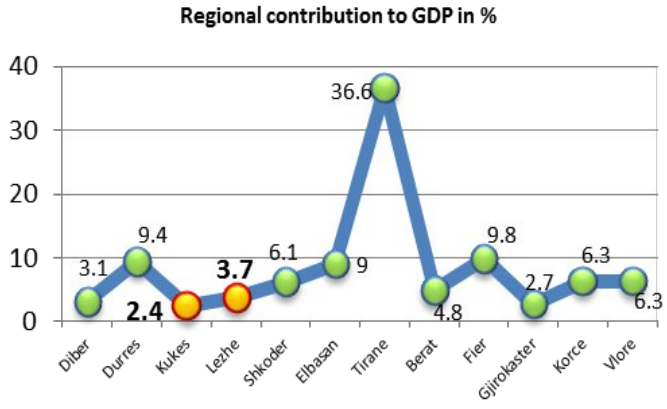
private dhe zhvillimi i mëtejshëm i sipërmarrjes"; "Strategjia për zhvillimin e sektorit privat 2013–2017" përcakton më tej bazën e politikave ekonomike për vitet e ardhshme. Një mjedis i shëndoshë i biznesit kërkon masa të mëtejshme për të trajtuar sundimin e dobët të ligjit dhe korrupsionin. Privatizimi duhet të vazhdojë. Sektori informal mbetet një sfidë e rëndësishme.

2.2 Karakteristikat ekonomike të zonës së programit

Dallimet rajonale në aspektin e zhvillimit ekonomik dhe social janë të dukshme jo vetëm në të gjithë zonën e programit, por edhe brenda rajoneve.

Zona e programit ka një ekonomi kryesisht industriale-agrare, me industrinë më të zhvilluar në anën e Kosovës, ndërsa rajonet shqiptare janë të dominuara nga bujqësia dhe shërbimet. Për momentin rritja ekonomike është modeste, por megjithatë ka shenja të rimëkëmbjes ekonomike pas një periudhe stanjacioni. Disa faktorë të rëndësishëm që përfaqësojnë një pengesë për zhvillimin ekonomik të rajonit janë, *ndër të tjera*, mungesa e njohurive dhe aftësive të punës teknologjike të nevojshme për t'iu përgjigjur kërkesave të tregut për shërbime dhe produkte të cilësisë së lartë. Prodhimet vendore nga të dyja anët e kufirit kanë, pak ose aspak, qasje në tregjet rajonale dhe ndërkombëtare. Mekanizmat për mbështetjen e biznesit janë të dobët dhe të pamjaftueshëm. Në Kosovë, gjenden agjencitë e zhvillimit rajonal, që mund të mbështesin ekonominë. Në Shqipëri, strukturat mbështetëse të biznesit nuk janë shumë aktive.

Në **Shqipëri** pabarazitë rajonale janë të dukshme. Zhvillimi socio-ekonomik i vendit anon me tepri në favor të rajoneve qendrore. Rajoni i Tiranës kontribuon me më shumë se një të tretën e PBB-së së vendit dhe është larg nga rajoni më i zhvilluar në krahasim me të gjitha rajonet e tjera të Shqipërisë. Kjo tregon qartë se të gjitha rajonet e tjera janë nën potencialin e tyre të zhvillimit, meqë ato ende nuk kanë gjetur mënyra dhe mundësi që të përqendrohen në përparësitë e tyre krahasuese. Rajonet Kukës dhe Lezhë i pasqyrojnë gjerësisht këto pengesa për sa i përket zhvillimit social-ekonomik.

Kukësi është rajoni më i varfër i zonës së programit Shqipërisë, si dhe i që ka një GDP prej 223 milionë eurosh ose të barabartë me 2.4% të GDP-së së vendit[1]. Mbështetja e rajonit në sektorin e bujqësisë thekson se bujqësia kontribuon me 34% në formimin e PBB së rajonit për vitin 2011. Pjesa e hoteleve, të tregtisë, transportit dhe komunikimit arrin në 20% të PBB-së së rajoneve. Pjesa e sektorëve të pasurive të paluajtshme dhe financiare llogaritet në 17%, e pasuar nga shërbimet e tjera që arrin 13% të GDP-së së rajoneve për vitin 2011. Sektori me kontributin më të ulët është industria, pjesa e të cilës është thjesht 3% e PBB-së së rajonit në vitin 2011.

GDP-ja e rajonit të **Lezhës** për vitin 2011 arriti në 334 milionë euro ose rreth 3.7% e PBB-së së vendit[2]. Sektorët kryesorë janë tregtia, hotelet, transporti dhe komunikimi që arrin në 26%, ndjekur nga sektori i bujqësisë që arrin në 25%. Pjesa e sektorit të pasurive të paluajtshme dhe financiare llogaritet në 19%, pasuar nga shërbimet e tjera që arrin në 13% të PBB-së për vitin 2011. Kontributi i sektorit të ndërtimit është matur me 10%, poshtë mesatares kombëtare që vlerësohet në 12.8%, ndërsa industria është kontribuesi më i vogël për ekonominë e rajonit të Lezhës, duke zënë 8% të PBB-së së rajoneve në vitin 2011.

Përveç sektorit të shërbimeve i cili është kontribuesi kryesor në PBB-në e vendit, sektori i bujqësisë mban një shkallë të lartë të rëndësisë për zhvillimin ekonomik dhe punësimin në zonën

[1]INSTAT, Llogaritë Rajonale 2013.
[2]INSTAT, Llogaritë Rajonale 2013.

e programimit në Shqipëri, meqenëse një pjesë e madhe e popullsisë ende jeton në zonat rurale, pavarësisht nga lëvizjet e dukshme drejt zonave urbane.

Në **Kosovë**, zhvillimi i sektorit ekonomik dhe privat ka qenë kryesisht në shkallë të vogël dhe jo me shumë kapital intensiv. Rritja e PBB-së në Kosovë arriti kulmin në nivelin e 7.5% në vitin 2008, me rënie në 2.5% në vitin 2012[1]. Pavarësisht rënies së tendencave, norma mesatare vjetore e rritjes së Kosovës ka qenë më e larta në mesin e vendeve të tjera të Ballkanit Perëndimor[2] në katër vitet e fundit[3]. Megjithatë, ekonomia e Kosovës vazhdon të presë zgjidhje për problemet e saj madhore: që do të thotë, vendi është duke jetuar përtej mundësive dhe kushteve të tij. Kosova vuan nga një mosbalancim i pagesave me importet, që dukshëm dominojnë eksportet. Kjo ndodh kryesisht për shkak të faktit që NVM-të e Kosovës nuk janë ndërkombëtarisht konkurruese[4].

NVM-të e orientuara dobët nga eksporti pengojnë kontributin e mëtejshëm të NVM-ve për GDP-në, si krijimi i vendeve të punës dhe rritja ekonomike. Eksportet dominohen nga metalet bazë dhe mineralet e prodhuara nga kompanitë e mëdha. Kosova duhet të krijojë një ekonomi me mjedis miqësor më konkurrues dhe të promovojë eksportet (deficiti tregtar i Kosovës mbetet në një mesatare rreth 90% ose, e shprehur në terma monetarë rreth 2.2 miliardë euro[5]) dhe përmirësimin e infrastrukturës që lehtëson tërheqjen e investitorëve të huaj. Në Kosovë nuk ka të dhëna për kontributin e PBB-së sipas rajoneve ose GDP-së rajonale për frymë, por është e bazuar në treguesit e tjerë makro të sektorit; rajoni i qendrës është duke ofruar kontributin më të madh në zhvillimin e përgjithshëm të ekonomisë së Kosovës, ndërsa dy rajonet ekonomike jugore dhe perëndimore kontribuojnë pak a shumë në të njëjtin nivel.

Zona e programit nga ana e Kosovës ka një ekonomi industriale-agrare. Aktivitetet ekonomike ndryshojnë ndërmjet të dyja rajoneve ekonomike dhe madje edhe brenda tyre. Shërbimet, bujqësia, tregtia, ndërtimi dhe përpunimi ushqimor janë duke gjeneruar pjesën më të madhe të xhiros dhe të të ardhurave lokale. Ekonomia e të dyja rajoneve ka vuajtur shumë nga dëmtimet gjatë konfliktit të viteve nëntëdhjetë në Kosovë dhe për shumë vite ka përjetuar një stanjacion (ngecje ekonomike) të rëndë tranzicioni. Disa pjesë të zonës kanë vuajtur edhe për shkak të largësisë së tyre nga zona qendrore ekonomike dhe politike e Kosovës.

Aktualisht, pikat e forta kryesore të rajoneve ekonomike jugore dhe perëndimore qëndrojnë në vendndodhjen e tyre gjeografike si një portë për vendet fqinje (Shqipëria dhe Mali i Zi) me të cilat ata kanë një traditë të gjatë të tregtisë. Rajonet kanë një industri ushqimore relativisht të zhvilluar me ndërmarrjet që furnizojnë tregun e Kosovës dhe eksportin me vendet fqinje. Sektori i ndërtimit (ndërtesave të banimit, apartamentet), si dhe industria ushqimore dhe e pijeve/lëngjeve janë veçanërisht duke u zgjeruar. Të dyja rajonet janë shumë të pasura me produkte të pyjeve të cilat janë shumë të kërkuara në tregun e jashtëm, si edhe industria e drurit që është duke u rimëkëmbur.

2.2.1 Sektori privat

Operatorët ekonomikë në zonën e programit janë shumë të fragmentuar dhe të vegjël në madhësi, që pasqyron strukturën e ndërmarrjeve në nivel vendi dhe tregon se biznesi është më së shumti familjar dhe mbizotërohet nga vetëpunësimi. Struktura e ndërmarrjeve është e dominuar nga ndërmarrje shumë të vogla, që punësojnë 1–4 persona, të cilat përbëjnë pothuajse 90% të totalit të ndërmarrjeve në zonën përfituese.

Zona e programit shqiptar, e përbërë nga dy rajonet: Lezhë dhe Kukës; regjistron një total prej 3,797 ndërmarrje[6]. Ajo ka një përqindje të regjistrimit të lindjeve të NVM-ve prej 10.8%, më e ulët në krahasim me mesataren kombëtare prej 12.2%.

---

[1]Efekti i krizës globale dhe eurozonës në ekonominë e Kosovës ka qenë në shkallë më të ulët për shkak të nivelit të ulët të integrimit në tregun financiar dhe bazës së ulët të eksportit (MTEF 2014-2020).

[2]Raporti i FMN-së për vendin nr. 223, qershor 2013.

[3]Banka Botërore, "Raporti i rregullt për vendet e Evropës Juglindore (SEE), "Nga recesioni i **dyfishtë** në reformat e përshpejtuara", dhjetor 2012.

[4]Strategjia e Zhvillimit të NVM-ve në Kosovë, 2012–2016, me vizion 2020-ën.

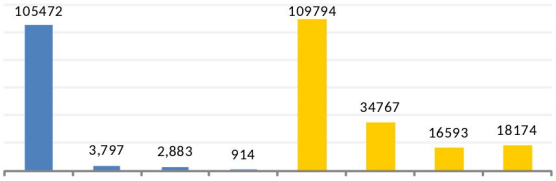
[5]Banka Botërore, "Raporti i rregullt për vendet e Evropës Juglindore (SEE), "Nga recesioni i dyfishtë në reformat e përshpejtuara", dhjetor 2012.

[6]INSAT, Regjistri Statistikor i Bizneseve 2013.

Numri total i ndërmarrjeve në rajonin e **Kukësit,** në fund të 2012-ës arrinte në 914 ndërmarrje[1], që përbën më pak se 1% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve në Shqipëri, duke regjistruar një përqindje të lindjeve prej 10.8%, nën mesataren kombëtare prej 12.2%. Rreth 81.7% e ndërmarrjeve të regjistruara në rajonin e Kukësit operojnë në sektorin e shërbimeve. Shumica e këtyre ndërmarrjeve - rreth 54.7% - operojnë në sektorin e tregtisë, ndërsa 120 ndërmarrje ose 16% operojnë në sektorin e hoteleve dhe restoranteve. Pjesa e mbetur prej 17.6% janë të regjistruar që veprojnë në shërbime të tjera. Sektori i prodhimit regjistron 167 ndërmarrje, brenda të cilit rreth 50% operojnë në sektorin e industrisë; 37.1% në sektorin e ndërtimit dhe pjesa e mbetur 13.2% operojnë në sektorin e bujqësisë. Rreth 84% e ndërmarrjeve në rajonin e Kukësit punësojnë 1–4 persona, me vetëm 12 ndërmarrje që punësojnë më shumë se 50 persona. Pjesa e ndërmarrjeve e menaxhuar nga femrat në rajonin e Kukësit është më e ulëta në Shqipëri me 14.2%.

Numri total i ndërmarrjeve në rajonin e **Lezhës** në fund të vitit 2012 arrinte në 2,883 ndërmarrje[2], që përfaqëson 2.76% të numrit të përgjithshëm të ndërmarrjeve të regjistruara në Shqipëri, me një natalitet prej 10.8%, nën mesataren kombëtare prej 12.2%. Shumica e ndërmarrjeve 80.6% operojnë në sektorin e shërbimeve. Rreth 1201 apo 41.7% të ndërmarrjeve operojnë në sektorin e tregtisë, ndërsa 448 ndërmarrje operojnë në hotele dhe restorante, si nënsektor i shërbimeve. Sektori i prodhimit regjistron 557 ndërmarrje ose më pak se 1/5 e totalit të ndërmarrjeve në rajonin e Lezhës, shumica e të cilave në sektorin e industrisë - 327 njësi ose 58.7%, e ndjekur nga 153 ndërmarrje që operojnë në sektorin e ndërtimit. Rreth 91.3% e të gjitha ndërmarrjeve në rajonin e Lezhës punësojnë 1–4 persona, ndërsa vetëm 25 ndërmarrje punësojnë më shumë se 50 persona. Rreth 24.7% e ndërmarrjeve në rajonin e Lezhës menaxhohen nga femrat.

Figura 3: Numri i ndërmarrjeve të regjistruara

Në **Kosovë**, zona e programit ka një total prej 34,767 ndërmarrjesh të regjistruara, që përbën rreth 32% të totalit të ndërmarrjeve të regjistruara në Kosovë[3]. Duke analizuar të gjithë zonën e programimit, Shqipëri dhe Kosovë, në total 38,564 ndërmarrje, është qartësisht e dukshme se zona e Kosovës ka pjesën më të madhe të ndërmarrjeve, rreth 90%. Në kushtet e ndarjes së sektorit, NVM-të në Kosovë janë kryesisht të përqendruara në tregtinë me pakicë (rreth 50%); transporti, magazinimi dhe shpërndarja (14%); produktet ushqimore, pijet dhe duhani (9%); hotelet dhe restorantet (9%).

Rajoni Ekonomik Jugor regjistron 34,767 ndërmarrje ose 15% të shumës totale të ndërmarrjeve në tërë territorin e Kosovës[4]. Shpërndarja sektoriale e bizneseve të regjistruara tregon varësinë e madhe të ekonomisë në sektorin e shërbimeve[5]. Pothuajse gjysma e bizneseve të regjistruara (49%) janë në tregtinë me shumicë dhe me pakicë të kombinuar me sektorin e tregtisë së automobilave dhe të shërbimit auto. Rreth 11% e bizneseve janë në shërbimet e turizmit dhe të mikpritjes (hotele, restorante etj.) e ndjekur nga transporti (9%). Vetëm 12% e bizneseve janë të përfshirë në përpunim (përfshi industrinë ushqimore) dhe më tej 5% në sektorin e ndërtimit. Vetëm 5% e bizneseve të regjistruara janë aktive në sektorin e bujqësisë.

---

[1]INSAT, Regjistri Statistikor i Bizneseve 2013.
[2]INSAT, Regjistri Statistikor i Bizneseve 2013.
[3]Strategjia e Zhvillimit të NVM-ve në Kosovë, 2012–2016, me vizion 2020-ën.
[4]Strategjia e NVM-ve në Kosovë.
[5]Strategjia e Zhvillimit Rajonal për Rajonin Ekonomik Jugor 2010–2013.

Rajoni Ekonomik Perëndimor i Kosovës regjistron 34,767 ndërmarrje ose 17% të shumës totale të ndërmarrjeve në tërë territorin e Kosovës. Nga perspektiva e ndërmarrjeve të reja të biznesit, rajoni perëndimor ka shënuar një rritje të numrit të ndërmarrjeve të reja; në vitin 2011 kishte 963 biznese të reja të regjistruara, ndërsa në vitin 2012 ka pasur 1,459 biznese të krijuara, që shënon një rritje prej 51.5%. Ndërsa në tremujorin e parë të vitit 2013 ka pasur 4,846 biznese të reja të regjistruara, që në krahasim me tremujorin e parë të vitit 2012 shënon një rritje prej 31.9%. Nga ana tjetër, sipas raporteve të njëjta të ASK-së, në vitin 2011 ka pasur 164 biznese ekzistuese të shpërbëra në rajonin perëndimor, 152 në vitin 2012, dhe 49 në tremujorin e parë të vitit 2013. Kjo për sa i përket lidhjes ndërmjet bizneseve të reja dhe atyre të shpërbëra, për çdo 100 biznese të reja, 13 të tjera janë shpërbërë. Përsëri në një nivel të përgjithshëm, i cili nuk dallon shumë nga ai rajonal, bizneset janë fokusuar kryesisht në pesë sektorët e mëposhtëm, nga të cilët tregtia përfaqëson 50%, e ndjekur nga transporti në një shkallë shumë më të ulët prej 14%, produktet e ushqimit dhe turizëmi (mikpritja) me 9% dhe të tjerët me 12% (ARBK, dhjetor 2012). Bizneset individuale në mënyrë të qartë dominojnë strukturën e pronësisë me 90%. Pjesa e mbetur përbëhet nga kompanitë me përgjegjësi të kufizuar (5.8%) dhe partneritetet e përgjithshme (3.2%). Sigurisht, lloji i pronësisë i paraqitur më sipër është përfaqësues i mangësive të bizneseve në Kosovë, çka tregon hezitimin e pronarëve që ta sjellin kapitalin e tyre financiar dhe burimet njerëzore në forma më të avancuara të biznesit (ARBK, dhjetor 2012). Ndër faktorët e rëndësishëm që përfaqësojnë një pengesë për zhvillimin e NVM-ve në të gjithë zonën e programit janë mungesa e njohurive dhe aftësive të punës teknologjike (*ekspertiza*) të nevojshme për t'iu përgjigjur kërkesave të tregut për shërbime dhe produkte të cilësisë së lartë. Në industrinë ushqimore, mungesa e veçantisë (paketimi, strategjia e marketingut etj.), markimi (*caktimi i markave*) i dobët dhe mungesa e standardeve të cilësisë janë pengesat më të mëdha jo vetëm për eksportin, por edhe për furnizimin e tregjeve kombëtare.

2.2.2 Tregu i punës

Situata në tregun e punës paraqet një pasqyrë të qartë mbi pabarazitë e rajonit. Shkalla e punësimit për Kosovën në vitin 2012 ishte 25.6%[1]. Në Rajonin Ekonomik Perëndimor, në vitin 2011 ka pasur 87,989 persona të konsideruar si "ekonomikisht aktivë", por vetëm 52% e tyre ishin të punësuar[2]. Sektorët kryesorë të punësimit në rajonin perëndimor janë shërbimi i tregtisë dhe ai artizanal me 17.02%, ndjekur nga administrata publike me 14.8%. Edhe pse është vërejtur një ndryshim i vogël pozitiv, përqindja e punëkërkuesve që konsiderohet si e pakualifikuar është 57% (duke përfshirë edhe grupin pa ndonjë arsimim formal dhe atë vetëm me arsimin fillor), ndërsa ata me arsim të lartë dhe universitar janë vetëm 3% dhe, me arsim të mesëm 28%[3]. Në Rajonin Ekonomik Jugor, bujqësia është sektori që ka punësuar 16.4% të forcës aktive të punës, pasuar nga tregtia dhe shërbimi artizanal me 16%. Përveç kësaj, 38,388 banorë ose 12.38%, sigurojnë jetesën e tyre nga pensionet, asistenca sociale dhe programet e tjera të mirëqenies dhe të kujdesit shëndetësor, ndërsa 38.388 banorë të tjerë ose 12.19% varen nga remitancat e huaja dhe burime të tjera. Gjithashtu, 160,556 banorë ose rreth 51% e popullsisë mbështeten nga të tjerët për jetesën e tyre, një shifër që mbulon edhe pjesën "ekonomikisht j-aktive" të popullsisë.

Fuqia punëtore në **Shqipëri** në total arrinte në 2,229,652, në fund të dhjetorit 2012[4]. Ajo nuk ka pasur zhvillime të mëdha, përkundër faktit se ekonomia është ngadalësuar gjatë 2–3 viteve të fundit. Punësimi i përgjithshëm në Shqipëri arriti në 56.4% në vitin 2012, ndërsa norma mesatare e papunësisë arriti në 13.9%, duke ndalur në të njëjtat nivele të vitit 2011. Papunësia në rajonin e Kukësit pasqyron të njëjtën normë mesatare të papunësisë në nivel kombëtar dhe, gjithashtu, strukturën e njëjtë të punësimit. Numri i të papunëve në Lezhë ishte 15,021 nga fundi i 2012-ës. Personat e papunë në Lezhë përbënin 10.6% të totalit të forcës aktive të punës, ndërsa në Kukës 10,322 të papunët përbënin rreth 7% të totalit[5].

---

[1]Agjencia Kosovare për Statistikat dhe Banka Botërore: Rezultatet e anketës së fuqisë punëtore, Kosovë 2012.

[2]Agjencia e Statistikave të Kosovës: Të dhënat e tregut të punës sipas komunave 2011: Rezultatet përfundimtare të regjistrimit të popullsisë 2011.

[3]Puna dhe punësimi - Raporti i performancës 2012 – MPMS, prill 2013.

[4]INSTAT, Tregu i punës 2011–2012.

5 INSTAT, TAT, Buletini tremujor statistikor, nr. 2, 2013.

Sistemi i mbrojtjes sociale siguron mbështetje për një pjesë të konsiderueshme të popullsisë në të dyja zonat e programimit.

2.2.3 Bujqësia dhe Zhvillimi Rural

Toka bujqësore mbulon 22% të territorit të Shqipërisë e cila arrin në 0.22 hektarë për frymë. Përqindja e bujqësisë në PBB-në e Shqipërisë arrinte në 21% të PBB-së në vitin 2012. Në Kosovë, kontributi në sektorin e bujqësisë në PBB është 14%. Kullotat, pyjet dhe livadhet përbëjnë rreth 78% të territorit të përgjithshëm të Shqipërisë, që përfaqëson një mundësi të pashfrytëzuar për prodhimin blegtoral. Rreth 59% është e vendosur në këtë zonë të programit.

- Investimi i fundit madhor në infrastrukturën ka qenë i efektshëm për zhvillimin e zonës së programit, por pjesa më e madhe e rrjetit të infrastrukturës vazhdon të jetë penguese për zhvillimin ekonomik dhe social. Zhvillimi i qëndrueshëm dhe përmirësimi i transportit dhe infrastrukturës publike, mund të ndihmojë në rritjen e qëndrueshme ekonomike dhe në një rritje të përgjithshme të mirëqenies në zonën e programit. Zhvillimi i një infrastrukture që lehtëson biznesin dhe shpërndarjen e rrjeteve dhe shërbimeve për mbështetjen e zhvillimit të biznesit dhe inovimit, mund të ndihmojë në rritjen e përgjithshme të mirëqenies dhe ekonomisë në zonë.

- Një tjetër mundësi e humbur në të dyja palët është potenciali i sektorit të turizmit. Duhet të merren parasysh nismat e BNK-së, në lidhje me krijimin e një oferte të përbashkët turistike.

- Zona ka një trashëgimi të pasur historike-kulturore-artistike, e cila nevojitet për mbrojtje dhe për promovim. Valorizimi i mëtejshëm i trashëgimisë historike dhe kulturore mund të ndihmojë në përforcimin e identitetit të kësaj hapësirë të përbashkët. Trashëgimia kulturore është një vlerë e shtuar për zhvillimin ekonomik të zonës së programit. Ka bashkëpunim midis institucioneve që veprojnë në fushën kulturore, por është e nevojshme që ky bashkëpunim të intensifikohet akoma.

- Përmirësimi i sistemit arsimor në të gjitha nivelet është një prioritet madhor për zonën e programit, në veçanti në zonat rurale. Veprimtari të tjera të përbashkëta do të mund të ndërmerren për krijimin e rrjeteve të qendrave të trajnimit, si edhe të institucioneve më të larta, agjencive kërkimore dhe organizatave. Avantazhet e përdorimit të së njëjtës gjuhë, mund të përdoren për zhvillimin e kurikulave arsimore.

- Shërbimet sociale nuk janë të zhvilluara mjaftueshëm dhe në mënyrën e duhur. Në veçanti, shërbimi shëndetësor ka nevojë për shumë përmirësime për sa i përket cilësisë së mbulimit. Baza ligjore për sigurimet shëndetësore (në zonat rurale të palës Shqiptare) pengohet akoma nga zhvillimi i shërbimit shëndetësor të përgjithshëm. Duke qenë se sistemi shëndetësor administrohet në nivel qendror, nën programet BNK nuk ka shumë mundësi veprimtarie, por me siguri ka hapësira për aktivitete potenciale të përbashkëta në fushën e fushatave për prevencionin shëndetësor dhe për edukimin shëndetësor.

- Inkurajimi i rrjeteve rajonale të organizatave të shoqërisë civile – CSO (përfshirë organizatat sportive, të të rinjve dhe kulturore) mund të ndihmojë për ruajtjen dhe përforcimin e marrëdhënieve/lidhjeve të komuniteteve në të dyja anët e kufirit në këtë zonë multietnike të programit.

- Aktivitetet e lidhura me kërkimin dhe me zhvillimin - R&D - dhe IT janë akoma në nivele të ulëta. Investimet dhe aktivitetet qeveritare, rajonale ose lokale në fushën e R&D janë ende të pamjaftueshme, edhe pse ka universitete në zonën e programit. Nuk ka të dhëna të posaçme mbi kërkimin dhe mbi zhvillimin, por virtualisht, ka një mungesë bashkëpunimi midis institucioneve në të dyja vendet përfituese të IPA II dhe fushat e kërkimit, zhvillimit dhe inovacionit, vazhdojnë të jenë të paeksploruara.

- Qeveritë vendore dhe rajonale në përgjithësi janë të dobëta nga pikëpamja financiare dhe nuk mund të nxisin zhvillimin lokal. Nuk kanë aftësi të mjaftueshme menaxhuese, kontrolli financiar dhe buxhetimi, qasje demokratike në procesin e vendimmarrjes. Përthithja e fondeve të BE-së vazhdon të jetë e ulët. Bashkëpunimi midis qeverisjeve lokale dhe rajonale të të dyja vendeve përfituese IPA II ka hapësira për përmirësim. Procesi i decentralizimit është në proces në të dyja vendet përfituese IPA II.

	PIKAT E FORTA	DOBËSITË	MUNDËSITË	PIKAT E FORTA

MBROJTJA E MJEDISIT, PROMOVIMI I ADAPTIMIT DHE I MITIGIMIT TË NDRYSHIMIT KLIMATERIK, PARANDALIMI DHE MENAXHIMI I RISKUT	Biodiversitet i pasur natyror, mjedis i paprekur dhe atraktiv, diversiteti i peizazheve natyrore; Prania e disa zonave të mbrojtura dhe parqeve kombëtare të përshtatshme për zhvillimin e ekoturizimit; Zona të gjera pyjore dhe pyje cilësore; Potencial i lartë për përdorimin e burimeve të ripërtëritshme të energjisë (hidroenergjetikë, fuqi e erës, energji diellore dhe biomasat); Zona të pastra pa ndotje industriale, veçanërisht zonat bregdetare dhe malore të Shqipërisë.	Përforcim i dobët i rregulloreve dhe standardeve mjedisore; Menaxhim dhe mekanizma kontrollues të dobët për mbrojtjen e burimeve natyrore; Menaxhim i papërshtatshëm i mbetjeve solide dhe mungesë e sistemeve të përpunimit të ujërave të zeza; Menaxhim i papërshtatshëm i tokës dhe shpyllëzimi; Burime natyrore të pashfrytëzuara; Njohuri e pamjaftueshme mbi çështjet mjedisore.	Menaxhim më i mirë i pyjeve dhe i zonave të mbrojtura; Rritje e programeve dhe projekteve mbi mbrojtjen e mjedisit, pyjeve, bujqësi e qëndrueshme, përpunim i mbetjeve solide dhe i ujërave të zeza etj.; Realizimi i programeve të përbashkëta për përpunimin e mbetjeve; Interes lokal për prodhimin e energjisë së gjelbër; Rritja e ndërgjegjësimit publik mbi masat për mbrojtjen e mjedisit, nën presionin e kërkesës së ekoturistave.	Ndotja e tokës dhe e burimeve ujore, për shkak të papërshtatshmërisë ose mungesës së sistemeve të përpunimit të mbetjeve solide dhe ujërave të zeza; Procesi i urbanizimit i pakontrolluar dhe jashtë standardeve; Shfrytëzim i pakontrolluar i burimeve natyrore (lëndët e drurit, shtrati i lumenjve, frytet e pyjeve) në veçanti shpyllëzimi; Presione mbi mjedisin bregdetar, shkaktuar nga një turizëm i përhapur; Zgjerimi i industrisë së çimentos në zonën e Lezhës, me risqe të larta për mjedisin përreth.

	PIKAT E FORTA	DOBËSITË	MUNDËSITË	RREZIQET

INKURAJIMI I TURIZMIT DHE I TRASHËGIMISË KULTURORE DHE NATYRORE	• Klimë e kënaqshme kontinentale që mundëson zhvillimin e tipave të ndryshëm të turizmit në të gjithë zonën e programit; • Kulturë e pasur dhe e shumëllojshme që i përshtatet mirë aktiviteteve dhe kalimit jashtë të kohës së lirë; • Trashëgimi e pasur kulturore dhe historike; • Shoqata të shumta komuniteti të përfshira në aktivitete për ruajtjen e kulturës dhe të natyrës; • Diversitet multikulturor dhe traditë në shkëmbimet kulturore; • Tradita kulinare të pasura të përshtatshme për agroturizëm.	• Infrastrukturë e pazhvilluar e turizmit në raport me standardet ndërkombëtare; • Financime dhe përpjekje të pamjaftueshme për mbrojtjen dhe ruajtjen e natyrës dhe trashëgimisë historike dhe arkeologjike; • Njohje e kufizuar e potencialit të trashëgimisë historike dhe kulturore si një burim të ardhurash nga turizmi dhe aktivitetet kulturore; • Aftësi të kufizuara dhe nivel i varfër i shërbimeve në lidhje me turizmin; • Njohje ndërkombëtare e kufizuar për rajonin, si një destinacion turistik tërheqës.	• Nxitja e iniciativave për përmirësimin e aftësive dhe infrastrukturës së turizmit; • Përfshirja e mëtejshme e trashëgimisë kulturore në ofertat turistike; • Promovimi i traditave të veçanta kulinare dhe prodhimeve agroushqimore për të kontribuar në forcimin e identitetit të zonës; • Zhvillimi dhe forcimi i kapaciteteve institucionale lokale në lidhje me promovimin e aseteve të turizmit, kulturës dhe traditës; • Zhvillimi i ekoturizmit i lidhur me eksperiencën në natyrë si një paketë e integruar (p.sh., alpinizmi, rafting, treking, biking); • Promovimi i bashkëpunimit ndërmjet agjencive turistike për ofrimin e paketave të integruara turistike përgjatë kufirit.	• Promovimi i pamjaftueshëm i turizmit, si në nivel kombëtar dhe rajonal, për shkak të pamjaftueshmërisë së financimit; • Ndotja mjedisore në zonat me potencial të lartë për ekoturizëm ; • Mungesa e kuptimit të potencialit të trashëgimisë kulturore dhe historike në zonën e programit; • Mungesa e mbrojtjes së duhur të monumenteve dhe të qendrave kulturore dhe historike; • Ndërtime të paligjshme afër bregdetit, parqeve natyrore dhe qendrave të trashëgimisë kulturore.

	PIKAT E FORTA	DOBËSITË	MUNDËSITË	RREZIQET
INVESTIM NË RINI, EDUKIM DHE AFTËSI	• Popullsi e re relativisht dhe shkallë e lartë lindjesh; • Prezenca e universiteteve publike dhe private; • Multietniciteti si një avantazh për zhvillimin social dhe kulturor; • Ekzistenca e arsimit profesional dhe e trajnerëve joformalë; • Një mjedis shumëgjuhësh; • Një gjeneratë e re entuziaste e etur për të mësuar dhe e zhvilluar: • Gjuhë e përbashkët për shumicën e popullsisë në zonë.	• Curriculum e palidhur me kërkesat e tregut të punës dhe trajnim profesional ineficient i paorientuar drejt punësimit; • Nivel i ulët i edukimit të popullsisë rurale dhe grupe shoqërore të margjinalizuara, si: Romët, Ashkalët etj.; • Niveli i braktisjes së arsimit elementar dhe sekondar si rezultat i arsimimit të varfër të ofruar, veçanërisht, në disa zona rurale; • Sistem i pazhvilluar i arsimimit gjatë gjithë jetës; • Penetrim i ulët i Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit (TIK).	• Përmirësimi i nivelit të arsimit profesional për t'i shërbyer më mirë nevojave të tregut të punës me aftësitë e nevojshme; • Zhvillimi i veprimtarive të kërkimit dhe zhvillimit, duke përdorur kërkimet ekzistuese dhe qendrat e arsimit të lartë; • Promovimi i TIK-ut për përmirësimin e aksesit në arsimim në zonat rurale dhe rritja e kontakteve virtuale në zonën ndërkufitare dhe bashkëpunimi.	• Akses i kufizuar i popullsisë rurale në sistemin formal të arsimit profesional për shkak të varfërisë; • Infrastrukturë e varfër ose joekzistente që rrit pabarazitë rajonale; • Migrimi i rinisë për shkak të mungesës së mundësive.

	PIKAT E FORTA	DOBËSITË	MUNDËSITË	RREZIQET

PROVIMI I PLANIFIKIMIT DHE I QEVERISJES LOKALE DHE RAJONALE DHE NDËRTIMI I KAPACITETEVE ADMINISTRATIVE	• Marrëveshje ekzistuese bashkëpunimi ndërmjet Shqipërisë dhe Kosovës; • Ekzistenca e strategjisë së zhvillimit rajonal për të gjitha rajonet; • Ekzistenca e planeve të zhvillimit rajonal dhe në nivel bashkie; • Procesi në vazhdim i decentralizimit.	• Kapacitete të kufizuara të njësive të pushtetit lokal për zbatimin e politikave zhvillimore; • Burime financiare të pamjaftueshme për financimin e objektivave të zhvillimit; • Mungesa e njohurive të duhura nga ana e administratës lokale për përthithjen dhe zbatimin e fondeve të BE-së.	• Pjesëmarrja e njësive të pushteti lokal në iniciativa të përbashkëta apo programe për forcimin e kapaciteteve institucionale; • Programe trajnimi për fuqizimin e kapaciteteve të aktorëve lokalë.	• Njësitë e pushtetit lokal të dobëta financiarisht; • Mungesë fondesh për trajnimin e administratës të pushtetit lokal për rritjen e kapaciteteve të tyre për hartimin dhe për zbatimin e politikave; • Mungesë bashkëpunimi ndërmjet strukturave të duhura rajonale.

	PIKAT E FORTA	**DOBËSITË**	**MUNDËSITË**	**RREZIQET**
FORCIMI I KËRKIMEVE, ZHVILLIMIT TEKNOLOGJIK, INOVACIONIT DHE TIK-ut	• Prezenca e universiteteve publike dhe private në zonën e programit; • Rritja e përqindjes së popullsisë aktive që përdor TIK-un; • Ekzistenca e planeve të zhvillimit rajonal dhe në nivel bashkie; • Procesi në vazhdim i decentralizimit.	• Praktika të varfra inovacioni dhe kërkimi të universiteteve dhe operatorëve të tjerë në zonën e programit; • Penetrim modest i internetit; • Literaturë e varfër kompjuterike; • TIK i varfër që përdoret nga universitetet, shkollat ose bizneset.	• Zhvillimi dhe zbatimi i projekteve ndërkufitare për TIK-un; • Investime në TIK dhe programet e zhvillimit rajonal që mund t'u përshtaten nevojave për zhvillim të sektorit privat; • Forcimi i kërkimit, teknologjisë dhe inovacionit në zonën e programit; • Programe për shkëmbimin e studentëve.	• Mungesë e strategjive kombëtare për promovimin e TIK-ut dhe Zhvillimit Rajonal; • Financime të kufizuara për kërkime dhe zhvillime; dhe • Interes i pamjaftueshëm i sektorit privat për zhvillimin teknologjik dhe modernizimin e proceseve të prodhimit.

SHTOJCA II
KUSHTET E PËRGJITHSHME

Përmbajtja

Pjesa e Parë: Dispozitat e përgjithshme
Neni 1: Periudha e realizimit, periudha operacionale e zbatimit dhe afati i kontraktimit
Neni 2: Përfituesit IPA II dhe detyrimet e tyre të përbashkëta
Neni 3: Kërkesat e raportimit
Neni 4: Vizibiliteti dhe komunikimi
Neni 5: E drejta e pronësisë intelektuale
Neni 6: Pranueshmëria e shpenzimeve
Pjesa e dytë: Dispozitat e zbatueshme për menaxhimin e tërthortë nga përfituesi IPA II
Neni 7: Parimet e përgjithshme
Neni 8: Prokurimi dhe procedurat e dhënies së grantit
Neni 9: Kontrollet *ex-ante* për grantet dhe procedurat e prokurimit dhe kontrollet *ex-post* për kontratat dhe grantet për t'u kryer nga Komisioni
Neni 10: Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe shpenzimet e njohura
Neni 11: Dispozitat për pagesat e kryera nga Komisioni për përfituesin IPA II, i cili është autoriteti kontraktues
Neni 12: Ndërprerja e pagesave
Neni 13: Kthimi i fondeve
Pjesa e tretë: Dispozitat e fundit
Neni 14: Konsultimet ndërmjet përfituesit IPA II dhe Komisionit
Neni 15: Amendimi i kësaj marrëveshjeje financiare
Neni 16: Pezullimi i kësaj marrëveshjeje financiare
Neni 17: Përfundimi i kësaj marrëveshjeje financiare
Neni 18: Rregullimet për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve

PJESA E PARË
DISPOZITAT E PËRGJITHSHME

Neni 1
Periudha e realizimit, periudha operacionale e zbatimit dhe afati i kontraktimit

1. Periudha e realizimit është periudha gjatë së cilës Marrëveshja Financiare zbatohet dhe përfshin periudhën operacionale të zbatimit, si dhe fazën e mbylljes. Zgjatja e periudhës së realizimit përcaktohet në nenin 2(1) të Kushteve të Veçanta, dhe do të fillojë në kohën e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financiare.

2. Periudha operacionale e zbatimit është periudha kur të gjitha aktivitetet operacionale të përfshira në kontratat e prokurimit dhe grantit të Programit të Veprimit, kanë përfunduar. Zgjatja e kësaj periudhe, përcaktohet në nenin 2(2) të Kushteve të Veçanta dhe do të fillojë në kohën e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financiare.

3. Periudha e realizimit dhe zbatimit operacional duhet të respektohet nga Autoriteti Kontraktues në rastin e mbylljes dhe të zbatimit të kontratave të prokurimit dhe grantit, sipas kësaj Marrëveshjeje Financiare.

4. Shpenzimet që lidhen me aktivitetet e këtij programi veprimi do të jenë të pranueshme për financim nga BE-ja, vetëm në rast se janë kryer gjatë periudhës operacionale të zbatimit.

5. Kontratat e prokurimit dhe grantit duhet të përfundojnë jo më vonë se 3 vjet nga hyrja në fuqi e kësaj marrëveshjeje financiare, përveç në rastet kur:

a) Është realizuar amendimi i kontratave;

b) Kontratat individuale të prokurimit të përfundojnë pas mbarimit të hershëm të një kontrate prokurimi ekzistuese;

c) Kontratat që lidhen me auditimin dhe me vlerësimin, të cilat mund të nënshkruhen pas zbatimit operacional;

d) Ndryshimi i njësisë që i është ngarkuar detyra.

6. Një kontratë prokurimi ose granti, për të cilën nuk është realizuar asnjë pagesë brenda periudhës 2-vjeçare të nënshkrimit, do të ndërpritet automatikisht dhe fondet e parashikuara do të kthehen.

Neni 2

Përfituesit IPA II dhe detyrimet tyre të përbashkëta

1. Ashtu siç përcaktohet në nenin 76(3) të marrëveshjeve financiare përkatëse, përfituesit IPA II duhet të bashkëpunojnë ngushtë dhe të përmbushin bashkërisht, në veçanti, funksionet dhe përgjegjësitë si më poshtë:

a) Përgatisin programet e bashkëpunimit ndërkufitar, në përputhje me nenin 68 të Marrëveshjeve Financiare përkatëse ose rishikimet e saj;

b) Sigurojnë pjesëmarrjen në Komitetin e Përbashkët Monitorues (KPM) dhe takime të tjera dypalëshe;

c) Emërojnë përfaqësuesin/it e tij në KPM:

d) Ngrenë Sekretariatin e Përbashkët Teknik (SPT) dhe të sigurojnë personelin e duhur;

e) Përgatisin dhe zbatojnë vendimet strategjike të KPM-së;

f) Mbështesin punën e KPM-së dhe sigurojnë informacionin që i nevojitet për realizimin e detyrave, në veçanti, për të dhënat që lidhen me progresin e programeve operacionale në arritjen e objektivave specifikë dhe qëllimit, sipas prioritetit tematik të përcaktuar në programin e bashkëpunimit ndërkufitar;

g) Ngrenë një sistem për të mbledhur informacion të besueshëm për zbatimin e programeve të bashkëpunimit ndërkufitar;

h) Hartojnë raportet vjetore dhe përfundimtare të zbatimit, siç parashikohet në nenin 80 të Marrëveshjeve Financiare përkatëse në përputhje me nenin 3;

i) Përgatisin dhe zbatojnë një plan koherent komunikimi dhe vizibiliteti/transparence;

j) Hartojnë një plan vjetor pune për SPT-në, për t'u miratuar nga KPM-ja.

Neni 3

Kërkesat e raportimit

1. Për qëllimin e kërkesave të raportimit të parashikuara në nenin 80(1) të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse, strukturat operuese duhet të përdorin modelin e paraqitur në shtojcën III të kësaj Marrëveshje Financiare;

2. Për qëllimin e kërkesave të përgjithshme të raportimit për Komisionin, të parashikuara në nenin 58 të Marrëveshjes Kuadër dhe kërkesave specifike të raportimit nën menaxhimin e tërthortë të parashikuara në nenin 59(1) të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse, në lidhje me raportin vjetor për zbatimin e asistencës IPA II, KKIPA-ja duhet të përdorë modelin e paraqitur në shtojcën IIIA të kësaj Marrëveshjeje Financiare;

3. Për qëllimin e kërkesave specifike të raportimit nën menaxhimin e tërthortë të parashikuar në pikën "a", neni 59(2) të Marrëveshjes Kuadër, për raportin financiar vjetor ose deklaratat, ZKA-ja e përfituesit IPA II, që është Autoriteti Kontraktues, duhet të përdorë modelet e paraqitura në shtojcën IV të kësaj Marrëveshjeje Financiare;

4. Për qëllimin e nenit 59(4) të Marrëveshjes Kuadër, KKIPA-ja në vendin përfituesi IPA, që është Autoriteti Kontraktues, duhet t'i paraqesë një raport përfundimtar Komisionit mbi zbatimin e asistencës IPA II të këtij Programi Veprimi, jo më vonë se katër muaj pas disbursimit të fundit të kontraktuesve ose përfituesit të grantit;

5. Për qëllimin e nenit 59(6) të Marrëveshjes Kuadër, ZKA-ja e përfituesit IPA II, që është Autoriteti Kontraktues, duhet të paraqesë deri më 15 janar të vitit financiar vijues dhe në format elektronik, një kopje të të dhënave të ruajtura në sistemin e kontabilitetit të ngritur sipas nenit 10(5). Kjo duhet të mbështetet nga një raport financiar përmbledhës i nënshkruar dhe i paaudituar, në përputhje me pikën "c" të shtojcës IV.

Neni 4

Vizibiliteti/transparenca dhe komunikimi

1. Siç parashikohet në dispozitat e nenit 24(1), 76(3)(k) dhe nenit 78(8)(f) të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse, përfituesit IPA II, duhet të përgatisin një plan koherent të aktiviteteve të vizibilitetit dhe të komunikimit, të cilat duhet t'i paraqiten Komisionit për të rënë dakord brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financiare.

2. Këto aktivitete vizibiliteti dhe komunikimi duhet të jenë në përputhje me Manualin e Komunikimit dhe Vizibilitetit për Veprimet e Jashtme të BE-së, i hartuar dhe publikuar nga Komisioni, që është në fuqi në kohën e realizimit të aktiviteteve.

Neni 5
E drejta e pronësisë intelektuale

1. Kontratat e financuara nga kjo Marrëveshje Financiare duhet të garantojnë që përfituesit IPA II marrin të gjitha të drejtat e nevojshme të pronësisë intelektuale në lidhje me teknologjinë e informacionit, studimet, hartimet e planeve, publicitetin dhe çdo material tjetër për qëllim planifikimi, zbatimi, monitorimi dhe vlerësimi;

2. Përfituesi IPA II, që është Autoriteti Kontraktues, duhet të garantojë që Komisioni ose çdokush, ose personi i autorizuar nga Komisioni dhe përfituesi tjetër IPA II, të ketë akses dhe të drejtë për përdorimin e këtij materiali. Komisioni do ta përdorë këtë material vetëm për qëllimet e tij.

Neni 6
Pranueshmëria e shpenzimeve

1. Shpenzimet e mëposhtme nuk do të jenë të pranueshme për financim nga kjo Marrëveshje Financiare:

a) Borxhet ose pagesat e shërbimeve për borxhin (interesat);

b) Dispozitat për humbjet ose detyrimet e ardhshme potenciale;

c) Shpenzimet e deklaruara nga përfituesi/t dhe të financuara nga një tjetër projekt ose program pune që ka përfituar një grant nga Unioni;

d) Humbjet nga konvertimi i valutës;

e) Kreditë ndaj palëve të treta;

f) Gjobat, penalitetet financiare dhe shpenzimet e proceseve gjyqësore.

Blerja e tokës së pandërtuar ose të ndërtuar në shumën deri në 10% të shpenzimeve totale të pranueshme për një projekt të dhënë, do të jetë e pranueshme për financim nga asistenca IPA II për bashkëpunimin ndërkufitar, vetëm nëse justifikohet nga natyra e projektit dhe parashikohet në shtojcën I.

PJESA E DYTË
DISPOZITAT E ZBATUESHME PËR MENAXHIMIN E TËRTHORTË NGA PËRFITUESI IPA II

Neni 7
Parimet e përgjithshme

1. Qëllimi i pjesës së dytë është të paraqesë rregullat për zbatimin e Programit të Aksionit nën menaxhimin e tërthortë dhe, në veçanti, rregullat që lidhen me sigurimin e besimit për detyrat e zbatimit të buxhetit, siç parashikohet në shtojcën I dhe të përcaktojë të drejtat dhe detyrimet e përfituesit IPA II që është Autoriteti Kontraktues dhe Komisionin përkatësisht për zbatimin e këtyre detyrave;

2. Siç parashikohet në pikën "b", të nenit 76(3) të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse, përfituesit IPA II duhet të përgatisin bashkërisht një marrëveshje dypalëshe dhe të sigurojnë zbatimin e saj;

3. Përfituesi IPA II që nuk është Autoriteti Kontraktues duhet të bashkëpunojë me përfituesin IPA II që është Autoriteti Kontraktues për të siguruar përmbushjen e detyrave në vijim:

a) Të kryejë ndjekjen dhe menaxhimin e aktiviteteve siç parashikohet në pikën "b" të nenit 76(4) të Marrëveshjes Kuadër;

b) Verifikimet në përputhje me nenin 76(5) të Marrëveshjes Kuadër;

c) Mbrojtjen e interesave financiarë të BE-së, siç parashikohet në nenin 51 të Marrëveshjes Kuadër.

Neni 8

Prokurimi dhe procedurat e dhënies së grantit

1. Detyrat e parashikuara në nenin 7(3) do të kryhen nga përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues, në përputhje me procedurat dhe dokumentet standarde të përcaktuara dhe të publikuara nga Komisioni për dhënien e kontratave të prokurimit dhe grantit në aksionet e jashtme, që janë në fuqi në kohën e fillimit të procedurave në fjalë (PRAG), si dhe në përputhje me standardet e kërkuara të vizibilitetit/transparencës dhe komunikimit, të parashikuara në nenin 4(2);

2. Në përputhje me nenin 18(2) të Marrëveshjes Kuadër, Komisioni do t'i japë përfituesit IPA, që është Autoriteti Kontraktues, udhëzime të mëtejshme në lidhje me përshtatjen e procedurave dhe dokumenteve standarde të përcaktuara dhe publikuara nga Komisioni për dhënien e kontratave të prokurimit dhe grantit në veprimet e jashtme për rastet specifike të bashkëpunimit ndërkufitar;

3. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues duhet të kryejë procedurat e dhënies së kontratave të prokurimit dhe grantit, të lidhë kontratat që rezultojnë dhe të sigurojë që të gjitha dokumentet përkatëse për auditimin të jenë në gjuhën e kësaj Marrëveshjeje Financiare;

4. Përfituesit IPA II duhet të bashkëpunojnë plotësisht për ngritjen e komiteteve të vlerësimit, siç parashikohet në pikën "a", të nenit 76(4), të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse;

5. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues duhet të informojë Komisionin kur një kandidat, tenderues ose aplikues është në një situatë përjashtimi për pjesëmarrjen në procedurat e dhënies së kontratës së prokurimit dhe grantit ose i është gjetur shkelje serioze në detyrimet e tij kontraktuale.

Në këto raste, pa rënë ndesh me fuqinë e Komisionit për të marrë masa ndaj një subjekti të tillë, sipas rregullores financiare që zbatohet, penalitetet financiare të përmendura në dispozitat për penaliteteve administrative dhe financiare të Kushteve të Përgjithshme të kontratave të prokurimit dhe grantit të lidhura nga përfituesi IPA II, që është Autoriteti Kontraktues, mund t'i ngarkohen kontraktuesve dhe përfituesve të grantit nga ky përfitues IPA II, në rast se kjo lejohet nga ligji i tij kombëtar. Këto penalitete financiare do të ngarkohen pas një procedure këshilluese duke siguruar të drejtën e mbrojtjes së kontraktuesit ose të përfituesit të grantit. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues duhet të marrë parasysh informacionin e përfshirë në Bazën e të Dhënave Qendrore të Përjashtimit, gjatë dhënies së kontratave të prokurimit dhe grantit. Aksesi i informacionit mund të sigurohet nga pika/t e ndërlidhjes ose nëpërmjet konsultimit me Komisionin[1] (Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme e Buxhetit, Oficeri i Kontabilitetit të Komisionit, BRE2-13/505, B-1049 Bruksel, Belgjikë dhe me *email* BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu dhe për dijeni adresën e Komisionit të parashikuar në nenin 3 të Kushteve të Veçanta).

6. Përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues duhet të ruajë dokumentet mbështetëse financiare dhe kontraktuale që nga data e hyrjes së fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financiare ose të një date më të hershme, në rast se procedura e prokurimit, thirrja për propozime ose procedura e dhënies së grantit direkt është shpallur përpara hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financiare:

---

[1] Përfituesi IPA II do të lejohet të ketë akses drejtpërdrejt në Bazën e të Dhënave Qendrore të Përjashtimit nëpërmjet një pike ndërlidhje, atëherë kur përfituesi u vërteton shërbimeve përgjegjëse të Komisionit, që zbaton masat e nevojshme për mbrojtjen e të dhënave siç parashikohet në Rregulloren (KE) nr. 45/2001 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të 18 dhjetorit, për mbrojtjen e individëve në lidhje me përpunimin e të dhënave personale nga organet dhe institucionet e Komunitetit dhe në lëvizjen e lirë të këtyre të dhënave (GZ L 8, 12.1.2001, f. 1).

(a) Për procedurat e prokurimeve, në veçanti:

a) Regjistri i parashikimit të prokurimeve sipas publikimit zyrtar të njoftimit dhe ndonjë ndryshim;

b) Përcaktimin e listës së përzgjedhur të jurisë;

c) Listën e përzgjedhur të raporteve (duke përfshirë anekset) dhe aplikimet;

d) Provën e publikimit të njoftimit të listës së përzgjedhur;

e) Letrat drejtuar kandidatëve jofitues;

f) Ftesë për tender ose e barasvlershme me të;

g) Dosja e tenderit, duke përfshirë anekset, qartësimet, minutat e takimeve, prova e publikimit;

h) Emërimin e komitetit të vlerësimit;

i) Raportin e hapjes së tenderit, duke përfshirë anekset;

j) Raportin e vlerësimit/negocimit, duke përfshirë anekset dhe ofertat e marra[1];

k) Letrën e njoftimit;

l) Letrën e interesit për paraqitjen e kontratës;

m) Letrën drejtuar kandidatëve të pasuksesshëm;

n) Njoftimin për dhënien/anulimin e fondeve, duke përfshirë provën e publikimit;

o) Kontratat e nënshkruara, ndryshimet, shtojcat, raportet e zbatimit, dhe korrespodencën përkatëse.

(b) Për thirrjet për propozimeve dhe dhënien e granteve drejtpërdrejt, në veçanti:

a) Caktimi i komitetit të vlerësimit;

b) Raporti i hapjes dhe administrativ, duke përfshirë shtojcat dhe aplikimet e marra[2];

c) Letrat drejtuar aplikantëve të suksesshëm dhe të pasuksesshëm të ndjekur nga vlerësimi i përmbledhjes;

d) Raportin e vlerësimit të përmbledhjes;

e) Raportin e vlerësimit e aplikimit të plotë ose raportin e negocimit me shtojcat përkatëse;

f) Kontrolli i pranueshmërisë dhe dokumentet mbështetëse;

g) Letrat drejtuar aplikantëve të suksesshëm dhe të pasuksesshëm me listën rezervë të miratuar të ndjekur nga vlerësimi i aplikimit të plotë;

h) Letrën e interesit për paraqitjen e kontratës së grantit;

i) Njoftimin e dhënies/anulimit të fondeve me provën e publikimit;

j) Kontratat e nënshkruara, amendimet, shtojcat dhe korrespodencën përkatëse.

Për më shumë, dokumentet kontraktuese dhe financiare që parashikohen në paragrafin 6(a) dhe (b) të këtij neni duhet të plotësohen me të gjitha dokumentet mbështetëse përkatëse, siç kërkohet nga procedurat e parashikuara në seksionin 1 të këtij neni dhe, gjithashtu, dokumentacioni përkatës që lidhet me pagesat, kthimet dhe shpenzimet operative, p.sh., raportet e projekteve ose të vizitave në terren, pranimin e pajisjeve ose të punimeve, garantimet, garancitë, raportet e inxhinierëve mbikëqyrës.

Të gjitha dokumentet financiare dhe kontraktuese duhet të mbahen për të njëjtën periudhë zgjatjeje, në përputhje me nenin 49 të Marrëveshjes Kuadër.

Neni 9

Kontrollet *ex-ante* për grantet dhe procedurat e prokurimit dhe kontrollet *ex-post* për kontratat dhe grantet për t'u kryer nga Komisioni

1. Komisioni mund të kryejë kontrolle *ex ante* për tenderimin e kontratave, shpalljen e thirrjeve për propozime dhe dhënien e kontratave dhe të granteve për fazat e mëposhtme të dhënies së prokurimit ose grantit:

a) Miratimi i njoftimit të kontratës për prokurim, programet e punës për thirrjet për propozime dhe çdo korrigjim në lidhje me to;

b) Miratimin e dosjes së tenderit dhe udhëzimeve për aplikantët e granteve;

c) Miratimin e përbërjes së Komitetit të Vlerësimit;

---

[1] Eliminimi i ofertave të pasuksesshme pesë vjet pas mbylljes së procedurës së prokurimit.

[2] Eliminimi i aplikantëve të pasuksesshëm tre vjet pas mbylljes së procedurës së grantit.

d) Miratimin për raportet e vlerësimit dhe vendimet për dhëniet e fondeve[1];

e) Miratimin e dosjeve të kontratave dhe shtesat e kontratave.

2. Në lidhje me kontrollet *ex ante*, Komisioni do të vendosë:

a) Të kryejë kontroll *ex ante* për të gjitha dosjet; ose

b) Të kryejë kontrolle *ex ante* mbi bazën e përzgjedhjes së këtyre dosjeve; ose

c) Të kryejë plotësisht kontrollin *ex ante.*

3. Nëse Komisioni vendos të kryejë kontrolle *ex ante*, në përputhje me paragrafin 2, shkronja "a" ose "b" të këtij neni, duhet të informojë përfituesin IPA II që është Autoriteti Kontraktues mbi dosjet e përzgjedhura për kontrollet *ex ante*. Përfituesi IPA II do t'i sigurojë të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm Komisionit, sapo të jetë informuar që një dosje është përzgjedhur për kontroll *ex ante*, jo më vonë se në kohën e dorëzimit për publikim të njoftimit të kontratës ose programit të punës.

4. Komisioni mund të vendosë të kryejë kontrolle *ex post*, duke përfshirë kontrollet e auditimit dhe vizita në terren, në çdo kohë për ndonjë kontratë ose grant të financuar nga përfituesi IPA II, që është Autoriteti Kontraktues, që rrjedhin nga kjo Marrëveshje Financimi. Përfituesi IPA II do t'i vërë në dispozicion të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm Komisionit, sapo të jetë informuar se një dosje është përzgjedhur për kontroll *ex post*. Komisioni mund të autorizojë një person ose një strukturë për të kryer kontrolle *ex post* në emër të tij.

Neni 10

Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe shpenzimet e miratuara

1. Pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financiare, Fondi Kombëtar dhe struktura operuese e përfituesit IPA II, pra Autoriteti Kontraktues për Programin e Veprimit, duhet të çelë të paktën një llogari bankare në euro. Balanca totale e llogarisë bankare për Programin e Veprimit duhet të jetë shuma e balancave të të gjitha llogarive bankare të programit të mbajtura nga Fondi Kombëtar dhe nga strukturat operuese pjesëmarrëse në përfituesin e IPA II, i cili është Autoriteti Kombëtar.

2. Përfituesi i IPA II, i cili është Autoriteti Kombëtar, duhet të përgatisë dhe t'i paraqesë Komisionit një plan parashikimi të disbursimeve për gjithë kohëzgjatjen e periudhës së zbatimit të Programit të Veprimit. Këto parashikime duhet të përditësohen në kuadër të raportit financiar vjetor, sipas nenit 3(2) dhe për secilën kërkesë për fonde. Parashikimi duhet të mbështetet në një analizë të detajuar dhe të dokumentuar (duke përfshirë këtu edhe kontraktimet e planifikuara dhe kalendarin e pagesave për secilën kontratë, për 12-mujorin në vazhdim), e cila duhet të jetë e disponueshme për Komisionin në rast kërkese.

3. Plani fillestar i parashikimit të disbursimeve duhet të përmbajë përmbledhjen e parashikimit vjetor të disbursimit për të gjithë periudhën e zbatimit dhe parashikimet mujore të disbursimeve për 12 muajt e parë të Programit të Veprimit. Planet e mëtejshme duhet të përmbajnë përmbledhjen e parashikimit vjetor për balancën e periudhës së zbatimit të Programit të Veprimit dhe parashikimet mujore të disbursimit për 14 muajt në vazhdim.

4. Përfituesi i IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, duhet të krijojë dhe të mbajë një sistem kontabël në përputhje me dispozitat e pikës 2(3)(b) të shtojcës A të Marrëveshjes Kuadër, i cili duhet të përmbajë të paktën informacionin lidhur me kontratat e menaxhuara nga Programi i Veprimit sipas shtojcës V.

5. Shpenzimet e paraqitura në sistemin kontabël sipas seksionit 4 të këtij neni, duhet të jenë kryer, paguar dhe pranuar dhe duhet të jenë kosto aktuale të vërtetuara me dokumente mbështetëse dhe mund të përdoren sipas nevojave për të evidentuar parafinancimin e paguar me kontrata lokale nga përfituesi IPA II i cili është Autoriteti Kontraktues.

6. Shpenzimet e paraqitura në sistemin kontabël duhet të përdoren nga Komisioni për njohjen provizore të shpenzimeve të kryera gjatë zbatimit të Programit të Veprimit (duke përfshirë këtu edhe evidentimin e parafinancimit të paguar përfituesit IPA II që është Autoriteti Kontraktues), për procesin e miratimit të pagesave, për evidentimin (pastrimin) përfundimtar të procedurave

[1]Për kontratat e shërbimeve, këta hapa përfshijnë kontrollet *ex ante* në lidhje me miratimin e listës.

kontabël në përfundim të Programit të Veprimit, politikat për mbylljen e procedurave dhe çdo rishikim tjetër të menaxhimit të zbatimit dhe të përmbushjes.

7. Përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues duhet të dorëzojë pranë Komisionit raportet e mëposhtme:

a) Raportin përmbyllës, sipas dispozitave të nenit 3(5);

b) Raportet vjetore, sipas dispozitave të pikave 2 dhe 4 të nenit 3;

c) Raportet e kërkesës për fonde sipas nenit 11.

Neni 11

Dispozita mbi pagesat e kryera nga Komisioni, në favor të përfituesit IPA II, Autoriteti Kontraktues

1. Përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues duhet të dorëzojë parashikimin e tij paraprak mbi disbursimet për Programin e Veprimit, përgatitur sipas dispozitave të nenit 10(2), duke përfshirë kërkesën për pagesën e transhit të parë. Pagesa e transhit do të jetë në masën 100% të disbursimit të parashikuar për vitin e parë të planit të disbursimeve të planifikuara.

2. Përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, duhet të dorëzojë kërkesat e mëtejshme për parafinancim kur shuma totale e bilancit bankar për Programin e Veprimit është më e ulët se parashikimi i disbursimeve për pesë muajt në vijim të Programit të Veprimit.

3. Çdo kërkesë për parafinancim shtesë duhet të mbështetet në raportet në vijim, në përputhje me pikat "a", "b" dhe "d" të shtojcës IV:

a) Një deklaratë e përgjithshme mbi disbursimet e kryera për Programin e Veprimit;

b) Balancën bankare për Programin e Veprimit në datën përfundimtare të kërkesës;

c) Një parashikim mbi disbursimet e Programit të Veprimit për 14 muajt në vijim në datën përfundimtare të kërkesës.

4. Përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, mund të kërkojë për secilin parafinancim të mëtejshëm, shumën totale të disbursimeve të parashikuara për 14-mujorin pasardhës në datën përfundimtare të kërkesës, pa llogaritur balancën bankare të parashikuar nga pika 3(b) në datën e fundit të kërkesës për fonde, duke llogaritur shtesa për çdo shumë të paguar nga përfituesi IPA II, sipas paragrafit 5 të këtij neni, të parimbursuara deri në datën e kërkesës.

Komisioni rezervon të drejtën për të reduktuar secilin transh parafinancimi të mëtejshëm, në rast se totali i shumës së balancës bankare të përfituesit IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, nën këtë program ose në të gjitha programet e tjera IPA I ose IPA II, të menaxhuara nga përfituesi IPA II i cili është Autoriteti Kontraktues, tejkalon planin e disbursimeve për 14-mujorin pasardhës.

5. Në rast se pagesa reduktohet sipas dispozitave të pikës 4 të këtij neni, përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, duhet të financojë programin nga burime të tij të brendshme, për të gjithë shumën e reduktimeve. Përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, më pas mund të kërkojë rimbursimin e këtij fondi, si pjesë e kërkesës pasardhëse për fonde, siç specifikohet në paragrafin 4 të këtij neni.

6. Komisioni mund të ketë të drejtë të kërkojë kthimin e tepricave bankare të papërdorura për më tepër se 12 muaj. Para se të ushtrojë këtë të drejtë, Komisioni duhet të ftojë përfituesin IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, të arsyetojë vonesat në disbursimin e fondeve dhe të vërtetojë se këto fonde i nevojiten për dy muajt në vazhdim.

7. Interesat mbi llogaritë bankare të gjeneruara nga parafinancimi i Programit të Veprimit nuk do të llogariten.

8. Sipas nenit 33(4) të Marrëveshjes Kuadër, nëse pezullimi i limitit të kohës për kërkesën e pagesës tejkalon afatin dymujor, përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, mund të kërkojë që Komisioni të marrë një vendim mbi periudhën nga e cila duhet të fillojë ndërprerja e limitit kohor.

9. Deklarata përfundimtare financiare bazuar në nenin 37(2) të Marrëveshjes Kuadër duhet dorëzuar nga NAO, jo më vonë se 16 muaj nga përfundimi i periudhës së zbatimit operacional.

Neni 12

Ndërprerja e pagesave

1. Pa cenuar pezullimin ose përfundimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, sipas neneve 16 dhe 17, përkatësisht, si dhe nenit 39 të Marrëveshjes Kuadër, Komisioni mund të ndërpresë pagesat pjesërisht ose plotësisht, në qoftë se:

a) Komisioni ka vërtetuar ose, nëse ka shqetësime serioze se përfituesi IPA II, që është Autoriteti Kontraktues, ka kryer shkelje të konsiderueshme, parregullsi ose mashtrim, duke vënë në dyshim ligjshmërinë ose rregullsinë e transaksioneve në fjalë, në zbatimin e Programit të Veprimit, ose ka dështuar në përmbushjen e detyrimeve të tij sipas kësaj marrëveshjeje financiare;

b) Komisioni ka vërtetuar se, ose ka shqetësime serioze, nëse përfituesi IPA II, që është autoriteti kontraktues ka kryer shkelje sistematike ose periodike, ose parregullsi, mashtrim apo shkelje të detyrimeve të kësaj ose marrëveshjeve të tjera të financimit, me kusht që ato gabime, parregullsi, mashtrim ose shkelje të detyrimeve të kenë një ndikim material në zbatimin e kësaj marrëveshjeje financiare apo vënë në dyshim besueshmërinë e sistemit të kontrollit të brendshëm të përfituesit IPA II apo ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve themelore në fjalë;

Neni 13
Kthimi i fondeve

1. Përveç rasteve të parashikuara nga neni 41 i Marrëveshjes Kuadër, në bazë të dispozitave të parashikuara nga Rregullorja Financiare, Komisioni mund të kërkojë kthimin e fondeve nga përfituesi IPA II i cili është Autoriteti Kontraktues, në rast se:

a) Komisioni vërteton se objektivat e Programit të Veprimit, sipas shtojcës I nuk janë arritur;

b) Shpenzime të papranueshme;

c) Shpenzime të shkaktuara si rezultat i një shkeljeje, parregullsive, mashtrimeve ose shkelje të detyrimeve gjatë zbatimit të Programit të Veprimit, në veçanti, gjatë procedurave të prokurimit dhe tenderimit.

2. Bazuar në ligjin kombëtar, përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, mund të kërkojë rimbursimin e fondeve të Unionit nga ata të cilët ndodhen në ndonjërën prej situatave të përcaktuara në pikat "b" ose "c", të këtij neni ose në nenin 41 të Marrëveshjes Kuadër. Fakti që përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, nuk arrin të sigurojë kthimin e një pjese ose të të gjitha fondeve të mësipërme, nuk e privon Komisionin nga e drejta për të kërkuar kthimin e këtyre fondeve nga përfituesi IPA II që është Autoriteti Kontraktues.

3. Përfituesi IPA II, i cili nuk është Autoritet Kontraktues, duhet të bëjë përpjekjet maksimale për të mbështetur përfituesin IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, gjatë fazës së kthimit të fondeve, kur përfituesi është i vendosur në territorin e tij. Dispozitat për modalitetin e kthimit të fondeve duhet të parashikohen në marrëveshjen bilaterale, të hartuara sipas dispozitave të nenit 69 të Marrëveshjes Kuadër përkatëse.

4. Shumat e paguara ose të kthyera gabimisht nga përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, shumat nga garancitë financiare, të përmbushjes dhe parafinancimit të depozituara mbi bazën e procedurave të prokurimit dhe të kontratave të grantit, shumat nga penalitetet financiare të vendosura kundrejt kandidatëve, tenderuesve, aplikantëve, kontraktuesve ose përfituesve të granteve, nga përfituesi IPA II, i cili është Autoriteti Kontraktues, duhet të përdoren për Programin e Veprimit ose në të kundërt i duhen kthyer Komisionit.

PJESA III
DISPOZITAT PËRFUNDIMTARE

Neni 14
Konsultimet ndërmjet përfituesve IPA II dhe Komisionit

1. Përfituesit IPA II dhe Komisioni duhet të konsultohen midis tyre para se të ndërmarrin ndonjë veprimtari kontestuese, lidhur me zbatimin ose interpretimin e kësaj Marrëveshjeje Financiare, në përputhje me nenin 18 të këtyre Kushteve të Përgjithshme.

2. Në rast se Komisioni vihet në dijeni mbi problematika në kryerjen e procedurave lidhur me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financiare, duhet të kontaktojë me përfituesin IPA II për të zgjidhur situatën e krijuar dhe për të ndërmarrë të gjitha hapat e nevojshëm.

3. Konsultimi mund të ketë si rezultat një ndryshim, pezullim ose përfundim të kësaj Marrëveshjeje Financiare.

4. Komisioni duhet të informojë rregullisht përfituesit IPA II mbi zbatimin e aktiviteteve të parashikuara në shtojcën I, që nuk përfshihen në pjesën e dytë të këtyre Kushteve të Përgjithshme.

Neni 15

Modifikime të Marrëveshjes Financiare

1. Çdo ndryshim i kësaj Marrëveshjeje Financiare duhet të bëhet me shkrim.

2. Në rast se përfituesit IPA II kërkojnë një modifikim, kjo kërkesë e përbashkët i duhet drejtuar Komisionit të paktën gjashtë muaj para datës në të cilën parashikohet që ndryshimi të hyjë në fuqi.

3. Komisioni mund të ndryshojë dokumentet model të shtojcave III, IIIA, IV dhe V, pa pasur nevojë të modifikohet kjo Marrëveshje Financimi. Përfituesit IPA II duhet të njoftohen me shkrim për secilin prej këtyre ndryshimeve dhe hyrjen e tyre në fuqi.

Neni 16

Pezullimi i Marrëveshjes Financiare

1. Zbatimi i kësaj Marrëveshjeje Financiare, mund të pezullohet në rastet e mëposhtme:

a) Në rast se ndonjëri prej përfituesve IPA II shkel një detyrim të kësaj Marrëveshjeje Financiare.

b) Në rast se përfituesi IPA II, i cili është Autoritet Kontraktues, shkel ndonjë prej detyrimeve të caktuara nga rregullat procedurale dhe dokumentet standarde të parashikuara në nenin 18(2) të Marrëveshjeve Kuadër përkatëse, pa cenuar dispozitat e nenit 8(2).

c) Në rast se përfituesi IPA II, i cili është Autoritet Kontraktues, nuk përmbush kërkesat për përmbushjen e detyrave në zbatimit të buxhetit.

d) Në rast se përfituesit IPA II nuk përmbushin funksionet ose përgjegjësitë e parashikuara nga neni 2(1) dhe kur zbatohet, në rast menaxhimi të decentralizuar, neni 7(3).

e) Në rast se ndonjëri prej përfituesve IPA II vendos të pezullojë ose përfundojë procesin e aderimit si anëtar i Bashkimit Evropian.

f) Në rast se ndonjëri prej përfituesve IPA II shkel dispozitat mbi të drejtat e njeriut, parimet demokratike dhe mbizotërimin e ligjit ose në rast korrupsioni.

g) Në rast *forcave madhore*, me kuptimin si në vazhdim: "*Forcave madhore*" do të nënkuptojë çdo situatë të paparashikueshme dhe të jashtëzakonshme ose ngjarje mbi kontrollin e palëve, e cila i pengon këta të fundit të ndërmarrin masat e duhura për të parandaluar situatën e krijuar dhe për të përmbushur disa nga detyrimet e tyre, jo si e pasojë e gabimeve ose neglizhencës së përfituesve IPA II (ose të kontraktuesve, agjentëve ose punonjësve të tyre) dhe rezultojnë të pashmangshme edhe pas gjithë përpjekjeve të mundura. Defekte në pajisje ose materiale ose vonesa në disponueshmërinë e tyre, mosmarrëveshje në punë, greva ose vështirësi financiare nuk mund të konsiderohen si *forcë madhore*. Njëra nga palët nuk mund të konsiderohet se ka shkelur detyrimet e saj në rast se nuk i ka përmbushur për shkak të *forcave madhore* mbi të cilën pala tjetër është e informuar siç duhet. Njëra prej palëve që përballet me një rast të *forcave madhore* duhet të njoftojë palën tjetër pa vonesë, duke deklaruar natyrën, kohëzgjatjen e mundshme dhe efektet e parashikueshme të problematikës, dhe duhet të ndërmarrë çdo masë për të minimizuar dëmin e mundshëm. Asnjëra prej palëve nuk mund të akuzohet për shkelje të detyrimeve të kësaj

Marrëveshjeje Financiare në rast se është penguar për t'i përmbushur këto prej *forcave madhore*, duke dëshmuar që ka ndërmarrë çdo masë për të minimizuar çdo dëm të mundshëm.

2. Komisioni mund të pezullojë këtë Marrëveshje Financiare pa njoftim paraprak.

3. Komisioni mund të ndërmarrë masat e nevojshme parandaluese para se të ndodhë pezullimi.

4. Pas njoftimit të pezullimit duhet përcaktohen pasojat e tij për prokurimet, kontratat e grantit në zbatim, marrëveshjet e deleguara dhe kontrata të tilla, si dhe marrëveshjet e deleguara që do të nënshkruhen.

5. Pezullimi i kësaj Marrëveshjeje Financiare nuk cenon përfundimin e kësaj Marrëveshjeje Financiare nga Komisioni sipas dispozitave të nenit 17.

6. Palët do të rifillojnë zbatimin e Marrëveshjes Financiare sapo kushtet ta lejojnë me miratimin paraprak me shkrim të Komisionit. Kjo nuk cenon asnjë ndryshim të kësaj Marrëveshjeje Financiare që do të nevojitet për të përshtatur Programin e Veprimit me rregullat e reja të zbatimit, duke përfshirë, nëse është e mundur, zgjatjen e periudhës së zbatimit ose përfundimin e kësaj Marrëveshjeje Financiare, sipas nenit 17.

Neni 17

Përfundimi i Marrëveshjes Financiare

1. Në rast se çështjet të cilat çuan në pezullimin e kësaj Marrëveshjeje Financiare nuk zgjidhen brenda një periudhe maksimale 180-ditore, secila nga palët mund të vendosë të përfundojë Marrëveshjen Financiare nëpërmjet një njoftimi 30-ditor.

2. Kjo Marrëveshje Financimi do të përfundohet në mënyrë automatike, në rast se brenda një periudhe 2-vjeçare pas nënshkrimit të saj:

a) Nuk është kryer asnjë pagesë;

b) Nuk është nënshkruar asnjë kontratë zbatimi ose marrëveshje delegimi.

3. Pas njoftimit të përfundimit, duhet të përcaktohen pasojat në vijim mbi prokurimet dhe kontratat e grantit në zbatim dhe kontratat ose grantet që duhen nënshkruar.

4. Përfundimi i kësaj Marrëveshjeje Financiare nuk e parandalon mundësinë për korrigjime financiare të Komisionit, sipas dispozitave të neneve 43 dhe 44 të Marrëveshjes Kuadër.

Neni 18

Marrëveshjet për zgjidhjen e konflikteve

1. Çdo kontradiktë lidhur me Marrëveshjen Financiare që nuk mund të zgjidhet brenda një periudhe gjashtëmujore nga konsultimi midis palëve, sipas nenit 14, mund të zgjidhet me arbitrazh me kërkesë të njërës prej palëve.

2. Secila prej palëve duhet të caktojë një ndërmjetës brenda 30 ditëve nga kërkesa për arbitrazh. Në rast të kundërt, secila palë mund t'i kërkojë Sekretarit të Përgjithshëm të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit (Hagë) për të caktuar një ndërmjetës tjetër. Dy ndërmjetësit mund të caktojnë një të tretë brenda 30 ditëve. Në rast të kundërt, secila prej palëve mund t'i kërkojë Sekretarit të Përgjithshëm të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit të caktojë një ndërmjetës të tretë.

3. Derisa ndërmjetësit të marrin një vendim, duhet të zbatohet procedura e Gjykatës së Përhershme për Rregullat Opsionale për Arbitrazh me përfshirjen e Organizatave Ndërkombëtare dhe shteteve që aplikojnë. Vendimi i ndërmjetësve duhet të merret nga shumica e tyre, brenda një periudhe tremujore.

4. Secila prej palëve është e detyruar të ndërmarrë të gjitha masat e nevojshme për zbatimin e vendimit të ndërmjetësve.

Aneksi III

Raporti Vjetor i Zbatimit BNK. Marrëveshja e Financimit BNK IPA II.

Version i janarit 2018

MODEL

Raporti Vjetor i Zbatimit: <Viti>
IPA II Bashkëpunimi Ndërkufitar ndërmjet përfituesve IPA II
<Përfituesi X> – <Përfituesi Y>
(Neni 80 i Marrëveshjes Kuadër)

Tabela e përmbajtjes

Fjalori i akronimeve
1. Identifikimi
2. Pasqyrë e implementimit të programit ndërkufitar
2.1 Analiza e progresit dhe arritjeve
2.2 Progresi i bërë në implementimin e programit ndërkufitar
2.2.1 Analiza sasiore
2.2.2 Analiza cilësore
2.3 Informacion i detajuar mbi ekzekutimin financiar të programit ndërkufitar
2.4 Informacion mbi hapat e ndërmarrë nga struktura operuese dhe/ose nga komiteti përbashkët i monitorimit për të siguruar cilësinë dhe efektivitetin e implementimit
2.4.1 Monitorimi dhe vlerësimi
2.4.2 Problemet e hasura dhe veprimet korrigjuese
2.5 Vizibiliteti dhe publiciteti
2.6. Përdorimi i asistencës teknike
2.7 Ndryshimet në kontekstin e implementimit të programit ndërkufitar
2.8 Ndërveprimet me sektorët e tjerë, politikat apo instrumentet
2.9 Historitë e suksesit

Fjalori i akronimeve

<.....>

1. Identifikimi

PROGRAMI I BASHKËPUNIMIT NDËRKUFITAR	Titulli i Programit: Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA II <vendi A> – <vendi B>
	20xx-20xx alokime: shuma përfshirë KSHAT
RAPORTI VJETOR MBI ZBATIMIN	Viti i raportimit (nga 1 janari 20xx deri më 31 dhjetor 20xx)
	Përgatitur nga: <struktura operuese vendi X> <struktura operuese vendi Y>
	Data e shqyrtimit të raportit vjetor nga Komiteti i Përbashkët i Monitorimit: data dhe lloji i procedurës së miratimit, mbledhje apo me shkrim
	Zona e lejueshme e Programit: <...>

Baza ligjore: Neni 80 i Marrëveshjes Kuadër IPA II

2. Përmbledhje e zbatimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar

2.1 Arritjet dhe analiza e progresit

<Përmbledhje e zbatimit të programit gjatë periudhës së mbuluar, të tilla si:

1. Progresi me thirrjet për propozime:

- Numri i thirrjeve të planifikuara për t'u shpallur deri në fund të periudhës së programimit dhe kalendari i tyre;
- Situata aktuale e thirrjeve të shpallura për propozime (numri i thirrjeve të shpallura dhe në cilën datë, numri i thirrjeve për propozime të mbyllura dhe në cilën datë, kohëzgjatja e procesit të vlerësimit - kohëzgjatja totale dhe për secilin hap etj.);
- Analiza e procesit të vlerësimit (numri i aplikimeve të marra sipas llojit të përfituesit dhe vendit, numri i aplikimeve të refuzuara në secilën fazë të procesit të vlerësimit, arsyet më të zakonshme të refuzimit, lista e aplikimeve të refuzuara (shiko modelin e tabelës më poshtë);
- Lista e kontratave të firmosura (shiko modelin e tabelës më poshtë);
- Eventet për ndërtimin e kapaciteteve të implementuara për aplikantët e ardhshëm dhe për përfituesit e granteve (numri i eventeve, numri i pjesëmarrësve sipas llojit të eventit për vend, numri i kërkesave për informacion të adresuara nga përfituesit e granteve etj.)
- Numri i mbledhjeve të mbajtura dhe rezultateve të stafit të sekretariatit të përbashkët teknik dhe i strukturave operuese; numri i mbledhjeve dhe i rezultateve të komitetit të përbashkët të monitorimit; numri i mbledhjeve të strukturave operuese.

2. Progresi me projektet strategjike

< N.q.s. është relevant, përfshi. Gjithashtu. informacionin mbi rishikimin e programit të 2014–2020 ose mbi programimin e 2021–2027.>

< Modeli i tabelës së kontratave ndërkufitare të firmosura dhe nën implementim gjatë periudhës së raportimit:

Tabela nr. : XX> Lista e aplikimeve ndërkufitare të marra – aprovuara/refuzuara

Numri i thirrjes për propozime	Prioriteti tematik	Titulli	Emri, lloji dhe vendi i origjinës i koordinatorit dhe i partnerëve të përfshirë	Shuma e kërkuar e grantit të BE-së	Kontrolli administrativ (PO/JO)	Vlerësimi teknik (PO/JO)	Miratuar (PO/JO)	Arsyet e refuzimit

Tabela nr. : XX> Lista e kontratave të firmosura ndërkufitare dhe nën implementim

Prioriteti tematik: <...>						
Titulli dhe numri i kontratave	Emri, lloji dhe vendi i origjinës i koordinatorit dhe i partnerëve të përfshirë	Informacion i shkurtër i projektit	Data e fillimit dhe e mbarimit	Kostoja totale e lejueshme dhe vlera e grantit të EU-së	Arritjet kryesore deri më sot	Komente >

2.2 Progresi i realizuar gjatë zbatimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar

Prezantim shumë i shkurtër i prioriteteve tematike të Programit BNK dhe objektivave specifikë, bashkë me një përmbledhje të progresit të bërë në zbatimin e programit të bashkëpunimit ndërkufitar dhe, në veçanti, të arritjeve lidhur me objektivat specifikë për çdo prioritet tematik (si edhe për prioritetin e AT-së), duke përfshirë elemente cilësore dhe sasiore të cilat do të tregojnë progresin e realizuar lidhur me objektivat.

2.2.1 Analiza sasiore

- Informacion mbi progresin e realizuar gjatë zbatimit të programit, duke pasqyruar dhe të dhëna sasiore, kur është e mundur, si dhe duke përdorur objektivat dhe indikatorët e përfshirë në program.

Analiza e arritjeve të matura nga treguesit fizikë dhe financiarë. Treguesit do të ndahen sipas gjinisë, kur është e mundur.

Nëse shifrat (të dhënat) nuk janë të rëndësishme, duhet siguruar informacion se kur do të jenë të disponueshme dhe kur do të përfshihen në raportin vjetor të zbatimit. Përveç kësaj, informacioni mund të paraqitet grafikisht.

Model i tabelës së indikatorëve (rezultate, produkte dhe impakti) me një shembull për secilin prioritet të programit, objektiv specifik dhe rezultat:

Tabela nr. :XX Të dhënat e grumbulluara në nivel programi bazuar në informacionin e mbledhur prej projekteve

Prioriteti tematik **Objektivi specifik** **Rezultati**									
Emri dhe tipi[1]	**Përkufizimi**	**Baza**		**Arritjet**		**Synimi**		**Burimi i të dhënave**	**Mbledhja e të dhënave dhe frekuenca**
		Vlera	**Viti**	**Vlera**	**Viti**	**Vlera**	**Viti**		
% e studentëve të punësuar	% e të rinjve/rejave që kanë mbaruar arsimin e nivelit të dytë dhe punësohen brenda një viti pas mbarimit të shkollimit	50%	2017	60%	2019	70%	2023	Shërbimi i statistikave të punësimi publik	Përfituesit e granteve Raport tremujor

2.2.2 Analiza cilësore

- Analizë cilësore e progresit të realizuar gjatë zbatimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar, duke përfshirë analizën e ndikimit të programit në zonën e tij, me një diferencim të qëllimit gjeografik (shpërndarja harmonike/përqendrimi) dhe diferencimi i zonave (rurale/urbane).
- Shpjego se si programi ka kontribuar ose do të kontribuojë në përmirësimin e marrëdhënies ndërkufitare, si dhe se si mund ta masim atë apo ta demonstrojmë.
- Shpjego se si strukturat operuese dhe strukturat e ndërmjetme të dizenjuara gjurmojnë këto elemente të përmirësimit që ndodhin gjatë implementimit të programit, për shembull, për ngritjen dhe funskionalitetin e sistemit të mbledhjes së të dhënave (për qëllime statistikore dhe administrative).
- *Për analiza cilësore, strukturat e programit duhet të bëjnë përpjekje për të siguruar informacion mbi pikëpamjet, mendimet ose vëzhgimet e publikut. Këto të dhëna mblidhen më së shumti nga vlerësimet, vizitat studimore, intervistat, takimet, grupet e fokusuara, anketave etj. Në përfundim, shtjelloni se si çështjet e ndërlidhura zhvillohen gjatë hartimit të thirrjeve për propozime dhe zbatimit të kontratave të granteve.*

2.3 Informacion i detajuar rreth zbatimit financiar të programit të bashkëpunimit ndërkufitar

- Informacion mbi kontraktimin dhe, nën menaxhimin indirekt, disbursimin e alokimeve vjetore për secilin prioritet dhe tip grant kontrate, duke përfshirë dhe partnerët (bashkëpërfituesit)
- *Analizë e faktorëve të mëposhtëm:*
- *Statusi financiar;*
- *Informacion mbi bashkëfinancimin;*
- *Faktorët të cilët kanë penguar dhe/ose vonuar zbatimin financiar;*
- *Faktorët të cilët kanë pasur ndikim pozitiv gjatë zbatimin financiar.*

Tabelë model mbi ekzekutimin financiar të kontratave të BNK-së gjatë implementimit të periudhës raportuese:

<Tabela Nr. XX>

	Prioriteti tematik: <...>					
Numri i kontratës	Emri, tipi dhe vendi origjinës së koordinatorëve dhe	Dita e fillimit/e mbarimit	Vlera e parashikuar e kostove të lejuara dhe vlera e grantit të BE-së	Vlera e akumuluar e pagesave	Përqindja e pagesave të	Komente

[1]Çdo indikator duhet të identifikohet si indikator impakti, rezultati ose produkti.

	të partnerëve	ekzekutuara[1]

2.4 Informacion mbi hapat e ndërmarrë nga struktura operuese dhe/ose Komiteti i Përbashkët i Monitorimit, për të garantuar cilësinë dhe efektivitetin e zbatimit:

2.4.1 Monitorimi dhe vlerësimi

<Masat e monitoruese të ndërmarra nga struktura operuese ose nga Komiteti i Përbashkët i Monitorimit, duke përfshirë marrëveshjet e mbledhjes së të dhënave, rishikimet e raporteve të grant-kontratave, gjetjet dhe zbatimin e rekomandimeve të vizitave monitoruese.

Në programet të cilat kanë menaxhim indirekt masat e vlerësimit të ndërmarra nga struktura operuese ku ndodhet autoriteti kontraktues (neni 57, MK). Në programet e implementuara nën menaxhim indirekt, rekomandimet dhe zbatimi i rekomandimeve të ndërmarra prej Komisionit.>

2.4.2 Problemet e hasura dhe masat rregulluese

<Përmbledhje e problemeve të rëndësishme të hasura gjatë zbatimit të programit, si dhe i masave rregulluese të ndërmarra.

Rekomandimet për veprime (të tjera) rregulluese.>

2.5 Vizibiliteti dhe publiciteti

<Masat e ndërmarra për të garantuar vizibilitetin dhe publicitetin e programit (plan i vizibilitetit, shiko nenin 78 të MK-së), duke përfshirë materiale promovuese, reklama në median masive, shembuj nga praktikat më të mira që theksojnë aktivitetet më të rëndësishme të workshopeve, konferencave, tavolinat e përbashkëta, faqen e programit etj.>

2.6 Përdorimi i fondeve të asistencës teknike

<Sqarime të detajuara mbi përdorimin e fondeve të asistencës teknike dhe çdo problemi serioz të hasur gjatë zbatimit të buxhetit të AT-së. Si përfundim, një analizë e rezultateve dhe indikatorëve të impaktit të kësaj kontrate të asistencës teknike duhet të prezantohet në të njëjtën mënyrë si në seksionin 2.2.1 më lart.>

2.7 Ndryshimet në kuadrin e zbatimit të programit të bashkëpunimit ndërkufitar

<Nëse është relevante, përshkrimi i çdo elementi, i cili edhe pse nuk rrjedh drejtpërdrejt nga asistenca e programit, ka ndikim të drejtpërdrejtë në zbatimin e tij. (p.sh., ndryshimet legjislative, ndryshimet e rëndësishme në socio-ekonomi etj.)

2.8 Sinergjia me politikat ose instrumentet e tjera të sektorit

<Një përmbledhje e koordinimit dhe e koherencës aktuale të programit me shtetet e tjera anëtare të BE-së dhe me programet ose iniciativat kombëtare. Koordinimi dhe koherenca e programit me politikat e Komunitetit. Komplementariteti me instrumentet e tjera financiare të asistencës ndërkombëtare.>

2.9 Histori suksesi

Shpjego në terma të rezultateve të arritura me një ose mundësisht dy shembuj të grant-kontratave periudha e implementimit të të cilave ka mbaruar gjatë periudhës raportuese dhe e cila mund të konsiderohet si histori suksesi:

- Dimensioni i vërtetë i BNK-së (ju lutem tregoni se cili përkufizim i CBC-së është përdorur për të vlerësuar projektpropozimet, siç tregohet në udhëzimet përkatëse për aplikuesit: a) "Implementimi i përbashkët i aktiviteteve nga partnerët që rezultojnë në intensifikimin e lidhjeve ndërkufitare dhe partneriteteve të qëndrueshme ndërkufitare dhe heqjen e pengesave ndërkufitare për zhvillimin e qëndrueshëm socio-ekonomik:; ose b) " zbatimin e përbashkët të aktiviteteve nga partnerët që rezultojnë në intensifikimin e lidhjeve ndërkufitare dhe partneriteteve të qëndrueshme ndërkufitare ose heqjen e pengesave ndërkufitare për zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë socioekonomike").
- Impakti i vërtetë i BNK-së: fqinjësi më e mirë dhe përfitim i dyanshëm
- Inovacioni: sipas fushës, partnerëve të përfshirë dhe aktiviteteve e metodave të aplikuar
- Efikasiteti: rezultatet e arritura në kohë dhe në përputhje me buxhetin e planifikuar
- Përhapja e mirë: vizibiliteti, replikueshmëria, shumëfishimi dhe efekti i shpërndarjes
- Perspektiva të mira të qëndrueshmërisë: përfitimet e mundshme përtej kohëzgjatjes së projektit dhe partneritet afatgjatë

<Historitë mund të kenë strukturën e mëposhtëme:

[1] (Vlerë kumulative e pagesave/vlera e grantit të BE-s`) x 100.

Fjali e gjetur që përmbledh suksesin e projektit
Titulli i projektit
Prioriteti tematik
Vendndodhja: bashkitë sipas vendit
Tipi i partnerëve të projektit
Vlera e buxhetit (përshirë grantin e BE-së)
Problematikat
Objektivat e arritur
Rezultatet kryesore
Aktivitetet kryesore
Afatet kohore
Website
Detajet e kontakteve të partnerëve BNK>

SHTOJCA III A
MODEL I RAPORTIT VJETOR

Periudha e mbuluar nga raporti: 1.1.20XX–31.12.20XX
Data e lëshimit të raportit: XX.XX.20XX

Raporti Vjetor mbi zbatimin e asistencës IPA II nën menaxhimin e drejtpërdrejtë dhe të tërthortë nga [vendi] i nënshkruar nga Koordinatori Kombëtar i IPA-së.

I. Përmbledhje

1. Referencë ndaj objektivave të Dokumentit Strategjik Kombëtar dhe një pasqyrë mbi sfidat e sektorëve.
2. Përfshirja në programim.
3. Marrëdhëniet me Komisionin Evropian.
4. Problemet e hasura në përmbushjen e kushteve të nevojshme dhe sigurimin e qëndrueshmërisë, masat e ndërmarra/planifikuara, rekomandimet për veprime të mëtejshme.
5. Çështje të rëndësishme të cilat që rrjedhin nga pjesëmarrja e vendit përfitues IPA II në komitetin e monitorimit dhe në komitetet sektoriale të monitorimit (përfshirë edhe Komitetin e Përbashkët të Monitorimit për CBC), nëse ka ndonjë.
6. Përfshirja në projekte shumëvendëshe dhe çështjet që lidhen me to.
7. Monitorimi dhe vlerësimi i aktiviteteve, mësimet kryesore të nxjerra dhe ndjekja e rekomandimeve.
8. Komunikimi dhe vizibiliteti i aktiviteteve.
9. Koordinimi i donatorëve.

*Në rastin e menaxhimit të tërthortë, përmbledhja duhet të p*ërfshijë:

10. Zbatimin e përgjithshëm të asistencës IPA nën menaxhimin e tërthortë (maks. një faqe).
11. Problemet kryesore horizontale të hasura gjatë zbatimit të asistencës IPA dhe masat e marra/planifikuara (maks. gjysmë faqe).
12. Rekomandimet për veprimet e mëtejshme (maks. gjysmë faqe).
13. Auditimet - Gjetjet kryesore dhe rekomandimet dhe veprimet korrigjuese të ndërmarra.

II. Informacion për sektorin

Titulli i Sektorit[1]: *[Transport]*

Pjesa narrative: Përmbledhja për sektor, duke përfshirë dhe informacionin që vijon:

1. Përfshirja në programim.
2. Paraqitje e rezultateve drejt një qasjeje të re të sektorit (p.sh., objektivat e arritur sipas udhërrëfyesit të sektorit në dokumentin e planifikimit të tij).
3. Koordinim me instrumente të tjera dhe/ose donator/IFI brenda sektorit.

[1]Sipas sektorëve në dokumentet strategjike.

4. Ndikimi i projekteve IPA II brenda sektorit mbi zhvillimin e kapaciteteve përkatëse administrative kombëtare, planeve strategjike dhe buxhetit.

Nën menaxhimin indirekt duhet, gjithashtu, të përfshihet dhe informacioni si më poshtë:

5. Struktura operuese dhe ndryshimet që lidhen me të, nëse janë të rëndësishme: [*Ministria e Transportit*].

6. Informacion mbi zbatimin e programit në sektor.

7. Arritjet kryesore në sektor.

8. Çdo problem i rëndësishëm i hasur gjatë zbatimit të detyrave, p.sh., vonesat në kontraktim, dhe masat e mëtejshme të ndërmarra/të planifikuara.

9. Rekomandime për veprimet e mëtejshme.

10. Aktivitetet monitoruese të zbatuara dhe të vlerësuara, gjetjet kryesore dhe mësimet e nxjerra nga auditimi, rekomandimet, ndjekja dhe masat korrigjuese të ndërmarra.

Emërtimi i sektorit: Bashkëpunimi Ndërkufitar[1]

1. Përfshirja, sipas rastit, në program.

2. Progresi i realizuar gjatë zbatimit të programeve BNK dhe në veçanti në arritjen e objektivave specifikë për çdo prioritet tematik (duke përfshirë elementet cilësore dhe sasiore, të cilat tregojnë progresin e realizuar në lidhje me objektivat).

3. Një përmbledhje e problemeve të hasura gjatë zbatimit të programeve BNK dhe masat korrigjuese të ndërmarra, si dhe rekomandimet për masat e tjera korrigjuese që do të ndërmerren.

4. Monitorimi, duke përshirë marrëveshjet për të dhënat e mbledhura dhe aktivitetet e vlerësimit, kur janë të zbatueshme.

5. Komunikimi dhe aktivitetet e vizibilitetit.

6. Koordinimi me vendin partner.

Nën menaxhimin e tërthortë duhet të përfshihet dhe informacioni si në vijim:

1. Struktura operuese dhe ndryshimet përkatëse, nëse ka.

2. Çdo problem i rëndësishëm i hasur gjatë zbatimit të detyrave, p.sh., vonesat në kontraktim, dhe masat pasuese të ndërmarra/planifikuara.

3. Rekomandime për veprimet e mëtejshme.

4. Auditimi - Gjetjet kryesore dhe rekomandimet dhe veprimet korrigjuese të ndërmarra.

[1]Për Bashkëpunimin Ndërkufitar kërkohet raportim specifik.

II a. Performanca e treguesve në sektor [p.sh., Transporti], duke mbuluar menaxhimin e drejtpërdrejtë dhe atë të tërthortë: Treguesit[1] për program

Marrëveshja Financiare/Referenca e programit[2]	Treguesit për sektor [Transporti]	Burimi	Baza	Shtyllat kryesore (2017)	Objektivat (2020)	Vlera (2014[3])
Programi i vendit për vitin 2014	Reduktimi i kohës mesatare të udhëtimit të pasagjerëve ndërmjet qendrave kryesore nga mënyrat e transportit					
2014–20xx Programi shumëvjeçar	Reduktimi i kostove të transportit për njësi prodhimi					

II b. Përmbledhje për sektorin në nivel veprimi [p.sh., Transporti]

Marrëveshja financiare/Referenca e programit	Projekti	Situata/progresi për projekte të veçanta (p.sh., Termat e referencës në përgatitjen për shpalljen e tenderit, kontraktimin, zbatimin, përfundimin)	Arritjet kryesore dhe vlerësimi i tyre	Problemet kryesore të hasura gjatë zbatimit të detyrave të caktuara dhe masat e ndërmarra/Të planifikuara për kapërcimin e tyre	Zhvillimet që ndikojnë në zbatimin e ardhshëm	Rekomandime për masa të tjera korrigjuese
[Programi i vendit për vitin 2014]	Elektrifikimi i linjës hekurudhore nga kufiri xxx deri në kufirin xxx	P.sh., kontrata e shërbimit për përgatitjen e ToR-së, për kontratën e punimeve të jetë nënshkruar dhe në zbatim, tenderi për kontratën e punimeve të fillojë në tremujorin e dytë të vitit 2015		P.sh., kontrata e shërbimit për përgatitjen e termave të referencës për kontratën e punimeve është vonuar, për shkak se procedura e negocimit ka dështuar dhe duhet të rishpallet	P.sh, ndryshimi i ligjit vendor, si qasje dhe zbatimi ipaketës së katërt hekurudhore	

[1]Këto duhet të jenë kryesisht rezultate, si dhe tregues përkatës të përzgjedhur.
[2]Duhet të jetë në përputhje me mënyrën e programimit (vjetor, shumëvjeçar, me ose pa angazhime të ndara) dhe me raportin NAO.
[3]Numri i kolonave të përshtatet për të gjitha vitet nga 2014 deri në vitin e periudhës së raportimit. Vlerat duhet të jenë kumulative.

Nën menaxhimin e tërthortë duhet të sigurohen shtojcat, si më poshtë vijon:

Shtojca 1

Përmbledhje e funksioneve të sistemit të menaxhimit dhe të kontrollit (duke përfshirë ndryshimet në strukturën institucionale) (maks. një faqe).

Transparenca, vizibiliteti, informacioni dhe aktivitetet e komunikimit, në përputhje me Marrëveshjen Kuadër (maks. një faqe)

Shtojca 2

Histori suksesi (Shënim. Ky seksion mund të përdoret për raportin vjetor të asistencës financiare, i cili përgatitet nga Komisioni Evropian.)

Shtojca 3

Plani vjetor i prokurimit

Shtojcat e mëposhtme duhet të sigurohen, si për menaxhimin direkt, ashtu dhe për atë indirekt.

Shtojca 4

Udhërrëfyesi i qasjes sektoriale - arritjet (duke theksuar nëse objektivat e planifikuar janë përmbushur ose jo).